

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

PEDAGOGIKA.
BADANIA PODSTAWOWE I STOSOWANE: WYZWANIA I WYNIKI

ZAKOPANE (PL)

30.08.2016 - 31.08.2016

U.D.C. 37+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Pedagogika. Badania podstawowe i stosowane: wyzwania i wyniki" (30.08.2016 - 31.08.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 116 str.

ISBN: 978-83-65608-07-9

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65608-07-9

WSPÓŁORGANIZATORZY:

Virtual Training Centre "Pedagog of the 21st Century"
Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

A. Murza, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;

E. Азеев, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Горюхов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, dr, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskiego, Ukraina;

M. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin, London, Paris, Poznań, EU.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

Jadwiga Glumińska-Pawlic, dr. hab, profesor, Uniwersytet Śląski, Polska;

В. Куц, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

J. Kaluža, dr. hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, Polska;

T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, Polska;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации, Россия.

1. Мозолев О. М.	7
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ З ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ	
2. Чубінська Н. Б.	11
ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИРЕКТОРА ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШКІЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА	
3. Кохан І.І.	16
ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	
4. Горошко О.М., Ежнед М.А., Коровенкова О.М., Драчук В.М., Франко Л.В.	19
ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОГО ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ТОВАРОЗНАВСТВА У ПРАКТИЧНІЙ РОБОТІ ПРОВІЗОРА	
5. Коломієць П.В.	24
МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПОДАТКОВОГО ВИХОВАННЯ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	
6. Вінтюк Ю. В.	36
ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ: ТРУДНОЩІ ДОСЛІДЖЕННЯ	
7. Галів М.Д.	39
СВІТОГЛЯД І ЦІННОСТІ МИКОЛИ ЛАВРОВСЬКОГО ЯК ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЙОГО ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦЬ	
8. Карчава О.В.	45
К ВОПРОСУ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТ-ОБЪЕКТНЫХ ОТНОШЕНИЙ С ПОЗИЦИИ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ ПЕДАГОГИКИ	
9. Якубовская М.Г.	48
НОРМАТИВНО-ПРАВОВАЯ И ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ БАЗА РАБОТЫ С ДОКУМЕНТАМИ В ВУЗАХ УКРАИНЫ	
10. Смелікова В. Б.	54
РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗАСОБАМИ KEYC-ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	

11. Заболоцький А. Ю.	61
МОДЕЛЬ E-LEARNING ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧІВ	
12. Лісовець О.В.....	63
ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	
13. Кудінская М. В.	67
ЗМІСТ ТА НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СЕНСОЖИТТЄВИХ ЦІННИСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	
14. Бобкович К.О.....	70
ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ MOODLE ЯК ЗАСОБУ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ПРОПЕДЕВТИКИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ	
15. Khomko O.Y., Sydorchuk R.I., Kovalchuk P.E., Biluk I.I., Khomko B. O., Romanchuk V.V.	74
DIE KONTROLLE DER LEHREQUALITÄT UND IHRE BESONDERHEITEN IN DEN MODERNEN BEDINGUNGEN	
16. Khomko O.Y., Sydorchuk R.I., Kovalchuk P.E., Biluk I.I., Romanchuk V.V.	80
DIE FORMIERUNG DER PROFESSIONELLEN KOMPETENZ DER ZUKÜNFTIGEN UNTERSPEZIALISTEN IM LAUFE DER PRAKTISCHEN STUDENTENVORBEREITUNG AUF DEN PRAKTISCHEN ÜBUNGEN IN CHIRURGIE	
17. Мусійчук С.М., Драган В.	85
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ	
18. Подпльота С.В.....	87
ТЬЮТОРСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АНГЛІЇ	
19. Petrenko V.O.....	90
IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF TRAINING FUTURE MANAGERS FOR INTERCULTURAL PROFESSIONAL INTERACTION COMPETENCE IN THE PEDAGOGICAL SYSTEM OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT	

20. Червонська Л. М., Пащенко І. М.....	94
ЗНАЧЕННЯ МУЗИЧНОГО СУПРОВОДУ НА УРОКАХ КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ	
21. Іщенко А. А.....	97
СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ХІМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	
22. Коржинська Т.В.	101
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МИТНИКІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА	
23. Vysotska O.	104
USING ORAL METHOD FOR CREATING NATURAL SPEECH SITUATIONS IN HEE	
24. Белкін І.В.	108
ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	
25. Бутенко Н.	115
ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ВНЗ	

О. М. Мозолев

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії
і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької
гуманітарно-педагогічної академії

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ З ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вступ Польщі до Європейського Союзу значною мірою здійснив вплив на рівень інтенсифікації розвитку і розбудови соціальних інститутів держави. Освіта в сфері фізичної культури і спорту визначена однією із пріоритетних напрямів і найважливіших складових загальної освіти людини, яка забезпечує створення передумов до перманентного удосконалення рівня фізичної підготовки впродовж усього життя, високого рівня здоров'я, соціальної активності, творчого довголіття, трудового потенціалу особистості. На думку польських науковців [5, 6, 12], набуття якісної освіти індивідом в сфері фізичної культури і спорту Польщі великою мірою залежить від оптимальної організаційної структури та розподілу функцій управління освітою в сфері фізичної культури та спорту в цілому, а зокрема процесом її стандартизації. Така оптимізація можлива лише у випадку наявності високого рівня розвитку науково-методичного базису управлінської складової в освітній галузі сфери фізичної культури і спорту.

Аналіз досліджень і публікацій. Польський досвід управління розвитком освіти вивчали А. В. Василюк, Я. Р. Гречка, Л. М. Гриневич, І. М. Даценко, О. В. Карпенко і інші. Проблеми навчання фізичному вихованню в закладах освіти Польщі розглядали в своїх роботах С. А. Вавренюк, В. Р. Пасічник, Л. П. Сергієнко, В. М. Лишевська, А. Б. Мандюк, Б. М. Мицман та інші. Разом з тим, питання управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі не знайшли свого відображення в сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є аналіз управлінської діяльності в системі освіти з питань розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі.

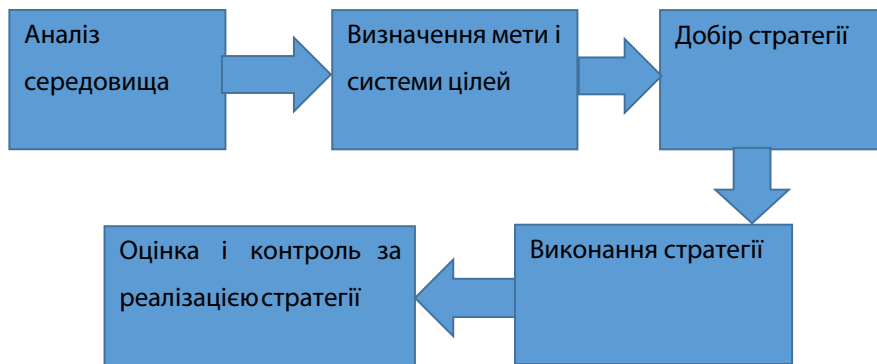
Виклад основного матеріалу дослідження. Управління як вид суспільної діяльності з'явилося внаслідок необхідності узгодження, підпорядкування приватних, часткових (групових) інтересів більш загальному інтересу – суспільному.

Польські науковці визначають багатозначність терміну управління. В загальному визначенні вони розподіляють поняття управління на управління людськими ресурсами і управління персоналом. Управління людськими ресурсами на відміну від управління персоналом полягає в сприйнятті співробітників організації стратегічних завдань і характеризує прагнення до повного залучення працівників в реалізацію цілей організації і бажанні зробити свій внесок у кінцевий результат, показати перевагу конкретної організації, а також поєднанні інтересів організації з потребами працівників. Управління персоналом, більше пов'язано з адміністра-

тивним підходом до виконання обов'язків працівниками. Звичайно, управління людськими ресурсами залишається в протиріччі з управлінням персоналом, тому управління людськими ресурсами вирішує стратегічні завдання, а управління персоналом тактичні [4; 5; 11].

Управління є складним і універсальним суспільним феноменом. Найбільш широко його зміст розкриває філософська наука, яка трактує управління як функцію організованих систем (біологічних, технічних, соціальних), що забезпечує збереження їх структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію їх програми, досягнення їх мети. Управління є необхідною функцією суспільного життя. Його метою є організація спільної діяльності людей, їх окремих груп та організацій, забезпечення координатії взаємодії між ними, а його суттю – здійснення керуючого впливу на певні об'єкти [3, 12].

В нашому дослідженні під поняттям “управління” розуміється цілеспрямований вплив керуючої системи (суб'єкта управління) на керовану систему (об'єкт управління) з метою її переведення на більш високий рівень функціонування або у стан, який є найбільш доцільним за певних умов [2]. Під поняттям “загальне управління” – розуміється управлінська діяльність і процеси, які пов'язані з розробкою концепції і стратегії розвитку організації, системи, постановкою мети, плануванням, організаційною і розпорядницькою діяльністю, координуванням і контролем, а також коректуванням раніше прийнятих рішень [2]. Схематично структура загального управління виглядає як послідовність взаємозв'язаних процесів:

В процесі розвитку цивілізації людини доведено, що управління є необхідним тому, що цей процес забезпечує рівновагу в будь-яких системах, впливає на їх поступальний розвиток, ефективну діяльність колективів людей, а без нього настає колапс, анархія, безладдя [2].

Визначення терміну “управління” в науковій літературі Польщі можна зустріти в багатьох дефініціях, які характеризують різні аспекти цього процесу. R. Griffin вважає, що управління – це комплекс заходів, які включають в себе планування, прийняття рішень, організацію і проведення діяльності з керування людьми спрямованою на розкриття ресурсів організації (людських, фінансових, матеріальних, інформаційних, тощо) для покращення ефективності її діяльності в досягнен-

ні визначених цілей [8, 36]. Дещо іншої точки зору дотримується А. Koźmiński, який стверджує, що суттю управління є контроль над різноманітністю і перетворення потенційного конфлікту у співпрацю. Він пояснює, що співпраця не обмежується тільки діяльністю всередині організації, а включає в себе відносини із зовнішніми зацікавленими сторонами і спрямована на забезпечення розвитку. Крім того, він вважає, що управління – це конструювання реальності з доступних матеріальних і нематеріальних ресурсів, що полягає у свідомому створенні відповідних умов, щоб організація здійснювала свою місію у відповідності до мети, принципів діяльності, зберігала необхідний рівень узгодженості та сприяла подальшому стабільному розвитку [10, 16]. W. Goriszowski, J. Harazińska, P. Kowolik відмічають, що під управлінням розуміється цілеспрямована дія на об'єкт, або процес з метою зміни його стану або результатів діяльності у зв'язку зі зміною зовнішніх або внутрішніх обставин [7, 18]. В. Kaszmarek, С. Sikorski визначають управління як процес координації колективних зусиль для досягнення цілей організації, використовуючи організаційні структури, засоби і методи роботи системи. Тобто управління полягає у свідомому і раціональному формуванню взаємозв'язків між елементами організаційної системи [9, 37].

Сутність управління освітою полягає в здійсненні цілеспрямованого і перспективного впливу на всі ланки організації освітнього процесу з метою всебічного і гармонійного розвитку людини [12]. Як відзначають польські науковці W. Goriszowski, S. Witek [6; 7; 12] реформування системи управління освітою вимагає методологічного обґрунтування, чіткого визначення цілей і завдань, змісту, методів і технологій, конкретизації основних вимог, що висуваються до управління освітніми системами різного рівня функціонування, форм власності і підпорядкування.

Під поняттям “система управління” розуміють цілісну, структурно організовану на єдиній принциповій основі сукупність інститутів, функцій, відносин, процесів, принципів та методів управління [1]. Будь-яка система управління складається з суб'єкту та об'єкту управління, які в свою чергу виступають підсистемами, і абстрагуючись від системно-структурних взаємозв'язків можна розглядати як відносно самостійні складні соціально-економічні системи. В контексті нашого дослідження об'єктом системи управління розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі виступає відкрита, складна, динамічна соціально-економічна система – освітня галузь в сфері фізичної культури і спорту, із усіма її складовими – структура, функції, принципи функціонування, стандартизація і якість, усі види забезпечення, освітній та виховний процеси тощо. Суб'єктом системи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту виступає система державної влади Польщі в особі її структурних органів, громадських організацій управління освітою, зацікавлених сторін. В даному контексті слід зазначити, що Польща є членом країн ЄС тому вектори розвитку освіти, діяльність органів державної влади багато в чому визначаються Радою Європейського Союзу іншими вищими органами управління ЄС.

Таким чином можна зробити **висновок**, що в нашому дослідженні “управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі” розуміється з точки зору системного та структурно-функціонального підходів, як впорядкована на єдиній нормативно-правовій основі сукупність органів управління, які здійснюють цілеспрямований, систематичний, організуючий, координуючий, контролюючий вплив на освітню сферу фізичної культури і спорту Польщі, які регламентують

протікання освітнього та виховного процесів, процесів якості та стандартизації освіти, визначають правові засади процесів управління та забезпеченням освіти в сфері фізичної культури і спорту з метою підвищення ефективності її функціонування.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають в дослідженні мети, функцій і завдань системи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі.

Список використаних джерел

1. Гасюк І.Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку: Монографія. – Хмельницький: ПП Балюк І.Б., 2011. – 432 с.
2. Гасюк І.Л. Підходи до дослідження системи державного управління розвитком фізичної культури і спорту // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Д.: Вид-во ДРІДУ НАДУ, 2010. – № 4(7). – С. 194–206.
3. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник, – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 558 с.
4. Adamiec M., Kożusznik B., Zarządzanie zasobami ludzkimi, Wydawnictwo AKADE, Kraków 2000.
5. Duchniewicz S., (red.), Metody i techniki zarządzania, Wydawnictwo Menedżerskie PTM, Warszawa 2004. – 378 s.
6. Goriszowski W. Menedżeryzm oświatowy w warunkach transformacji ustrojowej w Polsce / Goriszowski W., J. Harazińska, P. Kowolik; Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Wydział Zamiejscowy w Piotrkowie Trybunalskim. – Piotrków Trybunalski: Wydaw. WSP WZ, 1995. – 102 s.
7. Goriszowski W. Współczesne koncepcje zarządzania i funkcji kierowniczych w oświacie / W. Goriszowski ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie ; Podyplomowe Studium Zarządzania Oświatą. – Warszawa: Wydaw. WSP TWP, 2000. – 154 s.
8. Griffin R.W. Podstawy zarządzania organizacjami, PWN, Warszawa 1998. – 184 s.
9. Kaczmarek B., Sikorski C. Podstawy zarządzania, Wyd. Absolwent, Łódź 1999.
10. Koźmiński A., Jemielniak D. Zarządzanie od podstaw, WAiP, Warszawa 2008.
11. Wajda A., Podstawy nauki o zarządzaniu organizacjami, Difin, Warszawa 2003.
12. Witek S. Zarządzanie reformowaną szkołą: wybrane problemy teoretyczno-praktyczne / S. Witek. – Warszawa-Kraków: Wydaw. Naukowe PWN, 2000. – 144 s.

Чубінська Наталія Богданівна

Аспірант кафедри педагогіки

та методики початкової освіти

Дрогобицького державного

педагогічного університету імені Івана Франка

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИРЕКТОРА ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШКІЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА

Ключові слова: директор школи, виховна діяльність, організаційна діяльність, демократизація, функції, принцип демократизації, внутрішкільне управління.

В умовах сьогодення як на рівні держави, так і на рівні усіх її інституцій актуалізується проблема демократизації взаємин між суб'єктами. Не стала винятком школа, як важлива складова життя суспільства – місце, де відбувається становлення особистості, формуються цінності людини, удосконалюються компетентності, з'являються професійні зацікавлення та орієнтації, відбувається входження людини у складний і суперечливий соціум тощо. Від того, які стосунки домінуватимуть у тих колективах, де доведеться жити і працювати людині, залежатиме успіх її життєтворчості, фахова реалізація, особистісне самоствердження. Важливими для керівника школи, усього педагогічного колективу, окрема й учнів є стосунки у школі, як зразок суспільних взаємин у всій їхній цілісності і системності.

Демократизація шкільного життя спрямована передовсім на формування демократичної культури особистості як підґрунтя розвитку громадянського суспільства. Означена проблема є сьогодні особливо важливою для України, оскільки саме досконалістю громадянського суспільства вимірюється зрілість держави.

Школа в умовах сьогодення покликана не лише дати дитині знання для її майбутнього фахового становлення, але й широко соціалізувати особистість, прилучити її до цінностей цивілізованого суспільства у кращих його традиціях. Вміння людини жити активним суспільним життям, адекватно відповідати на виклики та ризики суспільства є важливим умінням і вимагає підготовки з раннього віку. Школа може і повинна стати у цьому сенсі важливою і діяльною інституцією.

Реалізація принципу демократизації у школі передбачає, передовсім, широке залучення до обговорення та вирішення різноманітних (організаційних, управлінських, господарських, освітніх, виховних та інших) питань учителів, батьків, представників громадськості, батьківського комітету, наглядової ради, членів шкільного самоуправління та інших осіб, які зацікавлені у найкращому функціонуванні школи. Важливу роль у цих процесах відіграють також учні. Вчені зазначають, що: «Демократизація освіти передбачає забезпечення умов розвитку особистості, як соціалізованого індивіда, який розглядається з боку його суттєвих соціально значущих якостей. Здатність особистості до саморозвитку слід розглядати як неповторний прояв людини, який уявляє собою інтегральну якість і в узагальненій формі може бути представлений такими показниками як адекватне сприймання дійсності, вільне від впливу догм та стереотипів; ділова спрямованість; динамічність та мобільність

мислення; здатність до самопізнання та самовдосконалення; стійкі моральні норми; творчий стиль діяльності” [3].

Проте зауважимо, що старі традиції адміністративного, авторитарного управління навчально-виховним закладом ще не втратили своєї актуальності і мають місце у багатьох навчальних закладах країни. Побудова громадянського суспільства лише розпочинається, зокрема й у школі, як важливій складовій суспільного життя. На цьому наголошують українські вчені – дослідники проблем школознавства, вказуючи на важливість перегляду підходів до управління освітою в усіх його виявах: «Управління освітою. Досі воно було адміністративно-командним і здебільшого таким залишається. Зрештою, навчальні заклади вже одержали ширші права (що є виявом лібералізації), але питання перебудови управління досі не вирішується, бо, по-перше, не діє ринок праці, який змусив би школу і вчителів удосконалювати свою діяльність, і, по-друге, – повністю відсутній громадський нагляд за навчальними закладами, зокрема, у вигляді опікунських (піклувальних) рад. Цей нагляд мав би діяти на всіх рівнях – аж до національної ради з питань освіти. Перші зусилля МОН України в цьому напрямку, на жаль, не знайшли підтримки з боку громадськості і керівників низових ланок освіти [2].

Вчені вказують також на те, що зміни у суспільстві вимагають кардинальних перетворень у школі, які передбачають перетворення низки протиріч і проблем, що породжуються змінами суспільного ладу: «Паралельно з оновлюючими політичними та економічними процесами в країні виникають соціальні проблеми, зокрема: національного та духовного відродження; формування інтелектуального національного генофонду, правового забезпечення кожного громадянина країни; демократизації та гуманізації суспільного життя; створення умов для формування творчої особистості, реалізації та самореалізації потенціальних можливостей людини; матеріально-побутового забезпечення громадян країни на рівні світових стандартів тощо” [5, 5.].

Дослідники проблем сучасного школознавства стверджують, що демократизація управління включає:

1) Делегування певної частини прав і повноважень адміністрації таким громадсько-демократичним структурам, як Шкільна Рада, Педагогічна Рада, Методичні об'єднання, учнівське самоврядування, забезпечення виборності та звітності цих управлінських структур;

2) Вміле та максимальне використання творчого потенціалу керівників шкіл, вчителів, учнів, батьків і широкої громадськості [7, 3].

Успіх реалізації завдань шкільного управління у значній мірі залежить від особистості директора школи. Якщо він налаштований організовувати свою діяльність і роботу усього педагогічного колективу гуманно, демократично, колективно, творчо, результативно, дитиноцентровано, то у поєднанні з відповідними формами і методами роботи така діяльність, безперечно, принесе успіх.

До основних функціональних обов'язків директора загальноосвітньої школи відносять:

- організація навчально-виховної роботи школи;
- забезпечення адміністративно-господарської роботи школи.
- забезпечення дотримання норм і правил техніки безпеки в школі згідно з чинним законодавством.

Наголошуємо, що на першому місці визначено все ж пріоритет освітньої діяльності директора, яка передбачає навчальну, виховну та розвивальну взаємодію з педагогічним колективом учителів та учнів. Зведення роботи директора до господарської та фінансової діяльності є неприпустимим. В умовах сьогодення саме на загальноосвітню школу покладені завдання системного, цілісного, наукового, кваліфікованого, фахового впливу на особистість і створення умов для всебічного розвитку особистості в умовах інформатизованого, глобалізованого і суперечливого суспільства.

До основних функцій директора школи відносять також представницьку, консультативну, менеджерську, політико-дипломатичну тощо. Усі вони визначають достатньо широкий спектр діяльності керівника навчально-виховного закладу і детермінуються змінність нашого суспільства, яке регулює (як правило розширює) роль і значення школи у процесах виховання особистості громадянина держави.

Видатним американським ученим Дж. Дьюї у свій час були сформульовані фундаментальні наукові ідеї, які визначили пріоритетні особливості діяльності керівника навчального закладу, які можуть забезпечити успіх навчально-виховного процесу. Вони полягають у тому, що: 1) навчання і засвоєння знань повинні здійснюватися на активній, а не на пасивній основі; 2) управління школою має будуватися на демократичних принципах; 3) мотивація є надзвичайно важливим чинником у галузі освіти; 4) у навчанні слід робити наголос на розв'язанні навчальних проблем; 5) дослідницька робота учнів має бути суттєвим елементом проблемного навчання; 6) потрібно здійснювати постійний пошук нових рішень щодо удосконалення змісту навчання; 7) учитель має бути творчою особистістю [6, 98].

Українські фахівці у царині школознавства визначають низку особистісних якостей, які мають бути притаманні директору школи для того, щоб процес управління навчально-виховним закладом й усіма процесами у ньому відбувалися успішно. Серед них [1, 6]:

Перше, що імponує вчителям (та не тільки вчителям), – компетентність, розуміння своїх функціональних обов'язків і творче їх здійснення; володіння широким спектром моральних і ділових якостей, знання потенційних можливостей вчителів і вихователів, своїх заступників, а також розумне їх використання.

Друге – педагогічна спрямованість, схильність до педагогічної професії, любов до дітей, усвідомлення їх інтересів, здатність директора школи розуміти психологію вчителя, учня, батьків, а також проявляти педагогічний і психологічний такт.

Третє – простота і доступність у спілкуванні.

Ціннісні пріоритети директора школи завжди прямо чи опосередковано накладають відбиток на психологічний клімат школи, формуючи певну традицію та імідж навчального закладу. Роль школи та її керівника для формування таких цінностей особистості як громадянськість, патріотичність, духовність, моральність важко переоцінити. Саме у школі процеси навчання, виховання, розвитку й соціалізації відбувають системно, науково, за компетентної участі фахівців-педагогів.

Позитивні традиції школи дозволяють формувати демократичну ментальність особистості. Компаративний аналіз означеної проблеми доводить, що практично всі країни зі зрілими демократичними традиціями опираються на роботу навчальних закладів, які функціонують в них і мають сталі традиції демократичного управління та організації навчально-виховного процесу. Тут школяр усвідомлює

своє місце у житті та в окремому колективі, вчиться брати активну участь у суспільному житті, відстоювати власні переконання і позиції, бужувати здорову атмосферу взаємодії із однолітками та старшими.

Досвід роботи шкіл переконує, що для навчання демократії не потрібні спеціальні уроки чи заняття, найважливішим є досвід спілкування між ровесниками, учителями, участь у позакласній діяльності, спільне вирішення нагальних проблем навчального закладу, формування позитивного іміджу закладу тощо. Саме спільна, творча, продуктивна, результативна діяльність є запорукою успіху демократизації.

Особливо важливою для діяльності школи, як свідчить практика, є постать її керівника, організатора, тобто директора. Детальний і системний аналіз цієї проблеми здійснила Т. Цирліна [7, 208-212, 219-225]. Формуючи узагальнюючий портрет лідера школи, вчена визначила такі його основні типи: «фанат», який усіма засобами реалізує її ідею; «служитель», який передусім прагне створити сприятливі умови для розвитку учня; «трансформатор», що зосереджується на створенні творчої атмосфери в школі. Учена окреслила його основні функції, що полягають у визначенні ціннісних і професійних пріоритетів та орієнтацій; ініціативності зі створення в межах закладу творчої спільноти, об'єднаної загальними інтересами; визначенні пріоритетів діяльності та забезпеченні їх цілеспрямованої реалізації.

Т. Цирліна також створила узагальнюючі «портрети» (образи) директора школи: «месія» (харизматичність, інтелектуальне й моральне лідерство, високий рівень мотивації і переконаність у своїй правоті); «стратег» (системний аналіз діяльності, уміння перетворити усіх суб'єктів педагогічного процесу на реалізаторів авторської концепції); «гуру» (висока моральність, прагнення слугувати світу дитинства, жертвовність, готовність брати на себе відповідальність за спільну справу); «творець» (креативність, розвинена інтуїція, ірраціоналізм і естетизм) [7, 222-226].

У цих образах і портретах викристалізовані основні, базові якості керівника школи, які можуть забезпечити успіх його діяльності на усіх рівнях управління та педагогічної взаємодії.

На жаль в умовах сучасної організації діяльності школи надто багато уваги директором школи приділяється адміністративній та господарській діяльності, що часто відволікає його від власне педагогічної діяльності. Остання має на меті тісну співпрацю з усім педагогічним колективом – як з учителями, так і з учнями. Її метою є створення сприятливих умов для навчання, виховання, розвитку й соціалізації учнів школи, формування у них моральних якостей, досконалої громадянської позиції, патріотизму, вміння пристосовуватися до умов життя у сучасному суспільстві і професійно визначатися тощо. Тенденція погляду на директора школи перш за все як господарника, на наш погляд, успадкована від радянської доби. Про це також свідчать дослідження означених проблем: «Дослідження, які проводила у свій час АПН, засвідчили, що: директор при правильній організації праці має витратити не менше ніж 70 % свого робочого часу на організаційно-педагогічну діяльність, і лише 30 % – на адміністративну та громадську роботу.

На жаль, ми – в переважній більшості випадків – навіть не наблизились до цих пропорцій.

І ще. Директор школи має робити все залежне від нього, щоб створювати найсприятливіші умови для творчої, плідної праці вчителів, має дбати про престиж і

авторитет вчителя, захищати його від хамства, поліпшувати медичне обслуговування та побутові умови” [1, 6].

На основі всебічного теоретичного аналізу та узагальнених спостережень за тенденціями розвитку внутрішкільного керівництва у загальноосвітній школі вчені прийшли до висновку про оптимальні шляхи демократизації діяльності загальноосвітньої школи, які були б оптимальними для досягнення успіху у цих процесах. Серед них:

- відмова від командно-адміністративного стилю та методів керівництва педагогічним учнівським колективами;
- глибока повага і довіра до вчителів, учнів, батьків;
- терпимість до незвичного, нового, заохочення ініціативи і новаторства, підтримка талантів;
- оволодіння культурою спілкування, суперечок, диспуту, опонування;
- суворе дотримання законів, правових та моральних норм поведінки;
- забезпечення авангардної ролі керівників школи, здатних забезпечити умови для розвитку творчого потенціалу педагогічного та учнівського колективів, оптимальних умов праці;
- розширення гарантованих прав учителя та учня;
- боротьба з формалізмом і бюрократизмом у керівництві діяльністю школи;
- обмеження інспекторського та адміністративного контролю, розширення громадського контролю та самоконтролю;
- впровадження демократичної виборчої системи в усіх ланках діяльності школи;
- забезпечення гласності в діяльності школи – характерної ознаки демократизації;
- впровадження учнівського самоврядування, створення атмосфери співробітництва і співдружності;
- опора на колективність і колегіальність управління, підвищення персональної відповідальності за наслідки роботи кожного працівника” [5, 35].

1. Березняк Є.С. Реалізація принципу демократизації в управлінській діяльності директора школи: Метод. Посібник для керівників школи. – К. : ІСДО, 1996. – 64 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки Посібник для студентів вищих навч. закладів. – Дрогобич: Коло, 2006. – 326 с.
3. Іванова Т.В., Саянова С.Б. Психологічні умови розвитку особистості. В кн. Ментальність. Духовність. Сарозвиток особистості. Ч. 1. – 447 с.
4. Іванова Т.В., Саянова С.Б. Психолого-педагогічні умови саморозвитку особистості. – К., 1994. – 162 с.
5. Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект: Монографія. К.: Школяр, 1996. – 302 с.
6. Педагогічні технології. Досвід. Практика: [довідник] / За ред. П. І. Матвієнко. – Полтава: ПОППОП, 1999. – 376 с.
7. Цырлина Т.В. Гуманистическая авторская школа как социокультурный феномен XX века: дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 – заг. пед. та ист. пед. / Татьяна Владимировна Цырлина. – М., 1999. – 365 с.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Початок ХХІ століття є періодом переосмислення усіх завдань розвитку соціальної та культурної сфер в цілому та системи вищої освіти зокрема, утвердження духовних основ естетичного виховання та його звернення до художньо-естетичних традицій, національного ґрунту, визначення якісно нових вимог до майбутніх фахівців.

Естетичне виховання розглядається нами як процес цілеспрямованого впливу на особистість, що призводить до виникнення у неї стійких механізмів регуляції естетичної свідомості, естетичних відносин та естетичної поведінки. До функціональних завдань естетичного виховання відносимо: прищеплення особистості здатності оцінювати явища дійсності та мистецтва, вибудовувати ієрархічно організовану систему цінностей і вибирати напрями діяльності відповідно до цієї системи, тобто формування ціннісно-орієнтаційної спрямованості; розвиток креативності; відточування і вдосконалення відчуттів та естетичних смаків людини, її емоційності, артисизму, в цілому – підвищення культурного рівня особистості. З погляду професійної підготовки інженерів-педагогів, яким постійно доводиться взаємодіяти з людьми, завдання естетичного розвитку є вельми актуальними.

Специфіка естетичного виховання у вищій школі обумовлюється зв'язком естетичного та професійного розвитку особистості студентської молоді, особливостями студентства як специфічної соціальної групи, сучасним станом соціокультурної, політичної та економічної ситуації в Україні, тенденціями розвитку вищої школи в напрямку виходу її в західноєвропейський простір.

Вирішальну роль у розв'язанні проблеми естетичного виховання у вищих навчальних закладах України відіграють як рівень розвитку естетичної теорії як основи естетичного виховання, так і духовні цінності українського суспільства, художньо-естетичні та історико-педагогічні традиції українського народу.

До факторів, що зумовлюють стан естетичного виховання у вищих навчальних закладах України на сучасному етапі слід віднести такі: естетична освіта та естетична інформованість; інтерес до мистецтва і здатність його естетично сприймати та оцінювати з точки зору загальнолюдського і національного естетичного ідеалу; естетичне середовище, освітньо-культурне середовище; естетично-моральні основи культури спілкування; естетичне ставлення до праці; участь студентів у різних видах художньо-естетичної творчості; засоби масової інформації та особливості сучасного інформаційного простору.

Вибір і створення різноманітності форм естетичного виховання – як традиційних, так й інноваційних – у вищих навчальних закладах визначається творчим підходом педагогів вищої школи. На зміст, форми і методи естетичного виховання у вищих навчальних закладах України сучасного періоду впливає структура цінностей суспільства, соціальне самопочуття, морально-психологічний стан молоді,

індивідуальні ціннісні переваги і ціннісні орієнтації, духовні потреби студентської молоді, вивчення естетичного досвіду минулого, історико-культурних традицій естетичного виховання молоді, осмислення естетичних аспектів власної професійної діяльності.

У цілісному, різнобічному процесі виховання і навчання майбутніх фахівців в умовах вищих навчальних закладів України важливого значення набуває розвиток естетичної культури та відношення до потенційно якісно нової дійсності епохи інформаційних технологій. Це означає, що педагогічні аспекти формування інформаційної цивілізації освіти, її сьогодення та майбутнього естетичними засобами стають особливо актуальними.

На специфіку естетичного виховання студентської молоді сьогодення також впливають політичні процеси в державі, які певною мірою стримують процес формування духовних потреб, в тому числі й естетичних.

Тенденції, що склалися в естетичному вихованні у вищих навчальних закладах України на сучасному етапі, повинні сприяти створенню нової концепції і теорії естетичного виховання студентської молоді в Україні.

Список джерел

1. Гук Л.В. Аналіз сучасних поглядів на проблему естетичних цінностей у науково-педагогічних дослідженнях [Текст] / Гук Л.В. // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2010. – №6 (193), Ч. I. – С. 21-25.
2. Мкртічян О.А. Естетичне виховання у процесі формування особистості [Текст] / Мкртічян О.А. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – №7 (9). – С. 359-364.
3. Шевченко Г.П. Естетизація навчального процесу у вищій школі / Г.П. Шевченко // Гуманізація навчально-виховного процесу [Текст]: Наук.-метод. зб. – Вип. IV / За ред. Легенького Г.Л., Сипченка В.І. – Слов'янськ: ІЗМН-СДПІ, 1998. – С. 3-6.
4. Шевченко Г.П., Джабер Х.М. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період [Текст]: Монографія – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 208с.

Горошко О.М.

Кандидат фармацевтичних наук.,
доцент кафедри фармації
ВДНЗ України
«Буковинський державний
медичний університет», Україна

E-mail: olesya-m-gor@yandex.ua

Ежнед М.А.

Викладач коледжу
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет, Україна
E-mail: mariyaejned@mail

Коровенкова О.М.

Кандидат фармацевтичних наук,
асистент кафедри фармації
ВДНЗ України
«Буковинський державний
медичний університет», Україна

Драчук В.М.

Асистент кафедри фармакології
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет», Україна
E-mail: vira.drachuck@yandex.ua

Франко Л.В.

Викладач коледжу
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет, Україна

ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОГО ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ТОВАРОЗНАВСТВА У ПРАКТИЧНІЙ РОБОТІ ПРОВІЗОРА

Анотація. Вивчення дисципліни фармацевтичне і медичне товарознавство є важливим етапом та покликане вирішувати такі основні завдання: формування у провізорів необхідного обсягу знань про загальні положення товарознавства, уміння систематизувати знання з товарознавчих питань, які студент одержує при вивченні інших дисциплін. Вивчення дисципліни передбачає теоретичний курс (лекцій) та практичні заняття, а також самостійна робота студентів.

На практичних заняттях з фармацевтичного і медичного товарознавства студенти повинні вивчити принципи класифікації, кодування продукції, стандартизації, закономірності формування асортименту товарів і його структури, показники, які обумовлюють якість товарів, методи товарознавчого аналізу, правила маркування, пакування та умови транспортування і зберігання. В зв'язку з реорганізацією робочої навчальної програми велика кількість навчальних тем, які згодом включені до переліку питань з заключних модульних контролів, виноситься на самостійне індивідуальне опрацювання студентами.

Медичне та фармацевтичне товарознавство включає комплексний соціально-економічний і природно-технічний підхід при вивченні асортименту і якості матеріалів та товарів, тому передбачає широку міжпредметну інтеграцію.

Ключові слова: фармацевтичне і медичне товарознавство, товарознавчий аналіз, товарознавчі операції, лікарські засоби та вироби медичного призначення.

Вступ. У наш час через аптечну мережу щорічно реалізуються в широкому асортименті лікарські засоби, вироби санітарії та гігієни, перев'язувальні матеріали та інші фармацевтичні товари, а через систему баз і магазинів медтехніки – численна номенклатура виробів медичної техніки. Практика свідчить, що провізор зазнає великих труднощів у роботі, пов'язаній із матеріалознавством, в умовах впливу на товари медичного призначення температури, вологості, різноманітних газів і повітря, світлового випромінювання, мікроорганізмів, а також полімерів та інших матеріалів, з яких виготовляються тара, закупорювальні засоби й пакувальні матеріали. Тому фармацевтичне і медичне товарознавство покликане вирішувати такі основні завдання: формування у провізорів необхідного обсягу знань про загальні положення товарознавства, уміння систематизувати знання з товарознавчих питань, які студент одержує при вивченні інших дисциплін [3].

Основна частина. Метою вивчення дисципліни є підготовка кадрів аптечних працівників та працівників спеціалізованих закладів торгівлі виробами медичної техніки до виконання професійних товарознавчих функцій, пов'язаних із забезпеченням лікувально-профілактичних установ та населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення, а також навчання провізорів навичкам поводження з медичними інструментами, приладами та устаткуванням [1,6].

Товарознавчий аналіз для провізора необхідний для визначення споживчих властивостей товару медичного призначення і насамперед його якості відповідно до призначення, тому провізор при проведенні аналізу насамперед повинен керуватися супровідною документацією продукції, перевірити правильність та інформативність маркування товарів, їх цінність та нешкідливість для споживачів, тощо з подальшим узагальненням об'єктивного та кваліфікованого висновку про якість товару, а для цього провізор, повинен знати основні види НТД, правила класифікації та кодування медичних та фармацевтичних товарів, вимоги до матеріалів для виготовлення медичних виробів й бути ознайомленим з організацією аптечної мережі та медтехніки [1, 2, 5].

Фармацевтичне і медичне товарознавство є профілюючою дисципліною, яка має на меті підготовку кадрів аптечних працівників системи «Медтехніка» для виконання фахових товарознавчих функцій, пов'язаних із забезпеченням лікувально-профілактичних установ і населення фармацевтичними товарами і виробами медичної техніки [3, 6].

Вивчення дисципліни передбачає теоретичний курс (лекцій) та практичні заняття, а також самостійна робота студентів. Навчальний курс фармацевтичного і медичного товарознавства дає теоретичні знання з метою практичного вирішення перелічених завдань, прищеплення студентам умінь та навичок, необхідних у процесі трудової діяльності провізора, особливо якщо вона зводиться до діяльності товарознавця. На практичних заняттях з фармацевтичного і медичного товарознавства розглядається коло питань, головним із яких є оволодіння технікою проведення товарознавчого аналізу. Студенти повинні вивчити принципи класифікації, кодування продукції, стандартизації, закономірності формування асортименту товарів і його структури, показники, які обумовлюють якість товарів, методи товарознавчого аналізу, правила маркування, пакування та умови транспортування і зберігання [2, 4].

Найважливіші властивості матеріалів виражають кількісними і якісними показниками, які можуть бути виміряні за допомогою вимірювальних інструментів

і приладів або визначені органолептично за допомогою органів чуттів (зору, нюху, дотику, слуху, смаку). Останні методи оцінки якості застосовують для установлення факту відсутності або наявності зовнішніх дефектів. Деякі властивості матеріалу можна перевірити тільки шляхом його випробування. Показники якості матеріалу повинні бути стандартизовані в нормативній документації (НД), якою користуються при виготовленні та прийманні продукції. Для вирішення цих питань студенти повинні навчитись працювати з ДСТУ, ГСТУ, ГОСТ, ТУУ, СОУ, АНД та іншою нормативною документацією [1, 5, 6].

На практичних заняттях студенти працюють із затвердженими формами документів, наказами та інструкціями МОЗ України, які використовуються в практичній діяльності провізора та промислової фармації а також наочним матеріалом. Для закріплення студентами практичних навичок у матеріали занять входять тестові завдання та ситуаційні задачі. В зв'язку з реорганізацією робочої навчальної програми велика кількість навчальних тем, які згодом включені до переліку питань з заключних модульних контролів, виноситься на самостійне індивідуальне опрацювання студентами. Серед них виділяють наступні: товарознавчий аналіз лікувальної апаратури, технічних засобів для травматології, для лабораторій та аптек, приладів для огляду, ендоскопії та інтроскопії, обладнання для стоматології, спеціальних інструментів: нейрохірургічних, офтальмологічних та оториноларингологічних, урологічних, акушерсько-гінекологічних тощо. В години, відведені на самопідготовку, студенти повинні самостійно оволодіти знаннями, надавати характеристику, та вміти проводити товарознавчий аналіз приладів та інструментів з відповідних тем [5, 6].

Зважаючи на те, що медичне та фармацевтичне товарознавство включає комплексний соціально-економічний і природно-технічний підхід при вивченні асортименту і якості матеріалів та товарів, тому передбачає широке використання різних галузей науки, а також тісний зв'язок з ними [2, 3].

Враховуючи те, що численні споживчі властивості матеріалів по своїй природі є хімічними, фізичними та ін., то при визначенні кількісних показників якості, при розробці методів дослідження якості матеріалів матеріалознавство широко використовує закони фізики, хімії, біології та інших наук.

Вивчення технологічних дисциплін допомагає зрозуміти, як окремі технологічні процеси виробництва впливають на формування якості матеріалу та товару [3].

Хімічні методи використовуються при вивченні складу сировини і матеріалів, його впливу на споживчі властивості, а також при вивченні якості готової продукції. Це допомагає керувати процесами, що відбуваються при виготовленні, використанні та зберіганні товарів. Фізика слугує для вивчення оптичних, механічних, термічних та інших фізичних властивостей матеріалів, виробів, лікарських засобів та інших товарів. При вимірюванні показників цих властивостей використовують існуючі прилади і методи [2, 3].

Вивчення біології дає можливість дослідження змін, які відбуваються у сировині та матеріалах під впливом мікроорганізмів, та розробки заходів по запобіганню псуванню товарів. Організація та економіка фармації, маркетинг та менеджмент, дають необхідні відомості про методи вивчення попиту, планування товарообігу, аналіз господарської діяльності, дослідження сучасного ринку та проблем збуту матеріалів та товарів, форми обслуговування споживачів та ін. [1, 5].

Знання дисциплін медико-біологічного циклу дозволяє використовувати їх при класифікації лікарських засобів та готових лікарських засобів [5, 6].

Вивчення дисципліни закінчується підсумковим модульним контролем теоретичних знань і практичних навичок у вигляді заліку.

Висновок. Фармацевтичне і медичне товаровознавство озброює студента знаннями, необхідними для виконання фахових товаровознавчих функцій: приймання товарів; оцінки їхньої якості; створення необхідних умов зберігання, оскільки в умовах сучасної конкуренції велике значення приділяється якості медичних і фармацевтичних товарів, відповідності їх споживчих властивостей офіційним регламентуючим документам. По-справжньому професійний фармацевт, який володіє знаннями медичного і фармацевтичного товаровознавства, здатний сформулювати асортиментну політику фармацевтичної організації для оптимального задоволення потреб населення, лікувальних установ, зміцнення та покращення фінансового становища організації.

Сучасний випускник фармацевтичного вищого навчального закладу чи фармацевтичного факультету, для конкурування в у своїй професійній сфері, повинен досконало володіти цими знаннями та вміннями. Отже, основною метою викладання практичних заняттях має бути забезпечення формування професійних навичок і умінь щодо проведення товаровознавчих операцій, а також здійснення товаровознавчого аналізу і маркетингових досліджень медичних та фармацевтичних товарів. Студент протягом навчання повинен сформулювати товаровознавче мислення і виробити вміння і навички з товаровознавчого аналізу і маркетингових досліджень медичних та фармацевтичних товарів, можливість робити об'єктивні висновки про можливість використання виробів у медичній і фармацевтичній практиці. Дисципліна протягом вивчення повинна дати методологічний підхід, що відображає зв'язок теорії і практики курсу медичного і фармацевтичного товаровознавства, і тим самим забезпечити сприйняття і освоєння студентами конкретного матеріалу спеціальної частини.

Література:

1. Гридасов В.І. Фармацевтичне і медичне товаровознавство: [Посіб. для студ. вищ. фармац. навч. закладів] / В.І. Гридасов, Л.М. Оридорога, О.В. Винник. – Х.: Вид-во НФАУ; Золоті сторінки, 2002. – 160 с.
2. Громовик Б.П. Компетентнісний підхід до товаровознавчої підготовки майбутніх провізорів / Б.П. Громовик, А.В. Горілик // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2011. – №1(15). – С.24-29.
3. Громовик Б.П. Перспективи викладання медичного і фармацевтичного товаровознавства / Б. П. Громовик, І. Я. Городецька, Н. Б. Ярko, О. М. Корнієнко // Медична освіта. – 2010. – № 1. -С. 45–48.
4. Проскочило А.В. Медичне та фармацевтичне товаровознавство – питання якості медичних та фармацевтичних товарів. / А.В. Проскочило, Д.В. Дем'яненко, В.Г. Дем'яненко, С.В. Бреусова // Товарознавчий вісник. Збірник наукових праць ЛНТУ. Редкол.: відп. ред. д.т.н., професор Байдакова Л.І. – Луцьк: ЛНТУ, 2011 р. вип.3. – С.234-242
5. Васнецова О.А. Медицинское и фармацевтическое товароведение: [Учебник для вузов], М.: ГЭОТАР-Медиа, 2005. – 605 с.
6. Дем'яненко В.Г. Медицинское и фармацевтическое товароведение: [Пособие] / В.Г. Дем'яненко, Л.А. Карпенко. – Х.: Изд-во НФАУ, 2006. -Ч.1.-292 с.

References

1. Gridasov V.I. Farmaceutichne i medichne tovaroznavstvo: [Posib. dlya stud. vishch. farmac. navch. zakladiv] /V.I. Gridasov, L.M. Oridoroga, O.V. Vinnik. – X.: Vid-vo NFAU; Zoloti storinki, 2002. –S.160/
2. Gromovik B.P. Kompetentnisnij pidhid do tovaroznavchoï pidgotovki majbutnih provizoriv / B.P. Gromovik, A.V. Gorilik // Upravlinnya, ekonomika ta zabezpechennya yakosti v farmacii. – 2011. – №1(15). – S.24-29.
3. Gromovik B.P. Perspektivi vikladannya medichnogo i farmacevtichnogo tovaroznavstva / B. P. Gromovik, I. YA. Gorodec'ka, N. B. YArko, O. M. Kornienko // Medichna osvita. – 2010. – № 1. –S. 45–48.
4. Proskochilo A.V. Medichne ta farmacevtichne tovaroznavstvo – pitannya yakosti medichnih ta farmacevtichnih tovariv. / A.V. Proskochilo, D.V.Dem'yanenko, V.G.Dem'yanenko, S.V. Breusova // Tovaroznavchij visnik. Zbirnik naukovih prac' LNTU. Redkol.: vidp. red. d.t.n., profesor Bajdakova L.I. – Luč'k: LNTU, 2011 r. vip.3. –S.234-242.
5. Vasnecova O.A. Medicinskoe i farmacevticheskoe tovarovedenie: [Uchebnik dlya vuzov], M.: GEHOTAR-Media, 2005. – S.605.
6. Dem'yanenko V.G. Medicinskoe i farmacevticheskoe tovarovedenie: [Posobie] / V.G. Dem'yanenko, L.A. Karpenko. – X.: Izd-vo NFaU, 2006.-CH.1 –S.292.

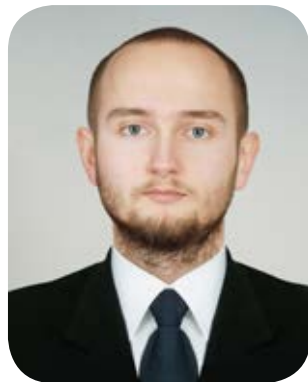
THE VALUE OF STUDYING MEDICAL AND PHARMACEUTICAL COMMODITY RESEARCH IN PHARMACISTS' PRACTICE.

Summery. *The study of pharmaceutical and medical commodity research is an important step and is designed to solve the following tasks: formation of pharmacists required the knowledge of the general provisions of merchandise, the ability to organize knowledge commodity for which a student receives in the study of other disciplines. Study course provides theoretical course (lectures) and workshops, as well as independent work.*

In the workshops of pharmaceutical and medical commodity students should learn the principles of classification coding products, standardization, patterns forming range of products and its structure, parameters, which determine the quality of goods, commodity analysis methods, rules, labeling, packaging and transport and storage conditions. In connection with the reorganization of working curriculum large number of educational topics, which are then included in the list of the final module of the controls imposed on individual independent study students.

Medical and pharmaceutical products study includes a comprehensive socio-economic and natural-technical approach in studying the range and quality of materials and goods, so provides a broad interdisciplinary integration.

Key words: of pharmaceutical and medical commodity, commodity analysis, commodity operations, drugs and medical products.

Коломієць П.В.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства,
Полтавський інститут економіки і права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Коломиец П.В.

кандидат юридических наук, доцент кафедры правоведения,
Полтавский институт экономики и права
Открытого международного университета развития человека «Украина»

Kolomiets P.V.

candidate of legal sciences, associate professor department science of law,
Poltava Institute of economics and law
of Open International University of Human Development «Ukraine»

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПОДАТКОВОГО ВИХОВАННЯ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Розглянуто актуальні аспекти підвищення якості навчання податкової грамоти, податкового виховання та освіти українських громадян. Використовуючи порівняльний метод наукового пізнання, проведено науково-педагогічне дослідження і порівняння окремих норм чинного Податкового кодексу України та деяких пропозицій і рекомендацій, наведених в універсальному міжнародному документі ООН «Basic World Tax Code (Russian language version, 1996)».

Ключові слова: податкова грамотність, податкова освіта, податкова культура, податкова реформа, Податковий кодекс України, Основи світового податкового кодексу.

МОНИТОРИНГ КАЧЕСТВА НАЛОГОВОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Рассмотрены актуальные аспекты повышения качества обучения налоговой грамоты, налогового воспитания и образования украинских граждан. Используя сравнительный метод научного познания, проведено научно-педагогическое исследование

доване і сравнення окремих норм діючого Податкового кодексу України і деяких пропозицій і рекомендацій, наведених в універсальному міжнародному документі ООН «Basic World Tax Code (Russian language version, 1996)».

Ключевые слова: податкова грамотність, податкова освіта, податкова культура, податкова реформа, Податковий кодекс України, Основи міжнародного податкового кодексу.

MONITORING OF THE QUALITY OF TAX EDUCATION IN UKRAINE: PEDAGOGICAL ANALYSIS

In the article the author considered relevant aspects of improving the quality of education tax certificates, tax, education and training of Ukrainian citizens. Using a comparative method of scientific knowledge, carried out scientific and pedagogical research and comparison of individual norms of the Tax Code of Ukraine and some of the proposals and recommendations contained in the universal international UN document «Basic World Tax Code (Russian language version, 1996).»

Keywords: tax literacy, tax education, the tax culture of tax reform, the Tax Code of Ukraine, Basic World Tax Code.

Постановка проблеми цього дослідження зумовлена результатами проведеного автором даної статті моніторингу якості надання українським громадянам освітніх послуг у сфері податкового виховання та податкової освіти, «стан якої не задовольняє вимог, що постають перед нею в умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Це виявляється передусім у невідповідності освіти запитам особистості, суспільним потребам та світовим досягненням людства; у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності; у спотворенні цілей та функцій освіти; бюрократизації всіх ланок освітньої системи. Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація та демократизація суспільства, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій в усьому світі – все це потребує створення таких умов, за яких народ України став би нацією, що постійно навчається.» [1]. Принципова актуальність досліджуваної проблематики, перш за все, безпосередньо пов'язана з офіційним визнанням того, що проведені на протязі 25 років незалежності нашої країни «напрями розвитку освіти не мали достатньо системного та комплексного характеру, а відтак не сприяли формуванню цілісної державної політики у сфері освіти. Зокрема, практичне застосування прийнятого ще в 1996 році Закону України «Про освіту» засвідчує, що переважна більшість його положень вичерпали свій регуляторний ресурс і не відповідають сучасним завданням повноцінного розкриття потенціалу кожної людини як особистості, відповідального громадянина та кваліфікованого фахівця впродовж усього життя задля забезпечення сталого розвитку суспільства і розбудови України як демократичної, конкурентоспроможної європейської держави. На жаль, за роки незалежності України освіта не стала загальнонаціональним пріоритетом. У результаті державна політика у сфері освіти здебільшого підмінялася дріб'язковим регулюванням поточної діяльності навчальних закладів, законодавчі зміни, як правило, мали зовнішній, формальний характер і не сприяли підвищенню якості освіти. Фактичне усунення цен-

тральних і регіональних органів влади від вирішення нагальних освітніх проблем, підміна системної науково обґрунтованої ідеології ситуативною політизацією освіти негативно позначилося на культурному та освітньому рівнях суспільства, зумовило втрату освітою консолідуючої, культуротворчої місії в українському суспільстві, наслідком чого є політичні, економічні та соціальні втрати сьогодення.» [2].

Зважаючи на той факт, що за роки незалежності в Україні загалом сформована національна система освіти, яка зберегла надбання минулого та значний науково-педагогічний потенціал, здатний істотно вплинути на впровадження інноваційних змін в освітній сфері [2], особливо актуальним на сьогодні залишається питання законодавчого унормування вітчизняної системи забезпечення якості навчання податкової грамоти, податкового виховання та освіти українських громадян на всіх освітніх рівнях, включно з дошкільною, початковою, середньою, професійно-технічною та вищою освітою. Податкова грамотність української спільноти, як складова освіти, повинна охоплювати комплекс освітніх програм, у яких можуть брати участь діти і дорослі різних вікових категорій, шляхи її реалізації та фінансування, а також повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, органів місцевого самоврядування щодо надання освітніх послуг відповідно до потреб і запитів суспільства, держави, громадян. Тому, актуальність проблематики підвищення якості навчання податкової грамоти, податкового виховання та освіти українських громадян сформулюємо, скориставшись рекомендаціями, наданими Уордом М. Хасси та Дональдом С. Любиком у своїй роботі «Основи світового податкового кодексу» (версія російською мовою, видання 1996 року): «Ударение должно быть сделано на образовании – не только на обучении налоговых чиновников и служащих, но и на обучении населения... Необходимо добиться массового изменения в общественном сознании. Люди, наверное, никогда не будут испытывать любви к сборщикам налогов, но они будут платить налоги потому, что они считают налоговую систему справедливой, потому, что другие люди их платят, и потому, что лучше им заплатить, а не то...» [3, с.24].

Аналіз останніх досліджень і публікацій праць вітчизняних фахівців у сфері реформаційних удосконалень освітньої та податкової систем України свідчить, що досліджуючи дану проблему, в своїх наукових пошуках вони акцентують увагу на наступних аспектах. Зокрема, Л.А. Гаєвська у своїй науковій розвідці «Освіта для сталого розвитку: завдання та можливості» (2013 рік) стверджує, що «Освіта і суспільство неподільні. Вони становлять одну систему, і справжні масштаби цієї системи поки що недостатньо усвідомлюються. Але зрозуміло, що будь-які глобальні проблеми, з якими стикається суспільство, соціум, цивілізація в цілому, невідворотно позначаються на стані освітньої галузі, а отже, й на людині, її формуванні, розвитку, соціалізації. Зміст поняття «освіта» в його суспільно-історичному розвитку вміщує навчання грамоти, виховання (фізичне і моральне), передачу нових знань, розвиток здібностей, освоєння нових знань, умінь і навичок, прилучення до культурних надбань. Особливість освіти як явища виводять її в центр осмислення подальших перспектив розвитку, оскільки саме вона є найважливішим і найвагомішим чинником розвитку суспільства і держави. Вона забезпечує прогрес економіки, політики, екології природи і екології душі. Ключовою метою освіти для сталого розвитку є формування мислення, орієнтованого на стає майбутнє та відповідні смисложиттєві цінності і пріоритети.» [4, с. 5–6].

Досліджуючи структуру правового виховання як складної соціальної системи (2013 рік), А.І. Дзундза констатує, що: «формування правової системи України має відбуватися в умовах підвищення ролі громадян як свідомих суб'єктів правової діяльності, що потребує розвитку правової активності, юридичної грамотності молоді. Випускники сучасних навчальних закладів всіх рівнів підготовки згодом мусять і реалізовувати повною мірою надані їм права і демократичні свободи в усіх сферах суспільного життя. Тому значно зростає роль правового виховання української молоді. Виділення умов і принципів правового виховання як складної соціальної системи – важлива науково-педагогічна проблема, яка потребує подальших наукових розвідок.» [5]. Аналіз праць цього та інших авторів свідчить, що у розв'язанні визначених державою завдань щодо правової культури громадян провідне місце належить загальноосвітнім і вищим навчальним закладам, де закладаються основи правової культури [6, с. 3].

Проблему формування податкової культури досліджували В.Л. Андрущенко і Т.В. Тучак [7], О.Т. Замасло [8], В.М. Ручкіна [9]. Значну увагу питанням вдосконалення правових засад оподаткування в Україні з метою підвищення рівня опанування податкової грамотності приділяє у своїх наукових дослідженнях (2016 рік) П.В. Коломієць [10, с. 50–51; 11, с. 31–32].

Г.Ю. Кучерова, досліджуючи структуру податкової свідомості (2015 рік) зазначає, що: «Практика оподаткування в Україні характеризується низьким рівнем податкової свідомості, проявами якої є низька податкова дисципліна, зростання рівня ухилення від сплати податків, податкового шахрайства, негативного ставлення до оподаткування загалом. За таких умов будь-які податкові трансформації малоефективні, оскільки чутливість платників податків з низьким рівнем податкової свідомості до податкових обмежень досить низька. Саме тому постає питання щодо пошуку можливостей підвищення рівня податкової свідомості. <...> У підсумку зазначимо, що податкову свідомість представляємо як інструмент формування суб'єктивного образу (реального та ідеального) оподаткування, шляхом відображення вхідної податкової інформації крізь призму податкових знань, емоцій та оцінок, що обумовлюють специфічне сприйняття та ставлення до оподаткування, у результаті чого проявляються існуючі проблеми та формуються інструкції щодо дій в конкретній податковій ситуації.». Г.Ю. Кучеровою доведено, що тип податкової поведінки виступає похідною від рівня податкової свідомості суб'єкта оподаткування (групи) [12].

Невирішені раніше проблеми. Автором статті акцентовано увагу на підвищенні ефективності податкової дисципліни і податкової культури не тільки податківців і платників податків, але, в першу чергу, саме суб'єктів права законодавчої ініціативи та безпосередньо тих, хто приймає законодавчо-нормативні акти. Сконцентруємо нашу увагу на деяких аспектах пропозицій і рекомендацій, наданих Уордом М. Хасси та Дональдом С. Любиком у своїй роботі «Основи світового податкового кодексу» (далі – ОСПК) [3].

Мета цієї статті – використовуючи методи науково-педагогічного дослідження, зокрема порівняльний метод наукового пізнання, на підставі аналізу окремих норм чинного Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [13] і узагальнення практики їх застосування та аналізу деяких новаторських пропозицій і рекомендацій, наданих в універсальному міжнародному документі ООН «Основи світового податкового

кодексу» (далі – ОСПК) [3], дослідити та порівняти їх. Основним завданням нашого дослідження є спроби удосконалення норм податкового законодавства для створення його простим і прозорим, доступним для розуміння, яке спонукає до добровільної сплати податків, оскільки викликає повагу і довіру читача. І, як наслідок, правила оподаткування повинні бути справедливими, що створить необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечить достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів. Сподіваємося, що учасники законотворчого процесу реформування освітньої та податкової систем в Україні звернуть свою увагу і на передбачення, прогнози та рекомендації Basic World Tax Code (ОСПК) стосовно актуальних аспектів підвищення якості навчання податкової грамоти, податкового виховання та освіти українських громадян.

Виклад основного матеріалу. 25 років тому, в кінці XX століття, отримавши в 1991 році незалежність і самостійність у результаті розпаду СРСР, українська держава розпочала кардинальні зміни в усіх сферах суспільного життя. Революційні перебудови за цей час відбулися в політичній, економічній, соціальній та інших сферах життєдіяльності української спільноти. Повсякденної та безперервної уваги молодій країні, особливо в умовах перехідної економіки, потребував і процес пошуку нових шляхів у державній податковій політиці. Розуміючи термінову необхідність зміни суспільних відносин у податковій сфері колишньої соціалістичної республіки; усвідомлюючи, який суттєвий вплив вони мають на фінансово-бюджетну стабільність та соціально-економічний розвиток країни; враховуючи умови формування своєрідного характеру українського народу, його менталітету та національних традицій, на початковому етапі розвитку української державності було проведено перебудову правового регулювання суспільних відносин у сфері оподаткування. Тобто, фактично з «нульового циклу» розпочався процес формування національної податкової системи України, який, акцентуємо на це увагу, вже в умовах ринкової економіки, має стабільну ознаку сучасності – нескінченність сталого реформування вітчизняної податкової системи. Проте реалії сьогодення невблаганно засвідчують, що в цьому нескінченно сталому реформуванні податкової системи, немає еволюційних досягнень. Зокрема, як свідчать результати проведеного нами моніторингу нормативно-правових документів, які декларують сучасні стратегічні пріоритети: 1) сталого розвитку «Україна – 2020» (далі – Стратегія), схвалені Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [14], та 2) План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік (далі – План), затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 року № 418-р [15], метою податкової реформи, відповідно до Стратегії, є побудова податкової системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, яка створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів. Головними напрямками реформи є перехід від наглядово-каральної функції фіскальних органів до обслуговуючої, що допомагає у нарахуванні та проведенні сплати податків, а не має на меті наповнення бюджету за рахунок фінансових санкцій та переплат; зменшення кількості податків, їх розміру та спрощення порядку розрахунку і сплати; впровадження електронних сервісів для платників податків; зменшення податкового навантаження на заробітну плату з метою її детінізації; удоско-

налення законодавства України, спрямованого на посилення боротьби зі схемами ухилення від сплати податків як юридичними, так і фізичними особами, зокрема удосконалення адміністрування податку на додану вартість, формування системи податкового контролю залежно від ступеня ризику в діяльності платників податків, забезпечення відкритості доступу до інформації про сплату податків, удосконалення законодавства з питань трансфертного ціноутворення, впровадження контролю за видатками фізичних осіб [14]. У Плані пріоритетних дій Уряду на 2016 рік [15] також зазначено, що одними з головних складових основних напрямів реформ для досягнення стратегічних пріоритетів є податкова реформа та вдосконалення адміністрування податків. За твердженням урядовців, Україна потребує побудови простої, прозорої, справедливої та прогнозованої податкової системи, яка б стимулювала інвестиції та підтримувала економічне зростання. Це вимагає як зміни системи податків, які б спрощували її та розширювали базу оподаткування, так і підвищення прозорості та якості адміністрування податків. Податкові реформи, які проводилися після Революції Гідності, наголошують автори цього документу, лише частково покращили ситуацію, проте потреба у подальших ефективних заходах все ще залишається.

Але, як свідчать результати проведеного нами моніторингу названих вище нормативно-правових документів, серед першочергових заходів досягнення стратегічних пріоритетів у процесі реформування податкової системи, не визначено стратегічних напрямів підвищення рівня податкової грамотності та податкової культури населення України. Крім того, реформа освіти (вектор відповідальності) та реформа державної політики у сфері культури (вектор гордості) також не є першочерговими заходами досягнення стратегічних пріоритетів сталого розвитку України. Отже, постає питання консолідації зусиль української спільноти у вирішенні національної проблеми у сфері навчання податкової грамоти, податкового виховання та освіти українських громадян. При цьому, як зауважує А.П. Овчинникова (мовою оригіналу) «важно обратить внимание на свойственное украинцам пренебрежительное отношение к законодательству как обслуживающему интересы власть имущих. Это пассивное восприятие концепта «закон» уходит корнями в гиперактивную законотворческую деятельность в 90-е годы прошлого века, что привело к возникновению большого числа нормативных коллизий и низкому качеству законов, в которых всегда присутствовали лазейки для широких интерпретаций.» [16]. «Продолжая рассмотрение концепта «закон» в контексте его активного слоя, можно обратить внимание на то, что современные исследователи конституируют «текучесть» догмы права, ее подвижность и склонность к ситуативным трансформациям [17, с. 25]. Потеря догмой права своей устойчивости означает кризис современной правовой нормативности. Этот кризис называют также инфляцией права, которая выражена в несоответствии количества правовых нормативов социальным потребностям человека и общества, когда количество нормативно-правовых актов переходит все разумные пределы. Кризис нормативности ведет к потере легитимности и игнорированию общезначимости законов.» [16].

Сучасний етап реформування податкової системи почався у 2011 році з введенням в дію Податкового кодексу України, загальною спрямованістю якого було усунення внутрішніх суперечностей податкового законодавства і створення податково-

го інструментарію стимулювання інвестиційної діяльності при забезпеченні стійких надходжень до бюджетів усіх рівнів [18].

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода), Україна отримала інструмент та дороговказ для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом в Європейському Союзі. Такими вимогами є відповідність Копенгагенським критеріям – параметрам, яким мають відповідати держави – члени Європейського Союзу [14; 19; 20]. Отже, терміново потрібно долати одну з загальновизнаних проблем, яка полягає в недосконалості системи адміністрування податків, невизначеності щодо правил оподаткування та неоднозначності застосування законодавства. При цьому обсяг тіньового сектору економіки свідчить про те, що удосконалення системи справляння податків і зборів може значно збільшити податкові надходження [21]. На наш погляд, добровільна сплата податків буде досягнута, в тому числі, і за рахунок системної та комплексної державної політики у сфері ефективного податкового «всеобучу». Сподіваємося, що проведений нами моніторинг якості податкового виховання і освіти українських громадян в ретроспективі Основ світового податкового кодексу стане в нагоді авторам і розробникам нового Податкового кодексу України.

Виклад основного матеріалу нашого дослідження структуруємо наступним чином: цитуємо фразу-рекомендацію ОСПК (версія російською мовою, видання 1996 року), що використовується «в якості довідкового і корисного посібника в багатьох країнах при проведенні законодавчих реформ» [3] та відзначаємо відповідність їй чинної норми ПКУ [13].

1. Фраза-рекомендація ОСПК: «...проведение налоговой политики часто «сводится на мель», когда оно сталкивается с укоренившимися взглядами, соответствующими существующим правовым традициям и законодательным процессам. Обычной является ситуация, когда к одному и тому же налогу применяются несколько разных законов, или множество законов о порядке администрирования применяются к различным компонентам налоговой системы. В то же время, у профессиональных юристов почти или совсем отсутствует понимание, что подобная налоговая система является препятствием для развития.» [3, с. 1].

1.1. Чинна норма ПКУ – стаття 4 «Основні засади податкового законодавства України», пунктом 4.1. якою регламентовано, що податкове законодавство України ґрунтується на таких принципах:

– 4.1.8. нейтральність оподаткування – установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;

– 4.1.11. єдиний підхід до встановлення податків та зборів – визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

Проте, всупереч положенням статті 7 «Загальні засади встановлення податків і зборів», пунктом 7.1. якої передбачено, що під час встановлення податку обов'язково визначаються такі елементи: платники податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування; ставка податку; порядок обчислення податку; податковий пе-

ріод; строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку; та наведеним вище нормам статті 4 ПКУ, – статтею 11 «Спеціальні податкові режими» визначено, що спеціальний податковий режим – це система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів, який може передбачати особливий порядок визначення елементів податку та збору.

2. Фраза-рекомендація ОСПК: «В последние два года ссылки на Кодекс тех, кто начал осуществлять налоговые реформы в этих странах, стали стандартными.» [3, с. 1].

2.1. Чинна норма ПКУ. Не викликає жодних сумнівів, що основним джерелом-стандартом для створення чинного Податкового кодексу України є Модельний податковий кодекс для держав-учасниць СНД [22], який було впроваджено відповідно до вимог Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав [23], Угоди між урядами держав-учасниць СНД про узгоджені принципи податкової політики [24], Довідки про ратифікацію документів та виконання внутрішньодержавних процедур щодо документів, прийнятих Радою глав держав, Радою глав урядів та Економічною радою Співдружності Незалежних Держав СНД в частині питань з оподаткування [25].

3. Фраза-рекомендація ОСПК: «Он (Кодекс). стал, использоваться как часть учебного материала в аспирантских курсах «Сравнительное налогообложение дохода» и «Налогообложение добавленной стоимости» в Гарвардском университете и других местах. Сразу же сделанный перевод на русский язык сильно повысил его полезность в качестве практического средства налоговых реформ в переходных экономиках.» [3, с. 1–2].

3.1. Чинна норма ПКУ. Не зважаючи на той факт, що цей документ було розроблено в рамках Програми економічного розвитку ООН, при фінансуванні з коштів Міжнародної Податкової Програми Гарвардського університету, виявляється дещо дивним певне ігнорування вітчизняними фахівцями цього рекомендаційного акту ООН, який «було задумано як скромну спробу створити приклад системи законів, необхідних для дієвої та ефективної податкової системи. Метою було забезпечення фахівців в області податкової політики і законодавства в країнах, що здійснюють реформи, деякою структурною схемою і списком того, що потрібно (або не потрібно) для створення основ податкової системи... Ніколи не ставилося (і не повинно ставитися) завдання створення всеосяжного податкового кодексу, з усіма деталями та особливостями, які можуть бути в кожній з країн. Мета полягала в розробці високопрофесійного, базового варіанту податкового кодексу, який міг би служити міцною законодавчою основою для сучасної податкової системи. Хассі і Любік написали «Основи Світового Податкового Кодексу» дуже своєчасно, в той же самий час здійснюючи величезну роботу з консультативної допомоги в області оподаткування по всьому світу.» [3, с. 2].

4. Фраза-рекомендація ОСПК: «Ми вважаємо, що стислість і простота статей закону важливіше, ніж докладна деталізація.» [3, с. 3–4].

4.1. Чинна норма ПКУ – стаття 14 «Визначення понять», в якій наведено 270 визначень понять, що вживаються в цьому Кодексі.

5. Фраза-рекомендація ОСПК: «Кодекс был написан в стиле, подчеркивающим ясность организации, последовательность и точность выражения, экономию слов. Этот стиль, по-видимому, резко отличается от принятого стиля налоговых

законодательств в некоторых странах, где часто встречаются недостаточная предметная организация, неточная и непоследовательная нумерация и разбивка на параграфы, а также многословие и излишества выражения. Мы убеждены, однако, что в любой стране законы о налогах должны быть составлены таким образом, чтобы установить для налогоплательщиков, налоговых администраторов и судов налоговые правила, действующие в этой стране, в ясной, простой и понятной форме. Это может быть сделано, только если присутствует ясность мысли, сопровождаемая точностью выражения. Эта точность усиливается ясной организацией обсуждаемых вопросов (тем), следованием определенному образцу в изложении идей в рамках каждой темы (начиная с наиболее важных идей), в нумерации и разбивке на части, точным использованием терминов, отказом от использования экстравагантных синонимов и экономностью выражений. Мы верим, что эти принципы, воплощенные в Кодексе, могут быть с пользой инкорпорированы в законах о налогах, написанных на любом языке. ... Предполагается, что простота, ясность и понятность являются желательными цепями законотворчества..» [3, с. 4–5].

5.1. Чинна норма ПКУ. Про офіційне визнання недосконалості, непрозорості та складності розуміння положень Податкового кодексу України нами було зазначено вище.

6. Фраза-рекомендація ОСПК: «Предполагается, что зарождающаяся экономика будет развиваться наилучшим образом, если она станет эффективным производителем в мировой экономике. Так, мы считаем, что не в истинных интересах страны принимать протекционистские системы налогообложения, в которых отдается предпочтение отечественному капиталу перед инвестициями, поступающими из-за границы, или при которых отдельным секторам отечественной экономики даются привилегии при помощи временного освобождения от налогов или других налоговых льгот. Наше предположение состоит в том, что любой наклон «игрового поля» в долгосрочной перспективе приведет к диспропорциям в распределении трудовых и капитальных ресурсов и к менее процветающей и стабильной экономике. Рука об руку с этим предположением идет наше твердое убеждение в том, что в тех случаях, когда экономические льготы предоставлять необходимо, использовать для этого налоговую систему обычно менее эффективно, чем выплачивать прямые субсидии соответствующим видам деятельности. Использование налоговой системы предполагает определенную степень постоянства, что ведет к сохранению субсидий еще долго после того, как потребность в них исчезает. Кроме того, использование налогов для целей субсидирования усложняет и подрывает эффективное исполнение налоговых законов в целом, допускает вмешательство государства в лице налоговых чиновников, которые не имеют необходимых средств и квалификации для контроля за тем, правильно ли применяются подобные субсидии и, что, возможно, наиболее важно – оно неэффективно из-за отсутствия гибкости, которое характерно для определения объектов субсидирования в терминах налогового законодательства. Подобные налоговые льготы неизбежно направляют государственные ресурсы в большей части тем получателям льгот, которых совсем не предполагалось субсидировать. Они подрывают влияние рынка на эффективное распределение ресурсов. Они часто создают преимущества для иностранных инвестиций и препятствуют развитию отечественного конкурентного предпринимательства. В худшем же случае, они пе-

рекачивают деньги в казначейства богатых развитых стран, так как уменьшают налоговые зачеты, которые развитые страны разрешают для налогов, выплаченных в других странах. Поэтому ОМНК отвергает льготы, освобождения, временные освобождения от налогов («налоговые каникулы») и другие специальные преференции и соглашения.» [3, с. 5–6].

6.1. Чинна норма ПКУ. Для прикладу зупинимось на розділі V «Податок на додану вартість» ПКУ:

- стаття 194 «Операції, що підлягають оподаткуванню за основною ставкою»;
- стаття 195 «Операції, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою»;
- стаття 196 «Операції, що не є об'єктом оподаткування»;
- стаття 197 «Операції, звільнені від оподаткування».

7. Фраза-рекомендація ОСПК: «Ни администраторы, ни население не обладают достаточной «налоговой грамотностью» и возможностями вести учет...» [3, с. 7]

7.1. Чинна норма ПКУ. В положеннях ПКУ не зафіксовано результатів стало-го процесу «реформаційних» перетворень системи опанування податкової грамоти українською спільнотою.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі сформулюємо, скориставшись цитатою-прогнозом із Основ світового податкового кодексу: «Податковий кодекс найкраще виконує свої функції, якщо він є настільки повним, всеосяжним, наскільки це можливо. Адміністрування податків полегшується, якщо і адміністраторам, і платникам податків потрібно заглядати лише в один документ (Кодекс) як джерело всіх законів про податки.» [10, с.22]. Сподіваємось, що об'єднавши свої зусилля, розробники нової редакції Податкового кодексу України, створять придатний до дії в реальному житті, невеликий, компактний і ефективний Закон, який стане основним джерелом податкових знань і податкової культури. Настав час, коли не можна викладати та навчати дітей, молодь, дорослих, платників податків, того, що не є досконалим, та того в що не вірить сам педагог. Розуміючи всю важливість ситуації, зважаючи на вже існуючі недоліки в освітньому і податковому законодавствах та виниклі за останній час, нові проблеми, маємо всі підстави стверджувати, що сучасна українська держава більше не може обходитися тимчасовими програмами в справі державної політики стосовно подолання проблематики національної особливості навчання податкової грамоти, податкового виховання та освіти українських громадян. Тобто настала пора тісного співробітництва освітян, податківців, урядовців та законотворців у визначенні її пріоритетних задач. В цьому руслі важливим аспектом є активна участь науковців в питаннях якнайшвидшого прийняття рішень щодо реформування вітчизняної системи податкової освіти. Маємо надію, що дискусія стосовно єдності всіх гілок влади та провідних фахівців у питаннях ефективного вдосконалення якості податкового виховання і освіти українських громадян в частині його адаптації до стандартів ЄС завершиться позитивним рішенням.

Література:

1. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України: від 03 листопада 1993 року № 896 [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>. (Дата звернення: 09.08.2016).

2. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Правове забезпечення реформи освіти в Україні»: Постанова Верховної Ради України: від 16березня 2016року № 1031-VIII [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1031-19>. (Дата звернення: 09.08.2016).
3. Basic World Tax Code (Russian language version, 1996) [Електронний ресурс]– Режим доступу: [http://www.taxhistory.org/www/bwtc.nsf/PDFs/98rus96a.pdf/\\$file/98rus96a.pdf](http://www.taxhistory.org/www/bwtc.nsf/PDFs/98rus96a.pdf/$file/98rus96a.pdf). (Дата звернення: 09.08.2016).
4. ГаєвськаЛ.А. Освіта для сталого розвитку: завдання та можливості / Л.А.Гаєвська // Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 25квіт. 2013р.): у 2т. / за наук. ред. Ю.В.Ковбасюка, К.О.Ващенко, С.В.Загороднюка.– К.: НАДУ, 2013.– Т. 2.– 360с.
5. ДзундзаА.І. Структура правового виховання як складної соціальної системи / А.І.Дзундза, О.І.Моїсеєнко, І.І.Моїсеєнко // Духовність особистості.– 2013.– Вип. 1.– С. 70–75.
6. ЩербаньМ.П. Формування правової культури студентів вищих аграрних навчальних закладів І– ІІ рівнів акредитації: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / М.П.Щербань ; Ін-т вищ. освіти АПН України.– К., 2005.– 20с.
7. АндрущенкоВ.Л., ТучакТ.В. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція): [монографія] / В.Л.Андрущенко; Т.В.Тучак.– К.: Алерта, 2013.– 384с.
8. Замасло О.Т. Аналіз сучасного стану податкової культури в Україні / О.Т.Замасло, О.І.Бойчук // Бізнес Інформ.– 2015.– № 11.– С. 351–357.
9. РучкінаВ.М. Податкова культура в інституціональному аспекті розвитку податкової системи України / В.М.Ручкіна // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України.– 2013.– № 1.– С. 197–205.
10. КоломієцьП.В. Проблематика правового регулювання оподаткування підприємницької діяльності в Україні / П.В.Коломієць // Сборник научных статей. «Политика. Государство и право. Современные проблемы и перспективы развития» / Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Polityka. Państwo i Prawo. Współczesne problemy i perspektywy rozwoju.» (29.04.2016–30.04.2016) Краков/Kraków (PL)– Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016.– 88str.
11. КоломієцьП.В. Щодо вдосконалення правових засад оподаткування в Україні / П.В.Коломієць // Сборник научных статей. «Государство и право. Теоретические и практические аспекты развития современной науки» / Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Państwo i Prawo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki.» (29.06.2016–30.06.2016) Ченстохова/Częstochowa (PL)– Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016.– 64str.
12. КучероваГ.Ю. Структура податкової свідомості: системний підхід / Г.Ю.Кучерова // Науковий вісник Херсонського державного університету.– 2015.– Випуск 15. Частина 2.– С. 13–15.
13. Податковий кодекс України: Закон України: від 2грудня 2010року № 2755-VI // Відом. Верховної Ради України.– 2011.– № 13–17, ст. 112.

14. Про Стратегію сталого розвитку «Україна– 2020»: Указ Президента України: від 12січня 2015року № 5/2015 // Офіційний вісник України.– 2015.– № 4, ст. 67.
15. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2016рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України: від 27травня 2016року № 418-р // Офіційний вісник України.– 2016.– № 47, ст. 1709.
16. ОвчинниковаА. Концепты правовой культуры: понятие, структура, содержание / А.Овчинникова // Юридичний вісник.– 2014.– № 3.– С. 6–11.
17. ОборотовЮ.М. Традиції та новації в правовому розвитку: загальнотеоретичні аспекти: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Ю.М.Оборотов ; Одес. нац. юрид. акад.– О., 2003.– 38с.
18. Экономика налоговых реформ: монография / Под ред. И.А.Майбурова, Ю.Б.Иванова, Л.Л.Тарангул.– К.: Алерта, 2013.– 432с., с.151.
19. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України: від 16вересня 2014року № 1678-VII//Відом. Верховної Ради України.– 2014.– № 40, ст. 2021.
20. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України: від 17вересня 2014року № 847-р // Офіційний вісник України.– 2014.– № 77, ст. 2197.
21. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами: Розпорядження Кабінету Міністрів України: від 01серпня 2013року № 774-р // Офіційний вісник України.– 2013.– № 82, ст. 3052.
22. Модельний податковий кодекс для держав-учасниць СНД. Глава 3. Спрощена система оподаткування для суб'єктів малого підприємництва СНД: Міжнародний документ від 16червня 2003року [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_a33. (Дата звернення: 09.08.2016).
23. Про ратифікацію Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав Верховна Рада України: Постанова від 10грудня 1991року № 1958-XII [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1958-12>. (Дата звернення: 09.08.2016).
24. Угода між урядами держав-учасниць СНД про узгоджені принципи податкової політики: Міжнародний документ від 13березня 1992року [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_634. (Дата звернення: 09.08.2016).
25. Довідка про ратифікацію документів та виконання внутрішньодержавних процедур щодо документів, прийнятих Радою глав держав, Радою глав урядів та Економічною радою Співдружності Незалежних Держав СНД: Міжнародний документ від 01вересня 2004року [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_747. (Дата звернення: 09.08.2016).

Вінтюк Ю. В.

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри
Теоретичної та практичної психології
Національного університету
«Львівська політехніка»

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ: ТРУДНОЩІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключові слова: професія психолога, підготовка психологів, психологічна освіта.

Key words: profession of a psychologist, training of a psychologist, psychological education.

Вдосконалення системи підготовки майбутніх психологів, відповідно до запитів сьогодення, вимагає врахування особливостей її появи та становлення. Відповідно, постає завдання вивчення історичного аспекту навчання студентів психологічних спеціальностей, вивчення й врахування в процесі їхньої підготовки вітчизняного і зарубіжного досвіду. Адже без знання закономірностей появи, розвитку та функціонування знань з психології, а також їхнього подальшого примноження і поширення не можна налагодити якісну та багатоаспектну підготовку фахових психологів, на рівні сучасних вимог. Дана обставина зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета роботи: розглянути історичний аспект проблеми підготовки психологів, як за кордоном так і в нашій країні, від появи даної професії до нашого часу, і виявити труднощі, що виникають при цьому.

Як з'ясувалося, при розгляді даної теми виникають труднощі, різного характеру. Перша з них полягає в тому, що дослідники приділяють їй не достатньо уваги, тому спеціальних праць, присвячених даній темі, практично немає. Ознайомчу інформацію з цієї теми містять видання для тих, хто бажає отримати професію психо-

лога [1; 2]. Інші ж публікації висвітлюють лише певні, вузькі питання з даної теми, тобто не дають змоги охопити її в цілому.

Ще одна складність виникає при спробі з'ясувати, коли саме виникла професія психолога. Як повідомляють деякі автори, підготовка психологів розпочалася у США, де вона відбувається з 1636 року – заснування коледжу в Гарварді. Проте, скоріше за все, це помилкова інформація, оскільки фаху психолога у той час ще не існувало. Знайдені довідкові дані підтверджують це припущення, оскільки, згідно з ними, від початку існування даний заклад функціонував як семінарія, і готував лише пуританських пасторів та індіанських місіонерів. Оскільки професія психолога на той час ще не була затребувана станом розвитку різних галузей господарської діяльності, не було потреби у їхній підготовці.

Інші автори стверджують, що для виникнення професії психолога необхідно, щоб психологія відокремилася в окрему галузь знання, і стала науковою дисципліною. Відповідно, вважають вони, виникнення психологічної професії необхідно, найімовірніше, пов'язати з виділенням психології в окрему дисципліну, тобто з організацією В. Вундтом у Лейпцігському університеті першої експериментальної психологічної лабораторії у 1879 році, а на її базі – Лейпцігського психологічного інституту, який функціонував одночасно і як науково-дослідний, і як навчальний заклад [1, с. 52]. Логічне міркування, проте необхідно враховувати також думку інших вчених, які небезпідставно вважають, що психологія відокремилася від філософії і стала самостійною дисципліною значно раніше, у першій половині XVIII ст., завдяки працям ще одного німецького вченого, Христіана Вольфа.

Відтоді, як психологія стала науковою дисципліною, вважають дослідники, з цього моменту можна починати відлік і початку становлення професії “психолог”: у згаданий лабораторії В. Вундта, як і в створеному ним Інституті, у різних формах пройшли підготовку багато науковців, з різних країн світу, чимало з яких у майбутньому стали видатними психологами [1, с. 53]. Однак і це твердження не можна прийняти без певних застережень, оскільки відомо, що більшість з тих, хто проходив підготовку у загаданих установах, насправді пройшли не курс навчання, а лише короткотермінове стажування, протягом якого ознайомилися з новими підходами до розвитку психологічної науки, які пропонував В. Вундт, а також з відповідними їм методами дослідження. Вони також брали участь, у якості волонтерів, у проведенні експериментальних досліджень, проте не здобули ніякої кваліфікації, а тим більше не отримали ніякого посвідчення про здобуття фаху. Виникає питання: чи можна вважати, що вони стали фаховими психологами? Адже насправді професійними психологами, в майбутньому, стали лише одиниці з них.

Наступна складність полягає в тому, що, незважаючи на потребу у фахових психологах, яка виникла, ні наприкінці XIX ст., ні на початку XX ст. навчальні заклади не здійснювали підготовку психологів. Навчальні курси психологічного спрямування у той час читали при підготовці фахівців різного профілю, переважно філософів і педагогів, але здійснювалася така підготовка переважно філософськими факультетами, і спеціалізації “психолог” все ще не було. Даних про те, коли і де саме, у різних країнах починають підготовку майбутніх психологів, теж практично немає; відомості про це ще належить знайти. Нестача цих даних не дозволяє вирішити завдання, які необхідні як для вичерпного висвітлення даного питання, так і розкриття теми загалом.

Більше даних наявно про становлення системи підготовки психологів у колишньому Радянському Союзі. Проте вони також не повні, оскільки у них не вказано, коли саме і в яких навчальних закладах було розпочато підготовку психологів у 20-х – 30-х роках ХХ ст. Відомо лише, що у середині 30-х років підготовки фахівців цього профілю було припинено [1, с. 311].

Нарешті, стосовно підготовки психологів на території України, в УРСР зокрема, теж є доволі не повна і суперечлива інформація. Ні одної згадки про те, що фахівців із психології готували тут ще у 20-х чи 30-х роках, не виявлено. Натомість знайдена інформація стосується 1947 року, відколи в університетах Києва і Львова розпочалася підготовка психологів для потреб загальноосвітніх шкіл. Відомо також, що вже невдовзі ця спеціальність була ліквідована, що було пов'язано з припиненням викладання психології у школах.

Найбільше достовірних даних є про становлення сучасної системи підготовки психологів, у ВНЗ як України, так і зарубіжних країн. Однак і ці відомості далеко не повні, та не вичерпують всіх аспектів сучасної підготовки психологів. Даних про те, скільки спеціалізованих факультетів здійснюють у наш час підготовку психологів і в якій кількості, у різних країнах, теж немає.

Висновок. Наведені дані дозволяють констатувати що, через виявлені труднощі, здійснити вичерпне і достатньо повне висвітлення історичного аспекту підготовки майбутніх психологів практично неможливо. Відповідно, робота над даною темою потребує продовження, з залученням нових, передусім іншомовних закордонних джерел, а також інших доступних можливостей.

З огляду на те, що знайдені дані не вичерпують даної теми, у майбутньому передбачено продовжити пошук необхідних відомостей і продовжити роботу над даною темою.

Література

1. Вачков И. В. Введение в профессию «психолог»: Учеб. пособие / В. И. Вачков, И. Б. Гриншпун, Н. С. Пряжников; Под ред. И. Б. Гриншпуна. – М.: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. – 464 с.
2. Карандашев В. Н. Психология: Введение в профессию: учебн. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / В. Н. Карандашев. – 5-е изд., стер. – М.: Смысл ; Издательский центр «Академия», 2009. – 512 с.

Галів М.Д.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри нової та новітньої історії України
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

СВІТОГЛЯД І ЦІННОСТІ МИКОЛИ ЛАВРОВСЬКОГО ЯК ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЙОГО ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦЬ

Ключевые слова: Николай Лавровский, мировоззрение, ценности

Keywords: Nikolai Lavrovskii, worldview, values

На сучасному етапі розвитку історико-педагогічної науки зростає увага до теоретико-методологічних підстав дослідження історії педагогіки та освіти. Учені, дошукуючись гносеологічних і методологічних засад історії педагогіки, змушені констатувати значний вплив на авторський історико-педагогічний наратив так званого позаджерельного знання. Однією з суттєвих складових позаджерельного знання, є світогляд і цінності автора наративу, котрі він привносить у свій текст у вигляді оцінок, трактувань і пояснень. У працях деяких науковців їхній світогляд та цінності виступають більш рельєфно, що й дає змогу чітко експлікувати їх. Серед таких авторів помітним є професор Харківського університету, педагог, історик та філолог Микола Олексійович Лавровський (1825 – 1899), який, займаючись науковою творчістю у добу романтизму, доволі виразно вмонтовував у свої історико-педагогічні праці власні світоглядні настанови та цінності.

Особистість та різноманітна діяльність М. Лавровського була предметом дослідження його сучасників А. Будиловича, К. Грота, М. Іванова, А. Смірнова, М. Сумцова, а також наших сучасників А. Гордеевої, І. Киричок, О. Ковальчук, Г. Самойленка, Т. Фарбак та ін. Деякі з них згадували про світоглядні імперативи та ціннісні переконання М. Лавровського (А. Будилович, К. Грот, Т. Фарбак), проте жоден з авторів не робив спробу розглянути епістемологічні засади історико-педагогічного наративу вченого, зокрема експлікувати його світогляд і цінності.

Мета статті – виявити та охарактеризувати прояви світогляду і цінностей (моральних, національно-патріотичних, громадянських, особистісних) М. Лавровського у його історико-педагогічних працях.

Характеризуючи світогляд М. Лавровського, відзначимо, що він в історико-педагогічних працях, звісно, відверто не декларував свою прихильність до ідеалістичної чи матеріалістичної світоглядних систем. Як відзначив А. Будилович – один із перших нараторів життя і творчості вченого, світогляд Миколи Олексійовича спирався на ідеї та ідеали християнства [2, 91].

Безумовно, для М. Лавровського, котрий народився в родині православного церковнослужителя, світоглядний ідеалізм був природним способом сприйняття і усвідомлення світу. Відтак закономірною є християнська риторика в його текстах. Так, у своїй докторській дисертації «Про давньоруські школи» він наголошував, що в мо-

настирях Росії (Русі) навчали, по можливості, грамоти, «яка скоріше за все могла відкрити прямий шлях до істинного і точного пізнання віри і до істинно-Християнської доброчесності» [5, 39 – 40]. Пишучи про можливість існування давньоруських сиротинців, де також мали б навчати і виховувати дітей, учений зауважував: вони «...повинні були з'явитися вже тому, що безумовна потреба їх витікає із прикладу і заповіді Спасителя, що вони представляють необхідну духовну поживу для істинних Християн, що без них Християнські обов'язки не містили б у собі належної повноти» [5, 68]. Християнський гуманізм подекуди підштовхував М. Лавровського до незовсім обґрунтованих історико-педагогічних висновків. Характеризуючи повчання митрополита Михайла (кінець XV ст.), який закликав вчителів уникати фізичних покарань, учений зробив висновок, що вся шкільна дисципліна була основана на «євангелієвській слухняності і любові з позитивною заборобою діяти суворими засобами» [5, 102]. Це міркування дещо нереалістичне, але знову вказує на цінності автора, який сам виступає за християнський гуманізм, проти суворих заходів щодо дисциплінування учнів.

Як науковець-ідеаліст, М. Лавровський уважав, що всі явища життя впливають з моральних спонук, «народної моральності» та «істинно-людської моральності» [5, 98 – 99]. Наскрізь християнський світогляд ученого визначав (і визначався водночас) системою моральних цінностей: любов, добро, правда, справедливість, свобода волі та ін. У своїх працях Микола Олексійович часто виявляв оцінки історичних та історико-педагогічних подій з погляду цих цінностей, або ж прямо писав про них як про факти історико-педагогічного життя. Пишучи про поширення християнства на Русі, а разом з ним і відповідних цінностей та культури, учений був переконаний, що наші предки були «проникнуті істинно-Християнською любов'ю до ближніх» [5, 62]. Він виступав за виховання людей, які б недіяли на «шкоду добру і правді» [6, 163].

Перефразовуючи в одній із своїх історико-педагогічних праць думки Дж. Лока, професор писав: «Основу доброчинності складає істинне Богопізнання, яке передбачає істину в словах і діях, любов і благовоління до інших» [6, 54]. Очевидно ці слова видалися М. Лавровському вартими уваги, що вказує і на його систему цінностей. Більш рельєфно вона проступає в характеристиці ним педагогічного твору Катерини II «Інструкція Князю Миколі Івановичу Салтикову». «В чому ж полягає сама доброчесність, за змістом Інструкції? – запитує М. Лавровський. – Зібравши в однорідні групи суттєві риси морального вчення, без строго порядку розставлені в обох статтях, ми викладемо їх так: істинне пізнання Бога, справедливість, основана на любові до ближнього і благовоління до всього, що обдароване життям, підкорення волі здорового розсудку і справедливості складають сутність доброчесності, до здійснення якої повинно прагнути моральне виховання» [6, 105]. Намагаючись представити погляди імператриці Катерини на доброчесність, учений визнав, що вони розкидані у різних місцях тексту. Тож саме він, – М. Лавровський, зібрав ці складові доброчесності – цінності, склав їх у певну систему, відтак внісши свою лепту в конструювання поглядів Катерини на доброчесність. І ця конструкція є витвором Миколи Олексійовича, яка хоч і обмежена тим переліком цінностей, які він знайшов у тексті джерела, проте відбиває і його систему моральних засад.

До аналогічної практики виокремлення цінностей із педагогічного джерела М. Лавровський вдається при аналізі змісту написаних Катериною II казок про ца-

ревича Федея і про царевича Хлора. Із окремих моральних положень, висловлених імператрицею в обох казках, а також із окремих моральних дій, які приписувалися обом казковим персонажам, учений, як сам визнає, наводить найбільш помітні (звісно, помітні для нього, бо відповідають його цінностям, поглядам, уявленням про мораль): у світі немає досконалого щастя, розсудок повинен панувати над пристрастями, життя повинне бути діяльним, труд долається терпінням, істинна доброчесність іде прямою дорогою і керується чесністю і правдою [6, 156 – 157].

Критикуючи ті чи інші педагогічні ідеї минулого, дослідник виявляє й власні погляди на «моральну самостійність» – здатність людини самостійно робити моральний вибір на користь добра і правди. Характеризуючи низку повчальних історій із «Записок першої частини» (посібника Катерини II для дітей), М. Лавровський наголошує, що добро, а відтак й інші моральні засади повинні мати «внутрішню основу», «основу в самому собі» [6, 170, 172]. Тож він виступає за формування твердих моральних переконань в душі і характері людини.

Моральні цінності М. Лавровського виступають і в засудженні негативних рис, описаних в аналізованих ним російських педагогічних творах XVIII ст. Він негативно говорить про грубість, ханжество, марновірство [6, 17]. Ще більш осудливо дослідник говорив про хабарництво. Зокрема, аналізуючи доповідь одного з перших директорів Ніжинської гімназії Ясновського 1827 р., особливо зупиняється на зауваженні директора про те, що учні гімназії, які мешкають у наставників як пансіонери, отримують кращі оцінки і бали за поведінку, ніж ті, хто мешкають в пансіоні гімназії, хоча мають відмінну поведінку. З цього приводу характерною є рефлексія М. Лавровського: «В цьому місці донесення Ясновський вказує на зло, яке панувало раніше в провінційних університетах у вигляді пансіонерства у професорів» [9, 122]. Тут автор чітко називав «злом» пансіонерство як зауважену форму хабарництва.

Описуваних історичних персонажів дослідник також нерідко оцінював у моральній площині. Зокрема, професора Харківського університету початку XIX ст. Й. Шада, характеризував так: «...чудовий за ґрунтовною і широкою освітою, хоч і не особливо привабливий у моральному відношенні» [8, 1550]. Щоправда, до історичних героїв, яким симпатизував, вчений ставився більш помірковано. Так, описуючи особистість просвітницького діяча В. Каразіна, Микола Олексійович намагався демонструвати незаангажованість і деякі моральні вади пробачав цьому герою, наголошуючи, що ніхто не є ідеальним. «При ближчому і точнішому знайомстві з цією чудовою особистістю, можна зустрітися і з деякими ухилами її від прямих шляхів – і це природно: хто може похвалитися бездоганністю і безумовною чистотою своїх дій» [3, 57 – 58], – зауважив дослідник.

Подібно поставився М. Лавровський й до особистості одного з перших ректорів Харківського університету А. Стойковича. У своєму дослідженні про перші роки існування закладу, вчений позитивно відгукувався про особисті та ділові якості цього професора, натомість вади морального характеру не особливо засуджував. Так, про «недостатню розбірливість в засобах щодо своїх особистих вигод» (йдеться про гучну історію торгівлі угорським вином, пов'язану з ім'ям ректора), яку помітив у характері А. Стойковича, дослідник лише сказав, що цю якість «неможна назвати похальною» [3, 218]. Більше того, Микола Олексійович, немовби захищаючи досліджуваного ним персонажа від нападів та обвинувачень, застерігає від неналежних

оцінок тих авторів, «хто не може чи не здатен бачити більше і далі від якого-небудь скандалу» [3, 218]. Цікаво, що через два десятки років професор Д. Багалій, пишучи історію Харківського університету та добре знаючи праці М. Лавровського, не зважив на застереження останнього і вкрай різко висловився з приводу етичних рис А. Стойковича, як про людину, «у якої було цілком не розвинуто почуття морального обов'язку» [1, 336].

Особливо яскраво в історико-педагогічному наративі М. Лавровського виступають національні цінності, передовсім патріотизм, любов до своєї вітчизни. Звісно, вчений ідентифікував себе з російською нацією. Учений піднесено говорив про минуле давньої Русі (яку за тогочасною традицією називав Росією), російську педагогіку. Для прикладу, в одному з наративів він риторично запитує про те, де краще, як не на Русі, могли прижитися паростки християнського благочестя [5, 62], в іншому емоційно пише про «любов до всього Російського» імператора Олександра I [6, 122], а також про жертвоне служіння своїй народності [7, 1]. У статті про відомого чеського науковця і просвітителя К.-Я. Ербена Микола Олексійович з приємністю відзначає його сильну симпатію і співчуття до Росії [7, 18], а в праці про гімназію вищих наук в Ніжині назвав її директора І.С. Орлая «гарячим патріотом», оскільки він писав про Угорську Русь як частину великої Росії [9, 91]. Патріотичні мотиви проглядаються і в оцінках професорського складу Харківського університету на початку його існування (вчений незадовільно відгукувався про незначну кількість росіян серед професорів), і щодо навчання студентів латинською мовою (дослідник виступав за рідномовне навчання) [3, 200 – 201] тощо.

Національно-патріотичні цінності М. Лавровського виявляються і в прагненні захистити російський педагогічних діячів від, на його думку, наклепницьких суджень. Так, учений різко критикував перекладача спогадів колишнього професора Харківського університету Роммеля (М. Лавровський не вказав прізвище цього перекладача), який у передмові до видання мемуарів ужив поняття «древньо-слов'янське невігластво» щодо професорів університету початку XIX ст. Дослідник звернув на це увагу, запитавши: «Що це за древньо-слов'янське невігластво в перші десятиліття нашого століття?». І одразу М. Лавровський, немовби відчувачи, що цей пасаж спрямовувався проти російських професорів того часу, кидається захищати останніх, наголосивши: ні в Рижському, ні в Осиповському, Тимковському, Успенському невігластва не було [4, 10 – 11]. Ще більше його обурило обвинувачення усіх російських професорів Харківського університету того часу в казнокрадстві і хабарництві [4, 17]. Автор наголошує, що той, хто «дорожить російським іменем» (а до таких він, безумовно, зараховував і себе), буде глибоко обурений таким обвинуваченням [4, 18 – 19].

Провівши майже половину свого життя в Україні, М. Лавровський подекуди виявляв певний краєвий патріотизм. Пишучи про «живу» участь В. Каразіна у справі виникнення університетів в Росії, зауважував: «Але вся ця справа, як би не дорожив він (В. Каразін. – М. Г.) нею в загальному сенсі, була для нього особливо важливою в застосуванні до рідного краю, Малоросії, і найближчому до його батьківщини Харкову» [3, 76]. Цю тезу він підтвердив листом В. Каразіна до о. Василя Фотієва, в якому перший говорить про вагомий вплив університету «на край наш» [3, 76]. Крім того, дослідник відзначав і притаманне В. Каразину «гаряче бажання добра рідній стороні» [3, 65]. Бачимо, що

дошукуючись мотивів діяльності В. Каразіна, М. Лавровський зупиняється на його патріотичних поглядах, особливо на краєвому патріотизмі, а це, мабуть, йому імпонувало.

Суспільні, громадянські цінності М. Лавровського виявлялися у позитивних оцінках тих педагогічних ідей минулого, які орієнтувалися на виховання корисних для суспільства, громадськості і держави людей. Зокрема, у праці про педагогічні твори Катерини II він наголошує неприпустимості формування у дітей таких рис, які були шкідливі для «життя громадського» [6, 78].

Крім моральних, національних і громадянських цінностей, у наративі М. Лавровського проглядають й цінності особистісного рівня, котрі також відбивають притаманні тогочасній суспільній свідомості ідеалістичні уявлення про вірцеву особистість. Вчений піднесено говорить про такі риси як «самостійність волі», «твердість характеру», засуджує безхарактерність [6, 78]. Серед особистісних цінностей він особливо виділяє практичність і критикує її відсутність. Так, неодноразово згадує непрактичність В. Каразіна. Зокрема вважає, що купівля В. Каразіним, естампів за 5000 крб. для Харківського університету у той час, коли освітня установа лише народжувалася й ці кошти можна було витратити на багато інших, більш необхідних речей, «було щонайменше вкрай непрактично» [3, 85]. Як людина світська, котра зробила успішну службову кар'єру, Микола Олексійович цінував й гарні манери, уміння поводитися в товаристві, діловитість тощо. Саме ці риси він відзначив в особі вже згаданого професора А. Стойковича, який: «... був один із самих видних, представницьких членів університетської колегії. З живим і практичним розумом, різнобічною освітою і щасливою (вродливою. – М. Г.) зовнішністю він поєднував спритність у відносинах та вміння діяти на людей» [3, 217]. Відзначимо, що позитивні оцінки зазначених рис цього професора – серба за національністю, можливо, були зумовлені й тим, що Микола Олексійович вирізнявся слов'янофільськими симпатіями.

Отже, на історико-педагогічний наратив М. Лавровського безумовно справили вплив його ідеалістичний світогляд і моральні, національно-патріотичні, особистісні цінності, що знайшло свій прояв у відповідних оцінках, трактуваннях, інтерпретаціях минулого української та російської освіти і педагогіки, діяльності відомих освітніх діячів.

1. Багале́й Д.И. Ива́нъ Степа́новичъ Ри́жскій, профессоръ и первый ректоръ Харьковского университета // Багале́й Д.И. Очерки изъ русской истории. Т. 1. Статьи по истории просвещения. Харьковъ, 1911. С. 315 – 337.
2. Будилович А.С. Памяти Н. А. Лавровского. Рѣчь, прочитанная въ засѣданіи Учено-литературного общества при Императорскомъ Юрьевскомъ Университете 30 сент. 1899 // Сборникъ Учено-литературного общества при Императорскомъ Юрьевскомъ Университете. 1900, Т. III. С. 74 – 92.
3. Лавровскій Н. Васи́лій Наза́рьевичъ Карази́нь и откры́тіе Харьковского университета // Журналъ Министерства Народнаго Просвещения. 1871, Ч. CLIX. С. 57 – 106, 197 – 247.
4. Лавровскій Н. За́мѣчанія о первоначальной исторіи Харьковского университета. Б.м., б.р. – 57 с.
5. Лавровскій Н. О древне-русскихъ училищахъ. Рассужденіе, представленное въ историко-филологическій факультетъ Императорскаго Харьковского универ-

- ситета, для полученія степени доктора славяно-русской филологіи. Харьковъ, 1854. – 185 с.
6. Лавровский Н. О педагогическомъ значеніи сочиненій Екатерины Великой. Харьковъ, 1856. – 187 с.
 7. Лавровский Н. Очеркъ жизни и дѣятельности К.-Я. Эрбена / Н. Лавровский // Журналъ Министерства Народнаго Просвещения. 1871, Ч. CLIV. С. 1 – 19.
 8. Лавровский Н. Педагогъ прошлаго времени / Н. Лавровский // Русский архивъ. 1869, Вып. 9. С. 1541 – 1553.
 9. Лавровский Н. Гимназія высшихъ наукъ кн. Безбородко въ Нежине (1820 – 1832 г.). К.: Типография М.П. Фрица, 1879. – 158 с.

Карчава О.В.

ст. преподаватель кафедры ТИЯ
Сибирский Государственный
Аэрокосмический Университет
г. Красноярск, Россия

К ВОПРОСУ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТ-ОБЪЕКТНЫХ ОТНОШЕНИЙ С ПОЗИЦИИ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ ПЕДАГОГИКИ

Ключевые слова: коллектив, личность, педагогическое общение, гуманизация
Keywords: team, personality, pedagogical intercourse, humanization

В число наиболее трудных задач, встающих перед педагогом как школы так и вуза, входит организация продуктивного педагогического общения. И очень важно так организовать взаимодействие с учащимися, чтобы этот уникальный процесс состоялся наиболее эффективно.

Субъект-объектные отношения участников образовательного процесса – это тип взаимодействия, складывающегося в учебно-воспитательном процессе, состоящих в обоюдном участии обучающихся и обучающихся в организации и реализации совместной деятельности. Это те отношения, которые формируют педагогику сотрудничества. Это средство реализации принципов демократизации и природосообразности образовательного процесса; создание в образовательном учреждении уклада жизни, соответствующего идеям гуманистической педагогики.

Гуманистическая педагогика занимается научным обоснованием воспитательно-образовательных систем и технологий, в которых высшей степенью является личность ученика. Предметом педагогики общения как ее составной части является управление системами ролевого и межличностного взаимодействия субъектов учебно-воспитательного процесса.

Профессиональная деятельность учителя, по сути является управленческой. Воспитывая и обучая, он принимает на себя ответственность за развитие детской личности. Общество изначально наделяет его определенными властными полномочиями. Являясь руководителем и организатором учебно-воспитательного процесса, педагог может опираться на авторитет власти и власть авторитета.

Неким «водоразделом» между гуманистической и авторитарной педагогикой выступает характер взаимодействия с учащимся. Доминанта авторитарности – отношение к нему как к объекту воспитания и обучения. Следствием этого является экстенсификация внешних воздействий. В гуманистической педагогике личность учащегося воспринимается как субъект общения. Поэтому усилия педагога направлены на организацию диалога, стимулирование личностного саморазвития и саморегуляции.

Состояние педагогической теории и практики в стране обусловлено не только развитием мировой науки, но и комплексом социально-политических факторов. Школу можно рассматривать в качестве социологической модели общества, которая воспроизводит всю систему социальных ценностей и отражает текущие настроения в обществе.

Развитием последовательной гуманистической направленности, природосообразности педагогической стратегии, а также централизацией идеи педагогического такта и педагогической этики характеризуются учения Коменского, Песталоцци, Руссо, Дистервега, Ушинского и толостого.

Однако массовая школьная практика во многих странах была и остается далекой от реализации гуманистических идей. Чем менее демократично общественно-политическое устройство, чем менее свободна личность, тем более авторитарной и репрессивной является образовательная система, тем радикальнее регламентируется профессиональная деятельность педагога, тем формальней и обездушенной его общение с учениками. [2]

В первые послереволюционные годы отечественной теории и практике были присущи экспериментальные поиски моделей свободной школы. Лидерами гуманистической педагогики являлись П.В. Блонский, К.Н. Вентцель, В.Н. Сорока-Росинский, С.Т. Шацкий.

Со всей очевидностью проявлялась тенденция к освоению технологических инноваций, таких как «Дальтон-план», «метод проектов», «бригадно-лабораторный метод». Возник неподдельный интерес к педагогии (Термин американского психолога Оскара Хрисмана) – интегративной области знания, объясняющей многообразную информацию о ребенке – психологическую, социологическую, физиологическую, медицинскую и т.д.. Открылись реальные перспективы для повышения уровня теории и практики обучения и воспитания. Однако уже с конца 20-х годов процесс поступательного развития гуманистической педагогики начинает тормозиться. По мере ускорения тоталитаризма и утраты демократических свобод реанимируется авторитарность, свойственная дореволюционной школе. Учитель провозглашается центральной фигурой, его авторитет неоспорим и непоколебим. Идея равнопартнерского сотрудничества с детьми становится анархизмом.

Весьма действенную систему перевоспитания разработал талантливый писатель и педагог-новатор А.С. Макаренко, который в течении 15 лет заведовал исправительными учреждениями, ориентированных на перевоспитание юных преступников. Сотни оступившихся ребят были обязаны именно ему возвращению к нормальной жизни. Выполнение педагогической миссии А.С. Макаренко, его нетрадиционная педагогика наталкивалась на непонимание и противодействие руководителей номенклатуры, оборачиваясь травлей и гонениями. Зато после его смерти созданные им исправительные технологии постепенно канонизировались и интегрировались в массовую школу, предназначенную для «домашних» детей. [3]

Стратегия и тактика жесткого дисциплинирования и выравнивания поведения воспитанников, в известной степени, оправданная применительно к исправительным учреждениям, явилось тормозом движения мировой педагогической мысли в направлении к гуманизации массовой педагогической практики, препятствуя свободному развитию личности ребенка, ее самоопределению и самоактуализации. Незараженные авторитарностью и репрессивностью оставались лишь некоторые учителя.

«Железный занавес», изоляция от зарубежной теории и практики, изначально предвзятая их идеологизированная интерпретация привели к дефициту научного знания, оскудению педагогических технологий.

Учебно-воспитательный процесс рассматривался односторонне, с позиции воздейственной педагогики. Авторитет учителя поддерживался узаконенной системой наказаний. Мотивация деятельности учащегося почти не принималась в расчет. Его личность воспринималась сквозь призму шаблонных школьных требований. Внимание учителя было поглощено дисциплиной успеваемостью школьника. Тот имел множество обязанностей – учебных и общественных, но никаких прав.

Одним из первых, кто попытался расколоть монолит педагогической авторитарности и защитить ребенка от насилия, гуманизировать и гуманитаризировать советскую школу, был В.А. Сухомлинский. Он посмел открыто выразить сомнения в универсальности макаренского принципа «параллельного действия», воздействия через коллектив, расценив его как публичную расправу над личностью учащегося, вынужденного подчиняться организованному прессингу своих сверстников. В своей статье «Педагог – коллектив – личность», написанной незадолго до смерти, Сухомлинский подчеркивает, что авторитарная позиция педагога способна только «сломать волю растущего человека».

В.А. Сухомлинский убежден, что красота, эмоциональная глубина, духовные полнота и богатство, идейная насыщенность общения – именно без этих ценностей в жизни коллектива невозможны самосознание и самовоспитание личности. Человеческое общение – это чрезвычайно широкое, многогранное удовлетворение потребности человека в человеке. Задача воспитания коллектива – сделать это общение таким, облагораживало личность, обогащало ее моральную красоту, чтобы от пребывания в коллективе, среди товарищей человек ощущал радость, непреодолимое желание быть вместе с людьми. Красота мысли, красота мышления раскрывается перед человеком как радость человеческого бытия только в том случае, если он познает роскошь человеческого общения. Уголки красоты, о которых повествует Сухомлинский и являются для коллектива источником красоты мысли. Ребенка привлекают не только красивые предметы, которые он увидит, но и красивая мысль, которая взволнует и вызовет потребность в размышлениях. Гармоничное воспитание ума, воли, моральных убеждений, идейной ценности и мужества, а также духовного богатства – неизбежно приведет к тому, что у человека возникают вопросы, на которые ему нужно получить ответы, чтобы утвердить собственные взгляды. [1]

Заканчивая экскурс в историю развития отечественной педагогической мысли, хочется отметить, что хоть гуманизация отнюдь не панацея от всех образовательных бед, а лишь выступает как одно из средств решения учебно-воспитательных задач, она является неотъемлемым условием организации и реализации педагогического процесса.

Библиографический список

1. Горянина В.А. Психология общения. – Москва.: Академия, 2007. – 416 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – Москва.: Логос, 2004. – 384 с.
3. Макаренко А.С. Собрание сочинений в четырех томах. Том 3. – Москва, 1971. – 510 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВАЯ И ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ БАЗА РАБОТЫ С ДОКУМЕНТАМИ В ВУЗАХ УКРАИНЫ

Аннотация: в статье рассматривается законодательная и нормативно-правовая база работы с документами в украинских ВУЗах; выявлены ее особенности, показаны функции в документационном аспекте.

Abstract: the article discusses the legislative and regulatory framework for work with documents in Ukrainian Universities; identified its features, functions in the documentation aspect.

Ключевые слова: документация ВУЗов; нормативно-правовые документы; законы; модернизация; информатизация образования.

Keywords: documentation of the Universities; legal documents; laws; modernization; informatization of education.

В современной Украине деятельность органов управления образованием и образовательных учреждений строится в соответствии с законодательством Украины об образовании, программами развития и направлена на обеспечение государственных гарантий на получение гражданами высшего профессионального образования, повышение его качества. Детальный анализ историографической традиции изучения документационного обеспечения управления ВУЗами Украины был сделан в работах С. Х. Литвина [21] и Т. А. Луговой [22], однако, в условиях становления ВУЗов как инновационных и информационных центров, с развитием документационного менеджмента высшей школы [24] как системы, остаются нераскрытыми вопросы характера законодательной регламентации документационной работы в институтах высшего образования.

Высшее образование регулируется Конституцией Украины (утверждает равенство прав женщины и мужчины в получении образования и профессиональной подготовке (ст.24) и право каждого человека на образование (ст.53) [1]), а также Законами Украины «Об образовании» [2], «О высшем образовании» [3] и «О научной и научно-технической деятельности», а также нормативно-правовыми актами (Указами Президента Украины, постановлениями КМУ и МОН Украины [13; 14]), принятые в соответствии с Законом «О высшем образовании», международными договорами и проектами [20] Украины в области высшего образования.

Закон «Об образовании» [2] – определяет структуру образования в Украине, регламентирует порядок создания, реорганизации и ликвидации учреждений образования, фиксирует право граждан Украины и иностранцев на образование во всех государственных учебных заведениях страны, устанавливает образовательно-квалификационные уровни (квалифицированный рабочий, младший специалист, бакалавр, специалист, магистр), научные степени (кандидат наук, доктор наук) и ученые звания (старший научный сотрудник, доцент, профессор) и другие.

Закон «О высшем образовании» [3] направлен на урегулирование общественных отношений в сфере обучения, воспитания, профессиональной подготовки граждан Украины. Он устанавливает правовые, организационные, финансовые и другие принципы функционирования системы высшего образования, создает условия для самореализации личности, обеспечения потребностей общества и государства в квалифицированных специалистах.

В этом документе содержатся определения основных терминов, определяется государственная политика в сфере высшего образования, утверждается право граждан на высшее образование, язык обучения в высших учебных заведениях, структура высшего образования, образовательные уровни высшего образования, образовательно-квалификационные уровни высшего образования, виды документов, удостоверяющих получение лицом высшего образования и квалификации по определенным образовательно-квалификационным уровням, основные положения последиplomного образования, характеризуется система стандартов высшего образования; а также научно-методическое обеспечение высшего образования, основные аспекты управления в сфере высшего образования, определяются структурные подразделения высшего учебного заведения и тому подобное.

В третьем разделе Закона Украины «О высшем образовании» описывается система стандартов высшего образования (СВО). Ее составляют государственный СВО, отраслевые СВО и СВО высших учебных заведений. Стандарты высшего образования являются основой оценки качества высшего образования и профессиональной подготовки, а также качества образовательной деятельности высших учебных заведений независимо от их типов, уровней аккредитации и форм обучения [3]. В отраслевые СВО входят такие документы, как [3]: образовательно-квалификационные характеристики или профессиональные стандарты выпускников высших учебных заведений; образовательно-профессиональные программы подготовки; средства диагностики качества высшего образования. Все они конкретизируются в таких документах СВО ВУЗов [3]: перечень специализаций по специальностям; вариативные части образовательно-квалификационных характеристик выпускников высших учебных заведений; вариативные части образовательно-профессиональных программ подготовки; вариативные части средств диагностики качества высшего образования; учебные планы; программы учебных дисциплин.

Именно в СВО ВУЗов реализуется инновационный принцип «индивидуальной образовательной траектории» подготовки специалиста, который предполагает формирование у него не только универсальных способностей личности, профессиональных знаний, умений и навыков (т.е. достижение абстрактных образовательных и воспитательных задач, зафиксированных в отраслевых СВО), но и такие качества как самостоятельность, способность брать на себя инициативу, делать выбор и нести за него ответственность [25]. Индивидуализация образовательного процесса является важной составляющей системы «образования в течение всей жизни», что обеспечивает высокий образовательный результат, хорошую адаптацию к стремительно изменяющимся условиям рынка труда и профессиональной жизни, и является залогом личной успешности с общественной значимостью.

В рассматриваемом законе также указывается такой важный документационный аспект, как заключение *соглашений* между учебными заведениями: «Если высшее учебное заведение имеет соответствующие соглашения с учебными заведениями

иностранных государств, предусматривающие взаимном признании документов о высшем образовании при условии иных сроков обучения, такие сроки могут быть установлены соответствующим центральным органом исполнительной власти, который имеет в своем подчинении высшие учебные заведения, по согласованию с центральным органом исполнительной власти, обеспечивающим формирование государственной политики в сфере образования» [3].

Важной составляющей документационного сопровождения работы ВУЗов являются стандартизированные методики диагностики качества высшего образования. Они предназначены для количественного и качественного оценивания достигнутого лицом уровня сформированности знаний, умений и навыков, профессиональных, мировоззренческих и гражданских качеств. Средства диагностики качества высшего образования используются для установления соответствия уровня качества высшего образования требованиям стандартов высшего образования и утверждают центральным органом исполнительной власти, обеспечивающим формирование государственной политики в сфере образования [3].

Закон «О научной и научно-технической деятельности» [9] касается деятельности кафедр учреждений высшего образования, ведь одним из основных направлений их деятельности является научная, научно-педагогическая и научно-организационная деятельность. Преподаватели кафедры получают научные степени и звания, осуществляя фундаментальные и научные исследования, результатом которых является научная продукция.

Качество образования должно отвечать требованиям современности, в частности, информатизации, важными и регулирующими в деятельности всех учреждений образования являются также Законы Украины «Об информации» (1992 г.) и «О внесении изменений в Закон Украины «О информации» (2011 г.), где, в частности, указывается, что сведения об образовании являются конфиденциальной информацией [4]; «О Национальной программе информатизации» [11], «Об Основных принципах развития информационного общества в Украине на 2007 – 2015 годы» [12].

Поскольку важными направлениями деятельности высших учебных заведений является, в частности, издательская, научная, библиотечная, ВУЗы Украины регулируются Законами Украины «О печатных средствах массовой информации (прессе) в Украине», «О научно-технической информации», «О библиотеках и библиотечном деле», «Об издательском деле», «Об обязательном экземпляре документов» и другие. Становление ВУЗов как научных и инновационных центров обуславливает высокое внимание к законам об инновационной деятельности [8].

Работа с документами в высших учебных заведениях регулируется инструкцией по делопроизводству ВУЗа МОН Украины, ДСТУ 4163-2003 «Унифицированная система организационно-распорядительной документации. Требования к оформлению документов», Правилами работы архивных подразделений органов государственной власти, местного самоуправления, предприятий, учреждений и организаций, утвержденных приказом Государственного комитета архивов Украины.

Делопроизводственные процессы в украинских учреждениях высшего образования руководствуются также:

Законами Украины «О защите информации в автоматизированных системах» [5; 6], «О Национальном архивном фонде и архивных учреждениях» [10],

Приказом Минюст Украины «Правила организации делопроизводства и архивного хранения документов в государственных органах, органах местного самоуправления, на предприятиях, в учреждениях и организациях» [15];

Приказом Минюста Украины «Об утверждении Перечня типовых документов, создаваемых во время деятельности государственных органов и органов местного самоуправления, других учреждений, предприятий и организаций, с указанием сроков хранения» (2012 г.) [16];

Инструкциями по делопроизводству МОН Украины [17] и собственно высшего учебного заведения, который составляется согласно первой [18; 19].

Употребление терминов и составление служебной документации осуществляется согласно ДСТУ 4163-2003; ГОСТ 2731: 2004; ДСТУ 4423-2:2005.

Отдельными нормативно-правовыми актами определяются [18]: порядок организации электронного документооборота с применением электронной цифровой подписи; работа с электронными документами; работа с документами, содержащими информацию с ограниченным доступом; делопроизводство по запросам на информацию по обращениям граждан.

Кроме общегосударственных актов прямого действия на функционирование документно-коммуникационных систем влияют многие законодательные акты опосредованного действия, а также не только внутренние, но и внешние экономические и социально-политические изменения, прежде всего мировые тенденции создания глобальных компьютерных сетей и технологические достижения в области новейших информационных технологий [23]. Так, модернизация государственного менеджмента высшего образования отражена в постановлении Кабинета Министров Украины «О создании Единой государственной электронной базы по вопросам образования» [14]. В сфере высшего образования Единая государственная электронная база по вопросам образования включает Реестр высших учебных заведений, Реестр документов о высшем образовании и Реестр сертификатов внешнего независимого оценивания [3].

Таким образом, можно констатировать, что деятельность учреждений высшего образования, в том числе и кафедр высших учебных заведений как структурных подразделений, регулируются сложной многоуровневой, разносторонней, многочисленной и динамичной системой законодательных и нормативно-правовых актов в сферах образования, науки, издательского и библиотечного дела, информатизации общества, делопроизводства и охраны труда. Действующие законодательные и нормативно-правовые акты диктуют состав и формы необходимой и достаточной документации, функционирующей на всех уровнях учебного заведения (управленческом, административном, собственно учебном, научном и инновационном), а также обуславливают стратегические направления развития ВУЗа.

Литература

1. Конституція України [Електронний ресурс]. — [Чинний, тлумачення від 15.03.2016] // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — С. 141. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про освіту [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 1060-12, чинний, поточна редакція від 19.02.2016] // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991. — № 34. — С. 451. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

3. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 1556-18, чинний, поточна редакція від 09.08.2016] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. — № 37-38. — 2004 с. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 2938-17, чинний, поточна редакція від 13.01.2011] // ВВР України. — 2011. — № 32. — С. 313. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2938-17>
5. Про внесення змін до Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах» [Електронний ресурс] : Закон України [Документ 2594-15, чинний, поточна редакція від 31.05.2005] // ВВР України. — 2005. — № 26. — С. 347. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2594-15>
6. Про захист інформації в автоматизованих системах [Електронний ресурс] : Закон України [Чинний] // ВВР України. — 1994. — № 31. — С. 286. — Режим доступу: <http://www.bezpeka.com/ru/lib/lawua/art516.html>
7. Про інформацію [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 2657-12, чинний, поточна редакція від 25.06.2016] // ВВР України. — 1992. — № 48. — С. 650. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
8. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 40-15, чинний, поточна редакція від 05.12.2012] // ВВР України. — 2002. — № 36. — С. 266. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
9. Про наукову і науково-технічну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 848-19, чинний, поточна редакція від 01.08.2016] // ВВР України. — 2016. — № 3. — С. 25. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>
10. Про Національний архівний фонд та архівні установи [Електронний ресурс] : Закон України [Документ 3814-12, чинний, поточна редакція від 21.05.2015] // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 15. — С. 86. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
11. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 74/98-вр, чинний, поточна редакція від 01.08.2016] // ВВР України. — 1998. — № 27-28. — С. 181. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>
12. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки [Електронний ресурс]: Закон України [Документ 537-16, чинний, поточна редакція від 09.01.2007] // ВВР України. — 2007. — № 12. — С. 102. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-v>
13. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття») [Електронний ресурс] : Постанова КМУ від 3 листопада 1993 р. № 896 [Документ 896-93-п, чинний, редакція від 29.05.1996]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>
14. Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти [Електронний ресурс]: Постанова КМУ України від 13 липня 2011 р. [Документ 752-2011-п, чинний, поточна редакція від 29.04.2015]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/752-2011-%D0%BF>
15. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в устано-

- вах і організаціях [Електронний ресурс]: Наказ Мініюст України від 18.06.2015 № 1000/5. — [Чинний]. — Режим доступу : http://archives.kh.gov.ua/wp-content/uploads/2015/07/1000_5_pravyly.pdf
16. Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів [Електронний ресурс]: Наказ Мініюст України № 578/5 від 12.04.2012. — [Чинний, поточна редакція від 02.04.2013]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0571-12>
 17. Інструкція з діловодства Міністерства освіти і науки України, затверджена наказом МОН України від 09.04.2013 р. № 424 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-instrukciyi-z-dilovodstva-u-ministerstvi—doc161541.html>
 18. Інструкція з діловодства в ОНПУ (2013 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.uk.x-pdf.ru/5politologiya/1218312-1-instrukciya-dilovodstva-odeskomu-nacionalnomu-politehnichnomu-universiteti-odesa-2013-zatverdzheno-nakaz-rektora-onp.php>
 19. Інструкція з про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять службову інформацію в Одеському національному політехнічному університеті (2014 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://oru.ua/community/instruction>
 20. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1TAriYitcJKK2wWwjJuYlLC63iu0FgCiXJbqWkr8iqDU/edit?hl=ru&pref=2&pli=1#> (Дата звернення 29.07.16)
 21. Литвин С.Х. Документаційне забезпечення управління вищим навчальним закладом як чинник надання якісної освіти та доступності знань (історіографічний аналіз) / С.Х. Литвин // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2013. — № 1. — С. 4-8.
 22. Луговая Т.А. Історіографія вивчення документаційних систем та потоків вищих навчальних закладів / Т.А. Луговая, О.Є. Акімов // Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації: зб. Матеріалів І Міжнародної наук.-практ. конф., Одеса, 19-20 березня 2015 р. / під заг.ред.: В.Г. Спрінсяна. — Одеса : OFFSETiC, 2015. — С. 57-66.
 23. Соляник А.А. Документні потоки та масиви: навч. посібник / А.А. Соляник. — Х.: ХДАК, 2000. — 112 с.
 24. Спрінсян В.Г. Документаційний менеджмент як інноваційна діяльність у комунікаційному середовищі підприємства / В.Г. Спрінсян // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2014. — № 4. — С. 57-61.
 25. Шапошникова Н.Ю. Индивидуальная образовательная траектория студента: анализ трактовок понятия [Електронний ресурс] / Н.Ю. Шапошникова // Педагогическое образование в России. — 2015. — № 5. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/individualnaya-obrazovatel'naya-traektoriya-studenta-analiz-traktovok-ponyatiya>

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗАСОБАМИ KEYС-ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто результативність запропонованої моделі підготовки майбутніх судноводів до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій у вищих морських навчальних закладах. Аналіз даних отриманих під час прикінцевого етапу експерименту підтверджує, що серед курсантів вищих морських навчальних закладів є значна кількість осіб з низьким рівнем готовності до професійно-орієнтованого спілкування. Результатом навчання за запропонованою моделлю стало зростання рівня готовності до професійно-орієнтованого спілкування за виділеними критеріями.

Ключові слова: професійно-орієнтоване спілкування, модель, судноводій, критерій, кейс-технології.

Keywords: professionally-oriented communication, model, deck officer, criterion, case-technologies.

В умовах розширення ділових зв'язків України з зарубіжними країнами і, як наслідок, зростання потреби в людях, які володіють уміннями іншомовного спілкування, формування цього вміння стало необхідним елементом сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців. Це, у свою чергу, призводить до необхідності застосування нових навчальних технологій для формування у них професійних умінь і розвитку їх інтелектуального і творчого потенціалу. Особливо важливим такий процес є у вищих морських навчальних закладах, бо часто українські моряки працюють у полікультурному середовищі. Для ефективної роботи в цьому напрямку, на нашу думку є упровадження моделі підготовки майбутніх судноводів до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій.

Питання професійного іншомовного спілкування майбутніх морських фахівців у своїх роботах розглядають такі дослідники як: Х. Галієва, М. Іванова, А. Раїсова, А. Телегіна, О. Тірон, використання сучасних технологій навчання – Р. Гласер (R.Glaser), Б. Скіннер (B. Skinner) та ін. Близьким до нашого виявилось дисертаційне дослідження С. Козак, яка зосередилась на вивченні чинників, що впливають на формування іномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту [4].

З метою оцінки ефективності реалізації моделі підготовки майбутніх судноводів до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій було проведено вихідне діагностування курсантів експериментальної та контрольної груп з наступним аналізом результатів дослідно-експериментальної роботи. Методики для діагностування рівнів підготовки майбутніх судноводів до професійно-

орієнтованого спілкування були використані такі ж, як і для констатувального етапу експерименту.

Діагностика першого критерію – мотиваційно-ціннісного – здійснювалась за допомогою методик І. Ладанова, В. Уразаєвої «Діагностика мотиваційних орієнтацій у міжособистісних комунікаціях» [5], В. Бойка «Діагностика комунікативної толерантності» [2], А. Реана «Мотивація успіху та побоювання невдачі» [6].

Як показали результати сформованості рівнів підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування за мотиваційно-ціннісним критерієм на прикінцевому етапі у експериментальній та контрольній групі є прогресивна динаміка змін. Більшість курсантів експериментальної групи належать до середнього рівня – 53,5%, високий рівень виявлено у 29,6% курсантів, найменший показник є низького рівня – 16,9% курсантів. У контрольній групі показники також змінились, проте, половина респондентів залишилась на низькому рівні – 50,9%, середній рівень було виявлено у 28,8% респондентів, високий рівень – у 20,3% респондентів.

Динаміка змін рівнів підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування за мотиваційно-ціннісним критерієм показала, що результати експериментальної групи набагато перевищують аналогічні показники контрольної групи. Так, в експериментальній групі відсоток курсантів з високим рівнем на момент закінчення дослідження збільшився на 13,5%, середнього рівня – на 28,9%, при цьому результати виявлення низького рівня, навпаки, зменшилися на 42,4%. Результати контрольної групи не змінились так суттєво: кількість респондентів з високим рівнем збільшилось лише на 1,7%, з середнім рівнем – на 4,2%, в той час як відсоток курсантів з низьким рівнем підготовки до досліджуваного утворення зменшився лише на 5,9%.

Такі результати в експериментальній групі свідчать, що аудиторна та поза-аудиторна робота сприяли підвищенню рівнів підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування за мотиваційно-ціннісним критерієм. Так, завдяки зустрічам з капітанами, помічниками капітанів та аналізу їх життєвих історій з професійного становлення, організації круглих столів із представниками різних національностей, бесід, групових тренінгів у курсантів збільшився рівень мотивації до професійно-орієнтованого спілкування, мотивації до прагнення успіху у процесі професійно-орієнтованого спілкування, комунікативної толерантності. Курсанти мали можливість постійно обмінюватися інформацією та спілкуватися з суб'єктами освітнього процесу, формували необхідні зразки поведінки, знайомились із основами ведення професійно-орієнтованого спілкування та поступово привчалися працювати із кейс-технологіями.

Причиною низьких результатів контрольної групи є те, що респонденти цієї групи навчались у традиційних умовах. Курсанти на момент вихідної діагностики не розуміли важливості професійно-орієнтованого спілкування у їх майбутній професійній діяльності, виявили низьку орієнтацію на співрозмовника, не могли завжди адекватно сприймати його. Більшість курсантів контрольної групи виявили також мотивацію побоювання невдачі, яка відноситься до негативної сфери, тобто вони за результатами своїх відповідей прагнули уникнути зриву, невдачі, осуду, покарання, уникали відповідальних завдань. Ці курсанти відрізнялись інтолерантними настановами, мали низький ступінь терпимості до співрозмовника, оцінювали партнера за власним «Я» тощо.

Наступним критерієм для вихідної діагностики був змістовий, який оцінювався за авторських розробок та адаптованої до нашого дослідження методики Н. Бобришевої [1].

Як показали результати діагностики, більшість курсантів експериментальної групи виявили середній рівень підготовки до професійно-орієнтованого спілкування за змістовим критерієм – 55,1%, високого рівня досягли 33,1% курсантів, лише 11,8% курсантів показали низький рівень. У контрольній групі результати не дуже змінились: високий рівень виявили 22,9% курсантів, середній – 34,7%, на низькому рівні залишилось ще великий відсоток курсантів – 42,4%.

Динаміка змін рівнів підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування за змістовим критерієм показала, що результати експериментальної групи набагато перевищують результати контрольної групи.

Показники високого рівня у експериментальній групі збільшились майже вдвічі – на 16,2%, середнього рівня – на 28%, у той час як, показники низького рівня експериментальної групи зменшились на 44,1%. Різниця показників контрольної групи на формуальному етапі порівняно з констатувальним не дуже відрізняються. Так, відсоток курсантів з високим рівнем збільшився на 5,1%, середнього – на 6,8%, низького – зменшився лише на 11,8%.

Такі результати експериментальної групи доказали, що впроваджений лекційний курс та семінарські заняття із авторського навчально-методичного посібника «Cases on Board Vessels» та робота із міні кейсами під час таких занять сприяли удосконаленню знань з іноземної мови за професійним спрямуванням, формуванню знань про вербальні та невербальні засоби спілкування, про етичні норми поведінки у процесі професійно-орієнтованого спілкування, вони вірно відповідали на запитання щодо механізмів взаєморозуміння, основ вирішення конфлікту під час професійно-орієнтованого спілкування, стилів спілкування тощо. Комбінування нетрадиційних форм і методів навчання, таких як проблемні та інтерактивні лекції, лекції-конференції, перегляд відео-фрагментів, використання мультимедійних презентацій, із застосуванням Інтернет-технологій та постійною активною роботою курсантів у парах та групах лише сприяли активізації та засвоєнню знань з досліджуваного утворення.

Причиною несуттєвих змін у контрольній групі, вважаємо, відсутність організованої та системної роботи з кейс-технологіями під час навчальних занять, перевагу традиційних форм та методів навчання під час занять, відсутність тематичних лекційних та семінарських занять стосовно підготовки до професійно-орієнтованого спілкування. Тому курсанти контрольної групи не завжди змогли відповісти на професійні запитання на англійській мові, не розуміли різниці між вербальними та невербальними формами комунікації, їх формах вираження, не знали всіх термінів, що стосуються вербальної та невербального спілкування, не змогли відповісти на запитання щодо механізмів взаєморозуміння, основ вирішення конфлікту під час професійно-орієнтованого спілкування, стилів спілкування тощо.

Діагностика наступного критерію – діяльнісного – відбувалась за допомогою методик К. Томаса «Опис типів поведінки людей у конфліктних ситуаціях», М. Снайдера «Оцінка самоконтролю у спілкуванні», оцінки комунікативних умінь А. Кареліна.

Діагностика курсантів експериментальної групи на прикінцевому етапі показала, що більшість респондентів відносяться до середнього рівня – 51,7%, до високого рівня належать 31,4% респондентів, і лише 16,9% – до низького рівня. Результати контрольної групи також змінились, але не так суттєво. Високий рівень підготовки до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій виявився лише у 22,1% курсантів, середній рівень – у 31,3%, низький рівень виявлено у більшості відсотка курсантів – 46,6.

Динаміка змін рівнів підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій за діяльнісним критерієм показала, що результати експериментальної групи перевищують аналогічні показники контрольної групи. Так, в експериментальній групі відсоток курсантів з високим рівнем на момент закінчення дослідження збільшився на 13,6%, середнього рівня збільшився майже вдвічі – на 24,6, у той час як результати низького рівня зменшились на 38,2%. У контрольній групі результати високого рівня збільшились не так суттєво, лише на 1,8%, середнього рівня – на 3,4%. Низький рівень респондентів зменшився на 5,1%.

Такі результати в експериментальній групі пояснюються впровадженням у навчальний процес циклу практичних занять із авторського навчально-методичного посібника «Cases on Board Vessels», під час яких організовувалась систематична робота із автентичними кейсами, тематика яких відповідала тематиці дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням», а також аналіз та вирішення проблеми кейсів, презентація результатів, що сприяло формуванню умінь професійно-орієнтованого спілкування. Робота над індивідуально-творчим проектом дозволила відпрацьовувати здобуті навички професійно-орієнтованого спілкування під час створених проблемних ситуацій. У результаті курсанти обрали найкращі стратегії поведінки під час конфліктних ситуацій – співробітництво та компроміс; характеризувались високим комунікативним контролем, могли гнучко реагувати на зміну ситуацій; характеризувались високим рівнем володіння нормами та культурою професійно-орієнтованого спілкування.

Причиною низьких результатів контрольної групи є те, що респонденти цієї групи не мали можливості постійно працювати із кейс-технологіями та, як наслідок, характеризувались вибором різних стратегій подолання конфліктів, що не завжди може призводити до оптимального їх вирішення; нестійкістю комунікативного контролю, вони не зважали на думку оточуючих; характеризувались не зовсім сформованими уміньми володіння нормами та культурою професійно-орієнтованого спілкування, монополізацією розмови та пошуком прихованих сенсів сказаного та небажанням змінюватись.

З метою узагальнення результатів за трьома критеріями на формуальному етапі ми використовували метод середнього значення за формулою 1

$$S = \frac{N_1 + N_2 + N_3}{3}, \text{ де } S - \text{кількість респондентів, які досягли певного рівня}$$

за показниками трьох критеріїв; N1- кількість респондентів, які характеризуються з певним рівнем сформованості мотиваційно-ціннісного критерію; N2 – кількість респондентів з певним рівнем сформованості змістового критерію; N3 – кількість респондентів з певним рівнем сформованості діяльнісного критерію [3, 23].

Таблиця 1

Узагальнені результати за трьома критеріями на формувальному етапі

Групи	Етапи	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
ЕГ	констатувальний	16,9	26,3	56,8
	прикінцевий	31,4	53,4	15,2
КГ	констатувальний	18,6	27,1	54,3
	прикінцевий	22,1	31,3	46,6

Результати обчислення узагальнених результатів рівнів підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій на формувальному етапі подано у таблиці 1.

З метою наочно показати та проаналізувати узагальнені результати рівнів підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій подамо їх у рисунку 1.

Порівняння даних, представлених у діаграмах свідчать про істотне зростання показників високого та середнього рівнів у експериментальній групі та різке зниження показників на низькому рівні. У той час як показники контрольної групи

Рисунок 1.

Узагальнені результати за трьома критеріями на формувальному етапі

Таблиця 2

Значення критерію Пірсона за трьома критеріями на формуальному етапі

Критерії	Значення критерію Пірсона			
	Етап експерименту	$\chi^2_{\text{емп}}$	$\chi^2_{\text{критич}}$	Висновок
Мотиваційно-ціннісний	Кінець експерименту	30,72	5,99	$\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{крит}^1}$
Змістовий	Кінець експерименту	27,86	5,99	$\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{крит}}$
Діяльнісний	Кінець експерименту	24,13	5,99	$\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{крит}}$

менш виражені в порівнянні з результатами експериментальної групи. Такі результати дослідно-експериментальної роботи свідчать проефективність реалізації нашої моделі підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій у навчальний процес морських ВНЗ, а також про те, що авторський навчально-методичний посібник «Cases on Board Vessels» продуктивно сприяв просуванню курсантів експериментальної групи до більш високого рівня підготовки до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій.

З метою оцінки статистичної значущості відмінностей у рівнях підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій у контрольній та експериментальній групах ми застосували критерій Пірсона. Для обрахування даних використовувалась формула 2

$$\chi^2_{\text{емп}} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^3 \frac{(n_{1i}Q_{2i} - n_2Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}},$$

де n_1 і n_2 – об'єми контрольної і експериментальної вибірок, Q_{11} , Q_{12} , Q_{13} – число об'єктів контрольної вибірки, які потрапили до категорії стану досліджуваної властивості, відповідно Q_{21} , Q_{22} , Q_{23} – число об'єктів експериментальної вибірки, які потрапили до категорії стану досліджуваної властивості [3, 101].

При цьому, якщо значення критерію $\chi^2_{\text{емп}}$ становитиме більше ніж $\chi^2_{\text{критич}}$, яке становить 5,99, то вибірки контрольної та експериментальної груп не однорідні. Якщо ж, навпаки, значення $\chi^2_{\text{емп}}$ становитиме менше, ніж $\chi^2_{\text{критич}}$, то вибірки контрольної та експериментальної груп ідентичні.

Результати значення критерію Пірсона при порівнянні розподілів майбутніх судноводіїв контрольної і експериментальної вибірок подано у таблиці 2.

Результати обчислення показали, що $\chi^2_{\text{емп}}$ всіх трьох критеріїв більше, ніж 5,99, тобто вибірки експериментальної та контрольної груп не однорідні, що дозволяє стверджувати про об'єктивність та достовірність наших результатів дослідно-експериментальної роботи.

Таким чином, наше припущення на початку дослідно-експериментальної роботи про те, що кейс-технології є продуктивним засобом формування навичок професійно-орієнтованого спілкування у майбутніх судноводіїв за умови впровадження комплексу педагогічних умов: формування мотивації до професійно-орієнтованого спілкування у процесі професійної підготовки майбутніх судноводіїв, розроблення інструктивно-методичної бази процесу впровадження кейс-технологій у підготовку майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування, впровадження кейс-технологій, новітніх й традиційних форм та методів організації професійно-орієнтованого спілкування у процесі професійної підготовки майбутніх судноводіїв підтверджено.

Разом із тим проблема підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування в полікультурному судновому екіпажі багатоаспектна і потребує подальшого дослідження.

Література

1. Бобришева Н.М. Формування готовності майбутніх морських офіцерів до професійної діяльності в полікультурному середовищі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Бобришева Наталя Миколаївна. – Запоріжжя, 2015. – 249 с.
2. Бойко В.В. Коммуникативная толерантность: методическое пособие /В.В. Бойко. – СПб.: СПбМАПО, 1998. – 24 с.
3. Грабарь М. И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях. Непараметрические методы / М.И. Грабарь, К.А.Краснянская. – М.: Педагогика, 1977. – 136 с.
4. Козак С.В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции будущих специалистов морского флота: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Козак Светлана Васильевна. – Одесса, 2001. – 224 с.
5. Ладанов И.Д. Диагностика мотивационных ориентаций в межличностных коммуникациях / И.Д. Ладанов, В.А. Уразаева // Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2002. – С. 68-69.
6. Реан А.А. Психология и педагогика / А.А. Реан, Н.В. Бордовская, С.И. Розум. – СПб.: Питер, 2002. – 432 с.

МОДЕЛЬ E-LEARNING ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧІВ

Сучасний розвиток інформаційних технологій дозволив суттєво урізноманітнити форми проведення освітнього процесу. У зв'язку з появою методів, заснованих на сучасних інформаційних технологіях, в сфері освіти відбуваються істотні зміни у викладацькій діяльності, місце і ролі викладача в навчальному процесі, його основні функції. Можна виділити такі зміни як: ускладнення діяльності з розробки курсів; необхідність спеціальних навичок і прийомів розробки навчальних курсів; посилення вимог до якості навчальних матеріалів; зростання ролі студента в навчальному процесі; посилення функції підтримки студента; можливість зворотного зв'язку викладача. Слід акцентувати увагу на тому, що розвиток сучасних технологій якісно змінює роль високоякісного педагога, освітній вплив якого не можна замінити комп'ютерами і новими інформаційними технологіями. Так, якщо в традиційній освіті викладач більшу частину часу приділяв читанню лекцій, то в освіті, побудованій на інформаційних технологіях, зміст його діяльності значно посилюється. Викладач повинен розробити зміст курсу на новій технологічній основі; допомогти студенту зорієнтуватися у великій і різноматній навчальній інформації і знайти ефективну освітню траєкторію. До того ж роль викладача посилюється вимогою забезпечити активну взаємодію учня з викладачем та з іншими студентами в ході обговорення навчальних питань.

Для кожного з цих видів викладацької діяльності характерні специфічні проблеми. Так, розробка курсів на базі нових технологій вимагає не тільки вільного володіння навчальним предметом, його змістом, а і спеціальних знань в області сучасних інформаційних технологій. Це ж стосується і допомоги викладача при освоєнні студентом великих освітніх інформаційних ресурсів. Взаємодія в ході навчального процесу, здійснюваного на базі сучасних комунікаційних технологій, також вимагає спеціальних не тільки педагогічних, а й технологічних навичок, досвіду роботи з сучасними технічними засобами.

Таким чином, при використанні ІКТ центр ваги переноситься на студента, який активно будує навчальний процес, вибираючи свою траєкторію в розвиненому освітньому середовищі, тобто на його самостійну роботу. Важлива функція викладача це підтримка студента в його самостійної діяльності.

За результатами анкетування 423 викладачів Університету економіки і права «КРОК» з впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в професійну діяльність, можна назвати необхідні умови успішного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності за результатами анкетування:

- внутрішня впевненість в корисності впровадження ІКТ на різних етапах навчального процесу.
- наявність комп'ютерної техніки;

- професійно розроблене програмне забезпечення для навчання з методичними матеріалами;
- знання та вміння щодо використання ІКТ.

Інформаційно-комунікаційна компетентність співробітника є сукупністю знань, навичок та вмінь, що формуються в процесі навчання та самонавчання інформаційним технологіям, а також здатність до виконання педагогічної діяльності за допомогою інформаційних технологій.

Головним чинником що заважає впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій в професійну діяльність є вмотивованість. Мотивація покращувати свою працю за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій безумовно повинна вирішуватися адміністрацією навчального закладу. При наявності технологічної компетентності співробітники зможуть використовувати програмні та апаратні засоби найбільш ефективно (орієнтуватися в різноманітних програмних середовищах, знати можливості апаратних засобів. Наприклад, працювати з програмами створення презентацій, використовувати апаратні засоби: веб-камеру, інтерактивну дошку, тощо).

При наявності відповідних знань співробітники зможуть використовувати ІКТ для вирішення своїх соціальних потреб (наприклад, брати участь у форумах, листуватися електронною поштою, готувати електронні матеріали, враховуючи правовий аспект подання та використання інформації).

Іноді саме внутрішня впевненість в корисності впровадження ІКТ на різних етапах навчального процесу є сильною мотивацією до набуття знань та вмінь щодо використання ІКТ та використання сучасних інформаційних технологій в професійній діяльності.

Вважаємо, що системну підготовку викладачів ВНЗ можна отримати лише, якщо проводити поступове, практичне навчання з розумінням можливостей сучасних технічних засобів та програмних засобів електронного призначення, психолого-педагогічних аспектів використання комп'ютерної техніки, враховуючи кваліфікацію, мотивацію, вік студентів.

Лісовець О.В.

канд.пед.наук, доцент, докторант
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова
(Україна)

ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Ключові слова: соціальний працівник, соціально-правова діяльність, соціально-правовий захист.

Keywords: social worker, social and legal activities, social and legal protection.

У сучасних умовах становлення і розвитку демократичної, правової держави, в умовах формування громадянського суспільства актуалізується проблема співвідношення прав і свобод особистості. Звідси, зрозуміла увага науки і практики до проблеми соціального становлення особистості і питань, пов'язаних з її соціально-правовим захистом. Вирішення цієї проблеми можливе за наявності в державі соціально-правового механізму забезпечення прав і свобод людини – системи засобів і чинників, що забезпечують необхідні умови поваги до всіх основних прав і свобод людини, їх охорону, захист, відновлення порушених прав, а також формування загальної і правової культури населення. Ці питання мають вирішуватись спільними зусиллями фахівців різних галузей науки. У цьому контексті формування компетентності фахівців соціальної сфери (а саме, соціальних працівників) щодо соціально-правового захисту конкретної особистості, різних груп населення належить до пріоритетних напрямів професійної підготовки. Різні підходи до компонентного аналізу соціально-правової компетентності фахівців соціальної сфери здійснено у працях Н. Валеевої, Т. Волох, М. Горбушиної, М. Губанова, С. Гуріна, Я. Кічука, А. Коротун та ін.

Метою даної статті є визначення сутності та змісту соціально-правового захисту у практиці соціальної роботи як ключових у розумінні структури соціально-правової компетентності соціального працівника.

Насамперед, проаналізуємо поняття «соціально-правовий захист», яке сучасні науковці розглядають, здебільшого, як інтегроване поняття в контексті соціального і правового захисту. Цю позицію обґрунтовує Р. Павлюков, який зазначає, що «мову потрібно вести не про соціальний або правовий захист, а тільки про соціально-правовий захист, оскільки соціальна підтримка неможлива без її узаконення, укладання у певні межі законодавчих приписів, тоді як правовий захист завжди спрямований на досягнення та вирішення соціальних цілей і завдань» [6]. К. Мельник доповнює, що «соціально-правовий захист, крім норм-гарантій, включає в себе ще й організаційні гарантії, які надають цим гарантіям реально функціонуючий характер. Під організаційними гарантіями розуміється спеціальна діяльність уповноважених державних органів і посадових осіб, що спрямована на реалізацію всіх видів гарантій» [5]. Щоправда, єдиного бачення щодо сутності і змісту цього поняття

ще не вироблено. Так, згідно різних наукових підходів соціально-правовий захист розуміється як: складова соціального захисту, яка реалізується на індивідуальному рівні правовими засобами і має конкретний адресний характер (Т. Черкасова); захист кризових груп населення, які, як правило, не мають змоги звертатися до юристів або правозахисників (І. Ковчина); єдність соціального і правового механізмів захисту для охорони, захисту, відновлення порушених прав, а також формування загальної і правової культури населення (О. Скакун); надання особистості можливості реалізації своїх прав завдяки створенню належних соціально прийнятних умов для життя при наявності правового підґрунтя для існування справедливих суспільних відносин (Ж. Петровичко).

У контексті останнього підходу подано енциклопедичне визначення соціально-правового захисту: «система соціальних, правових та економічних заходів і гарантій, які реалізуються державними й недержавними організаціями, спрямованих на виявлення, попередження та нейтралізацію впливу на життєдіяльність людини негативних чинників (соціальних ризиків) з метою дотримання прав людини, забезпечення гідних умов і рівня життя кожного члена суспільства» [3, 297]. Подібним є ще одне визначення: це політика і цілеспрямовані дії, а також кошти держави і суспільства, що забезпечують індивіду, соціальній групі, в цілому населенню комплексне, різнобічне вирішення різних проблем, обумовлених соціальними ризиками, які можуть призвести або вже призвели до повної або часткової втрати зазначеними суб'єктами можливостей реалізації прав, свобод і законних інтересів, економічної самостійності і соціального благополуччя, а також їх оптимального розвитку, відновлення або набуття [8, 115].

У контексті соціальної роботи доречно розглядати соціально-правовий захист як комплекс заходів з боку державних та недержавних соціальних інститутів щодо забезпечення оптимальних умов життя, задоволення потреб, можливості реалізації своїх прав особистості, різних соціальних категорій і груп. Соціально-правовий захист включає і правову, і освітню, і культурну діяльність інститутів соціальної сфери, програми соціальної адаптації, соціального захисту чи соціального обслуговування населення, діяльність з перекваліфікації та працевлаштування безробітних тощо. Конкретизація форм соціально-правового захисту у діяльності соціальних інституцій можлива на основі аналізу Закону України «Про соціальні послуги» (2003), в якому, зокрема, перераховані і такі послуги як: надання консультацій з питань чинного законодавства; здійснення захисту прав та інтересів осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах; сприяння застосуванню державного примусу і реалізації юридичної відповідальності осіб, що вдаються до протиправних дій щодо цієї особи; оформлення правових документів; адвокатська допомога; захист прав та інтересів особи тощо [4].

Безперечно, окрім соціальних інституцій, суб'єктами соціально-правового захисту в Україні виступають і адміністративні, і юридичні, і громадські інституції. Тому визначення меж повноважень та професійної компетентності соціального працівника у здійсненні соціально-правового захисту є важливим та актуальним завданням сучасної науки. Погляд на соціального працівника як суб'єкта специфічної соціальної діяльності, функціональні обов'язки якої включають також вирішення різноманітних правових питань клієнтів соціальних служб і установ звертають П.

Рис.1 Змістова структура роботи соціального працівника із захисту прав та інтересів клієнтів

Павленок, С. Тетерський, О. Холостова, М. Фірсов та ін. Окремі науковці навіть виводять твердження, що «соціальна робота за своїм спрямуванням є професією, в основі якої лежить захист прав людини» [1, 223]. Також зазначається, що люди, які зайняті у сфері соціальної роботи, мають своїм професійним обов'язком підтримку та захист прав людини, задоволення її основних соціальних потреб [1, 222]. Така позиція знаходить підтвердження як на міжнародному, так і на державному рівнях. Зокрема, Міжнародна федерація соціальних працівників (IFSW) акцентує увагу, що робота в соціальній сфері є діяльністю, яка вже за своїм визначенням покликана забезпечувати захист прав людини, оскільки в її основі лежить принцип неминущої цінності людського життя, а її головна мета полягає в створенні справедливих соціальних структур, здатних забезпечувати безпеку і розвиток людини без шкоди її гідності [7, 19]. Частково це відображено і у кваліфікаційних вимогах, які до обов'язків соціального працівника включають і «застосування на практиці нормативно-правових актів з питань надання соціальних послуг особам, що потрапили в складні життєві обставини» [2].

Слід враховувати, що проблемне поле соціальної роботи на сьогоднішній день надзвичайно широке і включає все різноманіття життєвих ситуацій і колізій людей різного віку і соціального положення. Вразливість, незахищеність значної частини населення, у свою чергу, обумовлює той факт, що діяльність фахівця набуває все більшої соціально-правової спрямованості. Проаналізувавши теорію і практику соціальної роботи в Україні, вивчивши досвід роботи соціальних працівників та інших фахівців соціальної сфери, причетних до проблем соціально-правового захисту, ми визначили наступну змістову структуру роботи соціального працівника із захисту прав та інтересів клієнтів, яка представлена на рис.1:

Як бачимо з рис.1, зміст сучасної соціально-правової діяльності соціального працівника відображений через такі функції як охоронно-захисна, координаційна, контролююча, профілактична, інформативно-просвітницька, правовиховна і реалізується у відповідних напрямках роботи: забезпечення охорони і захисту прав клієнтів у різних інстанціях; забезпечення взаємодії та співробітництва між різними інститутами щодо соціально-правового захисту особистості; здійснення ефективного контролю за дотриманням прав особистості на різних рівнях; організація профілактичної діяльності спрямованої на попередження, недопущення порушень прав різних категорій клієнтів; інформативно-просвітницька діяльність щодо правової освіти населення; виховання правової культури у дітей та дорослих в умовах конкретного соціуму.

Виокремлені функції соціального працівника у соціально-правовому полі професійної діяльності дозволяють уточнити та охарактеризувати структурно-компонентний склад соціально-правової компетентності, що в свою чергу, сприятиме якісній та ефективній підготовці майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти.

Література

1. Бех В.П. Соціальна робота і формування громадянського суспільства: монографія / В.П. Бех, М.П. Лукашевич, М.В. Туленков. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – 599 с.
2. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 80. Соціальні послуги. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України 14.10.2005 № 324.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг.ред. проф. І.Д.Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
4. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IV
5. Мельник К.Ю. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ (проблеми теорії та практики): дис... канд.юрид. наук: 12.00.05. / Мельник Костянтин Юрійович; Національний ун-т внутрішніх справ. – Харків, 2003. – 202 арк.
6. Павлюков Р.О. Соціально-правовий захист інвалідів в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Роман Олександрович Павлюков; Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля. – Луганськ, 2009. – 20 с.
7. Права человека и работа в социальной сфере. Пособие для училищ по подготовке социальных работников и для работников социальной сферы. – Женева: Управл. Верх.комис. ООН по правам человека, 1998. – 147 с.
8. Савинов А.Н. Организация работы органов социального обеспечения / А.Н.Савинов. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2003. – 368 с.

ЗМІСТ ТА НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СЕНСОЖИТТЄВИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Ключові слова: ціннісні орієнтації, навчальний заклад, старшокласники, принципи виховання.

Keywords: value orientation, school, high school students, principles of education.

Важливу роль у формуванні сенсожиттєвих ціннісних орієнтацій старшокласників відіграє загальноосвітній навчальний заклад. Так, згідно Закону України «Про загальну середню освіту» (№ 651-XIV від 13.05.1999), *загальноосвітній навчальний заклад* – це навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права громадян на загальну середню освіту. До загальноосвітніх навчальних закладів належать: школи I-III ступенів, спеціалізована школа (школа-інтернат) I-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів, гімназія, колегіум, ліцей, школа-інтернат I-III ступенів, спеціальна школа, санаторна школа I-III ступенів, школа соціальної реабілітації, вечірня (змінна) школа II-III ступенів, навчально-реабілітаційний центр [8].

Враховуючи специфіку нашого дослідження, вважаємо доцільним виокремити наступні напрями формування сенсожиттєвих ціннісних орієнтацій старшокласників в умовах загальноосвітнього навчального закладу:

Формування самосвідомості, самооцінки та здатності до самоаналізу особистості – передбачає формування в учнів уявлення про значимість та важливість своєї власної особистості, виховання почуття власної гідності та можливості самоаналізу.

Варто зазначити, що особисті цінності людини відображаються через життєдіяльність. Що більша цінність, пов'язана із задоволенням якихось суттєвих особистих потреб, то більш вона значуща, а її сенс для людини більш стійкий. Таким чином, особисті ціннісні орієнтації – це ті стани, явища і процеси в навколишньому житті, які стають орієнтирами для людини, спрямовують формування її цілей, а також способи їх досягнення [29].

Формування навичок соціалізації, загальноприйнятих ціннісних установок та норм поведінки в соціумі – передбачає створення необхідних соціально-педагогічних та психологічних умов для успішної адаптації старшокласників в колективі, формування в учнів вмінь контролювати свою поведінку та дотримуватися суспільно прийнятих норм і правил.

Формування і збереження сімейних цінностей та традицій – має на меті пропаганду серед учнів загальноприйнятих сімейних духовно-моральних цінностей, збереження існуючих традицій та обрядів.

Як зазначає С. Пшеславська, сімейні духовно-моральні цінності – це моральні установки, що базуються на розумінні інституту сім'ї, відносин між членами сім'ї, традиційній духовно-моральній культурі народу в цілому. Тому, сімейні духовно-

моральні цінності – це вироблений і відкрито схвалюваний сімейною свідомістю ідеал, у якому містяться абстрактні уявлення про атрибути щасливої сім'ї в різних сферах життєдіяльності [20].

Виховання ціннісного ставлення старшокласників до природи – передбачає формування екологічної свідомості старшокласників, актуалізацію діяльності щодо збереження природних ресурсів країни.

На думку В. Маршицької, цінності є необхідною передумовою розуміння сутності природи, переосмислення власної поведінки в межах гуманістично спрямованих орієнтирів щодо природи. Таким чином, ціннісне ставлення індивіда до природи є важливим компонентом екологічної культури особистості [17].

Згідно Концепції екологічної освіти України (№ 13/6-19 від 20.12.01) [13], загальноосвітньому навчальному закладу відводиться провідна і найважливіша роль в екологічній освіті і вихованні учнівської молоді. Завдання цієї освіти – сформувати систему знань, поглядів і переконань учнів, які забезпечуватимуть громадську відповідальність за стан навколишнього середовища, як основу існування держави, готовність його поліпшувати шляхом прийняття необхідних екологічно грамотних рішень на основі нового стилю мислення і життя у злагоді з природою.

Формування громадянських цінностей старшокласників – передбачає актуалізацію процесу національно-патріотичного виховання учнів, формування національної свідомості старшокласників.

Згідно Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (№ 641 від 16. 06. 2015 р.) [14], патріотичне виховання має власні принципи, що відображають його специфіку:

- принцип національної спрямованості – передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливого ставлення до його культури;

- принцип самоактивності й саморегуляції – формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень; виробляє громадянську позицію особистості;

- принцип соціальної відповідності – обумовлює потребу узгодження змісту і методів патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, в якій організовується виховний процес;

- принцип історичної і соціальної пам'яті – спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців;

- принцип міжпоколінної наступності – зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні.

Таким чином, вищенаведені напрями соціально-виховної роботи зі старшокласниками сприяють формування у вихованців сенсожиттєвих ціннісних орієнтацій в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про загальну середню освіту» (від 13.05.1999 № 651-XIV) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
2. Концепції екологічної освіти України (№ 13/6-19 від 20.12.01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148b3b2021c2c>

3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (№ 641 від 16. 06. 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068>
4. Маршицька В.В. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / В.В. Маршицька; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2003. – 20 с.
5. Пшеславська С. О. Сутність сімейних цінностей старшокласників як основних духовно-моральних орієнтирів / С. О. Пшеславська // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – с. 203-205.
6. Щерба С.П. Філософія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.П. Щерба, В.К. Щедрін, О.А. Заглада; За заг. ред. С. П. Щерби. — К.: МАУП, 2004. — 216 с.

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ MOODLE ЯК ЗАСОБУ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ПРОПЕДЕВТИКИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

Ключові слова: пропедевтика внутрішньої медицини, Moodle

Key words: propedeutics of internal medicine, Moodle

Якісна підготовка кадрів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) вимагає постійного удосконалення технологій навчання в напрямку спрощення отримання необхідної інформації, переорієнтацію із абстрактного усередненого студента на більш особистісний підхід з метою динамічного покращання якості навчання [4]. Тому сьогодні для ВНЗ важливою і актуальною проблемою є створення такого високотехнологічного інформаційно-комунікаційного освітньо-наукового середовища, в якому студент знаходиться щодня в процесі всього періоду навчання у вищій школі, яке повинне відповідати потребам інформаційного суспільства, сучасному стану розвитку науки і техніки, світовим освітнім стандартам і сприяти формуванню інформаційно-комунікаційних компетентностей всіх учасників освітнього процесу від професора до студента [5].

З кожним роком зростає відсоток використання комп'ютерних телекомунікаційних технологій у вищій школі, що з одного боку, спрощує отримання інформації, а з іншого боку, розширює діапазон отриманих даних, зокрема і надлишкових, відповідно до програми [3]. Тому завдання викладача оптимізувати цей процес освоєння матеріалу студентом, скерувати на конкретні дані, необхідні для засвоєння матеріалу, за безпосередньої допомоги педагога.

Аналогічні проблеми виникають при засвоєнні пропедевтики внутрішньої медицини. Слід зазначити, що при вивченні зазначеного предмету у студентів виникає ряд труднощів. По-перше, існуючі доступні україномовні друковані підручники містять ряд розбіжностей в темах по обстеженню серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту тощо. По-друге, теми, що вивчаються, окрім теоретичного матеріалу потребують освоєння практичних навичок. Тому в умовах практичних занять, кількість яких згідно нових програм постійно скорочується, викладач втрачає дорогоцінний час для уточнення розбіжностей у підручниках та для демонстрації технік обстеження пацієнтів, зокрема пальпації, перкусії. Одним із методів удосконалення може стати використання системи дистанційного навчання Moodle студентами на підготовчому до практичних занять етапі [2, 6].

Мета дослідження – оцінка ефективності застосування системи дистанційного навчання Moodle у підготовці студентів до практичних занять із пропедевтики внутрішньої медицини.

Матеріали та методи дослідження. Проаналізовані результати поточної успішності та підсумкового модульного контролю із пропедевтики внутрішньої ме-

дицини студентів медичного факультету спеціальності «Лікувальна справа» БДМУ. Як фактори, що визначали результативність навчального процесу, оцінювали поточну успішність студентів, а також результати здачі практичної та письмової частини при проходженні підсумкового модульного контролю. Успішність навчання оцінювалася у студентів, розподілених на три підгрупи залежно від частоти використання системи Moodle під час підготовки до практичних занять. До першої групи увійшли студенти, що постійно користувалися системою Moodle, до другої – періодично. Студенти третьої групи не користувалися Moodle.

Результати дослідження та їх обговорення. Із впровадженням в навчальний процес Буковинського державного медичного університету (БДМУ) системи дистанційного навчання Moodle вдалося суттєво оптимізувати підготовку студентів, у тому числі тих, що навіть навчаються стаціонарно [1]. Зокрема, структура подачі інформації містить перш за все теоретичний матеріал, чітко приведений до відповідних рекомендацій та програм із пропедевтики внутрішньої медицини, та, по суті, відіграє роль електронного підручника [7]. Окрім вказаного посилання наведені ряд матеріалів для освоєння практичних навичок – відеофільми з правилами проведення пальпаторного, перкуторного та аускультативного обстеження та аудіофайли із різноманітними записами перкуторних звукових явищ у фізіологічних та патологічних умовах, тони серця у нормі та їх зміни при різноманітних захворюваннях, органічні та функціональні шуми тощо. Для прикладу – практичне заняття з порівняльної перкусії легень. Це – одне з перших занять, на якому студенти повинні опанувати вагомими практичними навичками. За традиційною схемою, незважаючи на акцент самопідготовки, викладачу приходилося із самого початку демонструвати техніку перкусії, що займало суттєву частину часу. За умови використання системи Moodle студентом, після опрацювання відеофайлів, час практичного заняття розподілений на безпосереднє відпрацювання методики перкусії студентами один на одному для визначення фізіологічних особливостей перкуторного звуку та пацієнтах пульмонологічного відділення. Теоретичну основу для розуміння змін перкуторного звуку при різноманітній патології студенти попередньо мали можливість отримати в системі Moodle, зокрема при використанні аудіофайлів.

Паралельно для студента створені умови самоперевірки за допомогою контрольних запитань по темі, а також тестового контролю, що, безумовно, покращує підготовку до практичних занять. З іншого боку, викладач має можливість моніторингу активності кожного студента, що допомагає зробити переорієнтацію на особистісний підхід. Така співпраця створює високу педагогічну ефективність. Окрім того, викладач, виходячи із допущених при тестуванні помилок, може зробити висновок про більш розповсюджені недоліки при самопідготовці і, відповідно, на практичному занятті акцентувати свою увагу на найбільш проблемних моментах.

Аналіз поточної успішності студентів медичного факультету спеціальності «Лікувальна справа» БДМУ зі пропедевтики внутрішньої медицини впродовж року навчання показав прямопропорційний зв'язок між активністю роботи в системі Moodle та балом поточної успішності. Так, показники успішності першої групи на 17,6% переважали показники другої групи, які на 13,5% були вищими за третю. Кількісна оцінка результатів підсумкового модульного контролю практично відповідала проаналізованим даним поточної успішності, причому як на етапі перевірки

практичних навичок, так і письмового етапу. Зокрема, серед студентів, які регулярно використовували систему Moodle усі 100% студентів справилися із поставленими завданнями з першого разу та уникнули перескладання. У другій групі відсоток перескладань близько 20% та у третій – 50%. Отримані дані засвідчують високу ефективність поглибленого рівня самопідготовки до занять при особистісному контролі викладача в умовах навчання по кредитно-модульній системі за використання системи дистанційного навчання Moodle в процесі підготовки до практичних занять [2].

Висновки: 1. Сучасна педагогічна практика вимагає від викладача адаптування до нових високих телекомунікативних технологій з метою спрощення процесу навчання, контролю з підготовки та особистісного підходу до оцінювання студентів.

2. Застосування системи дистанційного навчання Moodle оптимізує підготовку студентів до практичних занять, покращує результати навчання за поточною успішністю та за результатами підсумкового модульного контролю як при перевірці практичних навичок, так за результатами письмового етапу моніторингу теоретичних знань.

Література:

1. Бойчук Т.М. Сервер дистанційного навчання БДМУ – ефективний інструмент організації та контролю самостійної роботи студентів / Т. М. Бойчук, І. В. Геруш, В. М. Ходоровський // Медична освіта. – 2013. – №2. – С.73-76.
2. Костикова М. В. Использование системы Moodle при дистанционной организации самостоятельной работы студентов / М. В. Костикова, И. В. Скрипина // Систем иобробки інформації. – 2010. – Вип. 7 (88). – С. 117–120.
3. Новые педагогические и информационные технологи в системе образования: учебное пособие для студентов педагогических ВУЗов и системы повышения квалификации педагогических кадров / под. ред. Е.С.Полат. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 272 с.
4. Стрельников В.Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі: модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ/ В.Ю. Стрельников, І.Г.Брітченко. – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 309 с.
5. Триус Ю.В. Досвід використання системи Moodle у дистанційному навчанні і мережній підтримці навчального процесу в ЧДТУ. Друга міжнародна науково-практична конференція «MoodleMoot Ukraine 2014. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». (Київ, КНУБА, 22-23 травня 2014 р.): тези доповідей. – К.: КНУБА, 2014. – С. 20.
6. Хуторской А.В. Научно-практические предпосылки дистанционной педагогики / А.В. Хуторской // Открытое образование. – 2001. – №2. – С. 30-35.
7. Чертополох А.А. Инновационные технологи обучения: проблема электронного ученика/ А.А. Чертополох // Инновации в образовании. – 2001. – №2. – С. 89-99.

Khomko O.Y.

PhD, Assistent Professor für Pflege
und höhere Pflegeausbildung Bukowina
Staatliche Medizinische Universität, Ukraine.

Sydorchuk R.I.

MD, Professor für Allgemeine
Chirurgie Bukowina Staatliche
Medizinische Universität, Ukraine.

Kovalchuk P.E.

PhD, Assistent Professor für Abteilung
für Traumatologie und Orthopädie
Bukowina Staatliche Medizinische Universität, Ukraine.

Biluk I.I.

PhD in surgery, Assistent Professor
für Allgemeine Chirurgie Bukowina Staatliche
Medizinische Universität, Ukraine.

Khomko Bogdan Olehovich

Student des 6 Studienjahres Bukovina Staatliche
Medizinische Universität, Ukraine

Romanchuk V.V.

Student des 5 Studienjahres Bukovina
Staatliche Medizinische Universität, Ukraine

DIE KONTROLLE DER LEHREQUALITÄT UND IHRE BESONDERHEITEN IN DEN MODERNEN BEDINGUNGEN

Zusammenfassung. Im Aufsatz werden verschiedene Kontrollformen der Lehrequalität betrachtet. Die Lehrequalitätsanalyse – ist ein integrierender Bestandteil des Systems der Kontrolle. Die Verwaltungseffektivität von der Bildungs – und Erziehungsprozess in der Hochschule kann nur unter der Bedingung von der Gewährleistung der hohen Kompetenz und der entsprechenden Fachkenntnisse von Lektoren und Professoren erreicht sein. Es wird der Annäherungsprozess der Ausbildung zur realen praktischen Tätigkeit des zukünftigen Fachmanns behandelt.

Die Schlüsselwörter. Die Lehrequalität, die Ausbildungstechnologie, die Verwaltung von der Bildungs – und Erziehungsprozess, die interaktive Methode.

Khomko O.Y.

MD, PhD, Assoc. Professor, Department
of Nursing and Higher Nursing Education
Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University», Ukraine.

Sydorchuk R.I.

Professor of surgery, Department
of general surgery, Education
Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University»,
Chernivtsi, Ukraine.

Kovalchuk P.E.

MD, PhD, Assoc. Professor, Department
of Traumatology and Orthopedics
Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University», Ukraine.

Biluk I.I.

PhD in surgery, Associate professor,
Department of general surgery,
Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University», Ukraine.

Romanchuk V.V.

5th year students on specialties «General medicine»,
Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University», Ukraine.

QUALITY CONTROL OF TEACHING AND ITS FEATURES IN MODERN CONDITIONS

Summary. *The article discusses the various forms of quality control of teaching. Analysis of the quality of teaching is an integral part of the control system. Effectiveness of the educational process management in higher educational establishment can be achieved only under provision of high competence and relevant professional skills of the teaching staff. It is revealed the approximation of learning process to the real practice of the future specialist.*

Keywords. The quality of teaching, learning technology, management of educational process, interactive method.

Einführung. Die sozial-wirtschaftliche Veränderungen im Leben der Gesellschaft beeinflussen wesentlich auf die Organisierung von der Bildungs – und Erziehungsprozess, auf die Verwaltungsbesonderheit von den Hochschulen in den modernen Bedingungen. Die heutige Wirtschaftssituation fordert von den Leitern die tiefe Theorie – und Praxiskenntnis der Pädagogisch-und Verwaltungstätigkeit, den Mut, die Entschiedenheit, das unkonventionelle Denken, Bereitschaft die veraltete Stereotypen zu verleugnen, die Fertigkeit objektiv die Kollektivarbeit und die Arbeit der einzelnen Pädagogen nach den Ergebnissen der Ausbildungsqualität von Studenten zu bewerten.

Hauptteil. Die Qualität des Ausbildungsprozess im Hochschulbildungsbereich ist eine multidimensionale Konzeption, die alle ihre Funktionen und Tätigkeitsarten umfassen: die Personalausstattung, die materiell-technische Basis, akademische Ausbildungsprogramme, akademische Umgebung, die Qualität der Ausbildungsleistungen, wissenschaftliche Untersuchungen und Stipendien.

Für Erreichung und Gewährleistung von Qualität des didaktischen Prozess haben besonders aktuelle Bedeutung solche Komponenten wie: die Auswahl von Professoren und Lektoren und anderen Bildungsarbeiter der Anstalt, ständige berufliche Weiterbildung, die Beziehungsmobilität mit anderen Hochschulen des Staates und des Auslandes, und auch Einführung der neuen pädagogischen und Informationstechnologien, ständige Verbesserung der Curricula, der Programmen und anderen methodischen Ausbildungsmaterialien

[1, c. 26-48].

Es ist verständlich, dass die Suche der neuen Formen und Organisationsmethoden des Ausbildungsprozess, die Verwendung der progressiven Ausbildungstechnologien unter den Bedingungen der Marktwirtschaft die Entwicklungstendenzen der Gesellschaft und Jugendpsychologie berücksichtigen soll. Unter der Bedingung der Hochschulumgestaltung erhöht sich der Einfluß der demokratischen Grundsätze und akademischen Freiheiten, der Gerechtigkeit, der Konzeption von allgemeiner Kontrolle und der Selbstkontrolle, der Disziplin und Verantwortung und der Billigung der Zusammenarbeitspädagogik im Student-Lektor System [2, c. 12-24].

Indem man zweiseitigen Charakter des Ausbildungsprozess berücksichtigt, kann man zwei Bestandteile seiner Kontrolle auszeichnen: Kontrolle der Ausbildungsqualität und Kontrolle der Lehrequalität.

Der wichtige Bestandteil der Ausbildungsdiagnostik ist die Kontrolle der Lehrequalität. Die Lehrequalitätsanalyse ist ein unabdingbarer Bestandteil des Kontrollsystems. Die Verwaltungseffektivität von dem Bildungs- und Erziehungsprozess in der Hochschule kann nur unter der Bedingung der hohen Kompetenzgewährleistung und der entsprechenden professionellen Meisterschaft der Professoren und Lektoren erreicht werden kann. [3, c. 20-23; 4, c. 132-146]

Entscheidend in der individuellen Charakteristik des Lektoren ist das Fachwissen, Gelehrsamkeit und die pädagogische Meisterschaft.

Dem Begriff „professionelle Meisterschaft“ kann man solche Fähigkeiten zuschreiben:

- Die Ausbildung, die Erziehung und die Entwicklung in ihrem dialektischen Zusammenhang zu betrachten;
- Die Aufmerksamkeit der Studenten zu konzentrieren und für didaktisches Material Interesse zu erwecken;
- Die Alters- und psychologische Besonderheiten der Studenten, ihre Entwicklungsniveau zu berücksichtigen, individuelle und differenzierte Behandlung zu gewährleisten;
- Die Beziehungen mit den Studenten auf humaner und demokratischer Grundlage zu bilden;
- Nicht bestürzt sein, wenn die Studenten schweren und unvorhersehbaren Fragen stellen;
- Die Theorie und das Praktikum in der Lehre des akademischen Faches zu verbinden;
- Professionell neue wissenschaftliche und technische Errungenschaften in der Arbeit zu verwenden;
- Perfekt die „Arbeitsmittel“ zu beherrsche: Sprache, Wort, praktische Kenntnisse;
- Kritisch zu denken, eine exakte Bürgerstellung zu haben, den Studenten organische Wort- Überzeugung- und Beschäftigungseinheit zu zeigen.
- In die Unterrichten Abwechslung zu bringen, bei ihrer Führung die Schablone zu vermeiden [5, c. 52-55].

Für die Erhöhung der Lehrmeisterschaft der Professoren und Lektoren werden die thematischen „Rundtische“, wissenschaftlich-praktischen Konferenzen, offenen Vorlesungen und praktischen Unterrichten, Unterrichtsbesuche, Probezeit auf den entsprechenden Lehrstühle, Besuche der FPK-Kursen an der Nationalen Medizinischen Universität von O.

O. Bogomolets, das Erlernen und Erfahrungsaustausch von der wissenschaftlichen und Lehrarbeit, die Durchführung der wissenschaftlichen Forschungen von den führenden Lehranstalten und von den wissenschaftlichen Anstalten des Landes verwendet.

Die Kontrolle der Lehrequalität sieht sowohl die Beurteilung der Ausbildungsleistungen als auch der ganzen Arbeit des Lektoren voraus. Die Kontrolle führen die Methodisten, Lehrstuhlleiter, die Fakultäts- Instituts- Universitätsleiter, die Mitglieder der Expertenkommissionen durch.

Man verwendet verschiedene Kontrollformen der Lehrequalität: Besuche, Kontrollbesuchen, offenen Unterrichten, Demonstrationsunterrichte, Testen, Umfrage der Studenten, Demonstrationswettbewerbs, Inspektionen, Expertisen.

Die Kontrollarten: thematische, frontale, persönliche, Gruppenkontrolle, Allgemeinfakultätskontrolle, Allgemeinhochschulkontrolle [5, c. 52-55].

Bei der Verwirklichung der Ausbildungsprozesskontrolle werden am meisten weitere Methoden verwendet:

- Die Beobachtung der Arbeit der Lektoren durch den Besuch und Analyse der Unterrichte, Prüfungen, Examens, Erziehungsmaßnahmen;

- Das Dokumentationslernen und Analyse von Akademietagebuch, persönlichen Studentenkarte, Studienbücher, methodischen Unterrichtserarbeitungen, Handmaterial, Sammlungen von Kontrollarbeiten usw.;

Die Analyse von Lektorsberichte über Bildungs- und Erziehungsarbeit, über methodische, wissenschaftliche und Sozialarbeit;

- thematische Umfrage der Studenten und Lektoren und die Umfrageanalyse;

- thematische Gespräche mit den Lektoren und mit den Studenten und die Analyse der Information, die bekommen geworden ist,;

- die Durchführung von Kontrollarbeiten, Testen und die Erfüllungskontrolle von praktischen Fertigkeiten und Fähigkeiten, ihre Analyse.

Die Lehrequalitätsbewertung ist eine des schwierigsten Problems in der pädagogischen Wissenschaft und Praxis. Man braucht deutliche Bewertungskriterien von jeder Unterrichtsart [5, 12-34].

Die Hauptbewertungskriterien:

- der Inhalt: die Entsprechung dem Programm und dem Curriculum, das wissenschaftliche Niveau, die Entsprechung den modernen Wissenschaftserreichungen und der staatlich-rechtlichen und wirtschaftlichen Praxis;

- professionelle Ausrichtung: professionelle Weltanschauungsbildung der Studenten, spezielle Wissenserweiterung, die Erziehung der Berufsliebe;

- das methodische Niveau: die Verfahren und Methoden der Erkenntnistätigkeitsaktivierung der Studenten, die Fähigkeit die optimalen Bildungsverfahren abzüglich des Lehrmaterials und den Eigenschaften des Auditoriums zu bestimmen und zu verwirklichen;

- die Unterrichtsstruktur: das Vorhandensein der deutlichen Thema- und Zielformierung der Unterricht, logische Unterrichtsaufbau entsprechend der Durchführungsstapen, die Wechselbeziehung und die Erlernungsnachfolge jeder Frage, das Plan- Einleitung-Schlussfolgerungen- die Literaturliste- und Selbstarbeitvorhandensein;

- der Unterrichtsstil: die Deutlichkeit, Genauigkeit, Verfügbarkeit des Materials-darlegung, Wahrnehmung von Studenten, der Kontakt mit dem Auditorium, die Veranschaulichungsverwendung, Arbeit der Studenten und ihre Effektivität;

– die Meisterschaft des Lektors: freie Materialbeherrschung, das Äußere, das taktvolle Verhältnis zu den Studenten, die Sprachkultur, Emotionalität, Fähigkeit die Spannung im Auditorium abzubauen.

Die Gesamtheit dieser Merkmale erlaubt die qualitative Unterrichtscharakteristik zu bestimmen. Für die quantitative Bewertungsbestimmung kann das jede diese Merkmal mit 10 Noten bewertend sein:

Note 10-9 – die Qualität zeigt sich in allen Seiten des Kriteriums;

Note 8-7 – die Qualität zeigt sich oft genug;

Note 6-5 – die Qualität zeigt sich in 50 Prozenten;

Note 4-3 – die Qualität zeigt sich selten;

Note 2-1 – die Qualität zeigt sich fast nicht.

Die Notensumme von allen Kriterien und die Bestimmung der Durchschnittsnote gibt die quantitative Unterrichtsbewertung. Auf solche Weise kann man die Meisterschaftsdynamik des Lektors gegenüberstellen oder mit der Unterrichtsqualität den anderen Lektoren vergleichen.

Der Kontrollplan wird bearbeitet, bestätigt und allen Einheiten und Lektoren bis zum Beginn des Studienjahres berichtet.

Während der Bewertung der Effektivität der Fachmannvorbereitungsqualität muss man insgesamt die Qualitätskontrolle mit der Qualitätskontrolle des Lehrprozess verbinden [5, c. 52-55].

Am Ende ist es wichtig zu behaupten, dass die Kontrolle der Lehrqualität in der Hochschulpädagogik eine nicht genug bearbeitetes Problem ist, aber es wirkt wesentlich auf den Organisationsstand der Fachmannvorbereitung.

Die Schlussfolgerungen.

Die Diagnostik des Lehrprozess verhandelt die Ergebnisse im Zusammenhang mit Wegen und Weisen ihrer Erreichung, zeigt die Tendenzen und die Dynamik Bildungsmittelformierung.

1. Das Ziel der didaktischen Diagnostik ist rechtzeitige Leistungsentdeckung, die Bewertung und die Analyse des Lehrprozessdurchlaufs im Zusammenhang mit seiner Produktivität.
2. Die Kontrolle stellt nur die Leistungen fest, ohne ihre Entstehung zu erklären.
3. Die ständige professionelle Entwicklung der Lektors- und Studentenpersönlichkeit ist möglich nur unter der Bedingung der kontinuierlichen Bildung, deren Eigenschaften sind: die Vielfalt, Flexibilität der gebrauchten Mittel, Humanismus und Bildungsdemokratisierung, Differenzierung von Bildungsprozessen nach der Richtung und dem Inhalt.

Die Literatur

1. В тексті: [1, 26-48] В затекстовій посилці: Jakubowskyj O. P. Die Lehrprozessverwaltung. Methodisches Lehrbuch. / O. P. Jakubowskyj // – Odessa, 1999. - 48 S. [на укр. мові].
2. В тексті: [2, c. 12-24] В затекстовій посилці: Powazhna L. I. Organisatorisch-methodische Kontrollversorgung der Lehrqualität in der Hochschule. / L. I. Powazhna, G. S. Zechmistrowa / Methodisches Lehrbuch. - Kiew, 2001. - 94 S. [на укр. мові].

3. В тексте: [3, с. 20-23] В затекстовой ссылке: Buchlach I. J. Die Problemen der Wissensbewertung der Studenten im Forderungskontext der Bolognadeklaration. / I. J. Buchlach, O.P. Wolosowets, M. R. Mruga // Medizinische Bildung. Wissenschaftlich-praktische Zeitschrift. Ternopol. 2/2011. S. 20-23. [на укр. языке].
4. В тексте: [4, 132-146] В затекстовой ссылке: Romanyschyna L. M. Modular-Rating Lehrsystem, die Arbeitsorganisierung, Suchen, Untersuchungen. / L. M. Romanyschyna // Monographie.- M.: 1993.-160 S. [на укр. языке].
5. В тексте: [5, с. 52-55] В затекстовой ссылке: Matskiw S. T., Petlowniuk L. D. Die Rolle der Wissenskontrolle der Studenten und Systemeinstellung zur praktischen Anwendung ihrer Methoden. Organisierung des Bildungs- und Erziehungsprozess. Aus der Arbeitserfahrung der Hochschulen von I-II Akkreditierungsebene. / S. T. Matskiw, L. D. Petlowniuk // Herausgabe 17.2011, S. 52-55. [на укр. языке].

Khomko O.Y.

PhD, Assistent Professor für Pflege
und höhere Pflegeausbildung Bukowina
Staatliche Medizinische Universität, Ukraine.

Sydorchuk R.I.

MD, Professor für Allgemeine Chirurgie
Bukowina Staatliche Medizinische Universität, Ukraine.

Kovalchuk P.E.

PhD, Assistent Professor für Abteilung
für Traumatologie und Orthopädie
Bukowina Staatliche Medizinische Universität, Ukraine.

Biluk I.I.

PhD in surgery, Assistent Professor
für Allgemeine Chirurgie Bukowina
Staatliche Medizinische Universität, Ukraine.

Khomko Bogdan Olehovich

Student des 6 Studienjahres

Bukovina Staatliche Medizinische Universität, Ukraine

Romanchuk V.V.

Student des 5 Studienjahres

Bukovina Staatliche Medizinische Universität, Ukraine

DIE FORMIERUNG DER PROFESSIONELLEN KOMPETENZ DER ZUKÜNFTIGEN UNTERSPEZIALISTEN IM LAUFE DER PRAKTISCHEN STUDENTENVORBEREITUNG AUF DEN PRAKTISCHEN ÜBUNGEN IN CHIRURGIE

***Das Resümee.** Die Formierung der professionellen Kompetenz hat eine wichtige Bedeutung im Vorbereitungssystem der Fachärzte, weil sich im Laufe der Vorbereitung die Wissen befestigen, die von Studenten während des Studiums bekommen werden, werden die praktische Fähigkeiten und Fertigkeiten formiert und verbessert. Eine der Aufgaben des BSMU-Colleges ist Bedingungsschaffung für effektive Orientierung des zukünftigen Spezialisten im professionellen Raum. Die Erreichung des anstehenden Ziel ist möglich wenn die Studenten die notwendigen praktischen Fertigkeiten haben.*

Die Schlüsselwörter: die professionelle Kompetenz, die praktischen Fertigkeiten, der Ausbildungsprozeß, der Unterricht, die Studenten.

Khomko Oleh Yosipovich

MD, PhD, Assoc. Professor,
Department of Nursing and Higher Nursing
Education Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State
Medical University», Ukraine.

Sydorchuk Ruslan Igorevich,
Professor of surgery, Department
of general surgery, Education Higher
state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University»,
Chernivtsi, Ukraine.

Kovalchuk Petro Evgenovich
MD, PhD, Assoc. Professor,
Department of Traumatology
and Orthopedics Higher state
educational establishment of Ukraine
«Bukovinian State Medical University», Ukraine.

Biluk Igor Ivanovich
PhD in surgery, Associate professor,
Department of general surgery,
Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University», Ukraine.

Romanchuk Viktor Vasuliovuch
5th year students on specialties
«General medicine»,
Higher state educational establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical University»,
Ukraine.

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE JUNIOR SPECIALIST IN PRACTICAL TRAINING OF STUDENTS DURING PRACTICAL LESSONS ON SURGERY

Summary. *Formations of professional competence are important in system of training health professionals, since in its passage are fixed knowledge acquired by students during their studies, and are formed and improved practical skills. One of the objectives of the BSMU College is to create conditions for effective targeting of future specialist in the professional space. Achieving this goal is possible in the presence of students' necessary skills.*

Keywords: professional competence, practical skills, educational process, teaching, students.

Die Einleitung. Eine der wichtigsten Vorbereitungsrichtungen der zukünftigen Spezialisten in medizinischen Lehranstalten der I-II Akkreditierungsebene in modernen Bedingungen ist die Formierung der professionellen Kompetenz der medizinischen Unterspezialisten, das heißt die Kompetenzstrategie.

Die Themenaktualität gründet sich darauf, dass das Reformationssystem der professionellen Vorbereitung der medizinischen Unterspezialisten als ein Bestandssystem des Gesundheitswesens der Ukraine auf der modernen Phase von globalen Veränderungen auf dem europäischen und Weltarbeitsmarkt von dem Fortschritt der medizinischen Weltwissenschaft, von Veränderungen in der sozialen, wirtschaftlichen, Rechts- und Bildungsräumen verursacht ist.

Auf der modernen Ebene wird der Begriff „professionelle Kompetenz“ als Synonym für den Begriff „Meisterschaft“ oder als sein Bestandteil betrachtet.

Der Grundteil. Die professionelle Kompetenz – ist die Gesamtheit von Wissen, Fertigkeiten, Fähigkeiten und individuellen Eigenschaften des Fachmanns, die für die Gewährleistung der effektiven professionellen Tätigkeit notwendig sind [1, c. 44-52].

Der Begriff „Meisterschaft“ der zukünftigen medizinischen Unterspezialisten kann man als integrierte Persönlichkeitseigenschaft bestimmen, die umfasst: [2, c. 62-66]:

- notwendige professionelle Kenntnisse;
- die Beherrschung von der Erfüllungstechnik der professionellen Fertigkeiten und Fähigkeiten;
- die Fähigkeit den Zustände des Patienten zu bewerten und sich im konkreten Situation zu orientieren;
- die Fähigkeit ärztlichen Bereitschaftsdienst den Kranken und Geschädigten im Rahmen der Kompetenz zu leisten;
- die Fähigkeit zu analysieren, kritisch zu denken;
- die Beherrschung von Grundlagen der Fachkommunikation;
- die professionelle Kultur.

Also, der Begriff von professioneller Kompetenz – ist die Einheit von theoretischer und praktischer Bereitschaft zur professionellen Tätigkeitsverwirklichung.

Das Hauptziel der Bildungstätigkeit ist Persönlichkeitswerden, die bereit ist, sich in den Bedingungen der schnellwechselnden Gesellschaft zu orientieren, das Ziel ihrer Tätigkeit zu bestimmen, einen Plan aufzustellen und die Zielerreichungsmittel auszuwählen, geplante Tätigkeit zu verwirklichen und verantwortlich vor der Gesellschaft für ihre Folge zu sein. Die qualitative Bildung – ist eine Bildung, die bei Studenten systematisches Denken, Produktions- und Kommunikationskultur, schöpferische Aktivität, die Fähigkeit der Beschäftigungsplanung und ihre Voraussicht formiert.

Die Vorbereitungsbesonderheit der Spezialisten im medizinischen College ist von den Zielen und Besonderheiten ihrer zukünftigen professionellen Beschäftigung verursacht [3, c. 69-71].

Heute bekommen eine weite Verbreitung solche Formen und Methoden der erzieherischen Tätigkeit, die eine umfassende Entwicklung der Persönlichkeit und das Wachstum der professionellen Kompetenz gewährleisten.

Von der Bereitschaftsstufe des medizinischen Personals zur Ausübung der beruflichen Tätigkeit hängt die Ausführungsqualität der Bestimmungen des Arztes, therapeutische und diagnostische Eingriffe, die Bereitstellung einer adäquaten Notfallversorgung für Kranken und Verletzten, und insgesamt die Behandlungswirksamkeit, und manchmal das menschliche Leben ab.

Der Lernprozess ist nicht automatischer Unterricht des Lehrmaterials. Er erfordert eine anstrengende geistige Arbeit des Studenten und seiner eigenen aktiven Teilnahme an diesem Prozess.

Allgemein bekannt ist die sogenannte «Die Ausbildungsspyramide»:

- die Vorlesung – 5% der Aneignung;
- das Lesen – 10% der Aneignung;
- die Video/Audioaufnahme – 20% der Aneignung;
- die Demonstration – 30% der Aneignung;

- die Diskussion – 50% der Aneignung;
- die Praxis durch Aktion – 75% der Aneignung.

Der wichtigste Bestandteil des Vorbereitungsprozesses der jüngeren medizinischen Spezialisten ist eine praktische Vorbereitung, deren Grundlage und Kern praktische Übungen sind. Das Ziel der praktischen Ausbildung ist die Formierung bei den Studenten die Grundlagen der professionellen Meisterschaft. Jeder praktischer Unterricht sollte für Studenten interessant und effektiv in Endergebnis sein.

Bei der Durchführung der praktischen Unterrichte in den chirurgischen Disziplinen auf der Basis der Kabinette der präklinischen Praxis sind sehr effektiv die Methoden und Formen der Trainingsunterrichte, die der Aneignung und Festigung von Kenntnissen fördern, den Studenten ihre Fähigkeiten zu entdecken erlauben, gut Spannung und emotionale Ermüdung lindern. Das Training ist eine Ausbildung, die sich auf der Erfahrung und dem Wissen des Teilnehmers, in Erster Linie des Lehrers basiert, und gibt die Möglichkeit, neben der Gewinnung von neuen Informationen, sie sofort in Praxis zu verwenden, indem sie neue praktische Fähigkeiten üben und früher erworbene verbessern. Die Aneignung der praktischen Fähigkeiten und Fertigkeiten verbessert sich deutlich bei der Verwendung der Algorithmen der Ausführung der praktischen Fertigkeiten. Die Algorithmen können sowohl mit Lehr- als auch mit dem kontrollierenden Ziel verwendet sein [4, c. 106-108].

Im Laufe des Erlernens einer privaten Chirurgie gibt es eine Reihe von Themen, wo der Lehrer keine Möglichkeit hat mit den Studenten direkt am Bett der Kranken auf bestimmte Krankheiten zu arbeiten. In diesen Fällen ist es angebracht Planspiele zu verwenden. Planspiele sind praktische Modelle des Lernens durch Aktivitäten, die Möglichkeit geben die Umgebung, Verhaltensregeln, Weisen und die Reihenfolge der Aktionen zu erstellen, wodurch die Studenten Kenntnisse nicht nur für die Antwort in der nächsten Lektion oder Prüfung, sondern auch für das Leben erwerben. Das Spiel ist eine Aktivierungsform der kognitiven Aktivität der Studenten. Das Spiel erlaubt deutlicher Studentenindividualität zu zeigen und den Studenten die Angst vor der Befragung loszuwerden, das Interesse an Thema und Gegenstand im Allgemeinen, Interesse an den Ergebnissen zu erhöhen [5, 24-33].

Breiten Einsatz bei der praktischen Untersuchung der chirurgischen Disziplinen bekamen Simulationsmethoden der aktiven Ausbildung – Lösung für typische situative und klinische Aufgaben, die der Beherrschung der Software-praktischen Fertigkeiten und ihrer Verbesserung fördert. Besser die notwendigen Fähigkeiten und Kenntnisse der Student nur dann beherrschen kann, wenn er selbst Interesse an Ihnen zeigt und sich anstrengt, und das wirkt am effektivsten bei der Lösung konkreter Aufgaben.

Die Lektoren der chirurgischen Disziplinen verwenden unkonventionelle, aber interessante Formen der praktischen Ausbildung: KVN-Klassen, Brain-Ringklassen. KVN-Klassen fördert in erster Linie der Formierung des selbständigen Denkens, stimuliert die Entwicklung von schöpferischen Fähigkeiten, erweitert den Horizont. Der Wert dieser Unterrichtsart besteht darin, dass sich bei den Studenten die Fähigkeiten der selbständigen Arbeit mit Fachliteratur entwickeln und entwickeln sich auch die Fähigkeiten und die Fähigkeit, klar ihre Gedanken zum Ausdruck zu bringen. Lehrer erfüllt dabei zwei grundlegende Aufgaben: Erstens – er formuliert klar die Aufgaben der Studierenden und zweitens baut logisch bekommendes Ergebnis von Studenten. Brain-Ring-Klassen sieht die Überprüfung der Kenntnisse und Fähigkeiten der Studierenden in einer unkonventionellen Form voraus. Die Studenten vereinigen sich dabei in Gruppen, Teams und haben die Möglichkeit wä-

hrend der Diskussion zusammenzuwirken Informationen auszutauschen und sich auf den erfolgreichen Klassenkameraden orientieren.

Die Bereitschaftsmerkmale der Absolventen zur beruflichen Tätigkeit können sein:

- positive Einstellung zum gewählten Beruf;
- das Vorhandensein der speziellen Kenntnissen, Fertigkeiten, Fähigkeiten;
- die Formierung der professionell-wichtigen Eigenschaften;
- die Formierung der Fertigkeiten der selbständigen schöpferischen Arbeit;
- die Bereitschaft zur kontinuierlichen Selbstentwicklung und Selbsterziehung;
- die Formierung der entsprechenden psychologischen Persönlichkeitseigenschaften.

Die Bildung wird sich zu den wissenschaftlichen Beschäftigungsformen „die studentischen Konferenzen“ genähert. Während der Vorbereitung zur Konferenz erfüllen die Studenten unter der Leitung der Lektoren kleine Untersuchung und vorbereiten die Präsentationen. Die Konferenzen werden, in der Regel, im Rahmen des Berufs durchgeführt und nehmen einen Ehrenplatz in der Lehr-erzieherischen Veranstaltungen der beruflichen Richtung.

Die Schlussfolgerungen:

Also, die Grundlage der Formierung der professionellen Kompetenz der zukünftigen Unterspezialisten ist:

- die Beherrschung der praktischen Grundfertigkeiten mit ihrer Standartswahrnehmung;
- die Optimierung von Aneignung der praktischen Fertigkeiten und Fähigkeiten unter der Bedingung von der Berücksichtigung ihrer Formierungsetappen;
- die Kontinuität der Studiumsprozesse und der professionellen Verbesserung.

Die Literatur:

1. В тексте: [1, с. 44-52] В затекстовой ссылке: Sabolotska O. S. Der Kompetenzansatz als eine Bildungsinnovation: die vergleichende Analyse. / O. S. Sabolotska // Das Informationsblatt der Zhitomirs Staatsuniversität. Die pädagogischen Wissenschaften. Die Herausgabe 40. S. 44-52. [на укр. языке].
2. В тексте: [2, с. 62-66] В затекстовой ссылке: Jerochina N. W. Der Kompetenzansatz zur erfolgreichen Persönlichkeitsformierung / N. W. Jerochina // Die Bildung. Die Fachschulen. Die Colleges. Die lehr-methodische Zeitschrift – 2013. -№3(34). – S.62-66. [на укр. языке].
3. В тексте: [3, с. 69-71] В затекстовой ссылке: Radziyevska I. W. Die Formierung der professionellen Kompetenz der Krankenschwester. / I. W. Radziyevska // Die Bildungsprobleme-2008.-№57.- S. 69-71. [на укр. языке].
4. В тексте: [4, с. 106-108] В затекстовой ссылке: Poyedyntseva L. L. Inlands- und Auslandserfahrung von der Vorbereitung der Krankenschwester in den Colleges. / L. L. Poyedyntseva // Neue Ausbildungstechnologien. Der lehr-methodische Sammelband -2012.-№ 72.- S. 106-108. [на укр. языке].
5. В тексте: [5, 24-33] В затекстовой ссылке: Tkachenko W. M. Das Planspiel als Ausbildungsmethode. / W. M. Tkachenko // Die Organisierung des Lehr-und Erziehungsprozess.-2012.-Die Hearsausgabe 18. S. 24-33. [на укр. языке].

Мусійчук С.М.

к.п.н., доцент,

Драган В.

студент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

Ключові слова: мова, комунікація, образ світу, навчання іноземних мов, мовленнєва діяльність, підхід до навчання, особистість учня

Key words: language, communication, image of the world, learning foreign languages, speech activity, approach to learning, identity of the student

Мова – система орієнтирів. Спілкування, комунікація – це спосіб внесення корекції в образ світу співрозмовника. Мова – головна «складова» образу світу [3, с. 19]. Існує система інваріантних абстрактних моделей, що описують загальні риси в баченні світу.

Засвоєння нової мови – є перехід на новий образ світу, необхідний для взаєморозуміння і співпраці з носіями іншої мови і культури. Л.С. Виготському належить ідея «смыслового поля» особистості, яка виступила у О.М. Леонтьєва в формі положення про смислову природу образу світу. Стратегії мовного спілкування і оволодіння мовою особистісно детерміновані [3].

Мовна здатність співвідноситься не тільки зі свідомістю, але з цілісною особистістю людини. Мова, за висловленням Л.С. Виготського, – це єдність спілкування та узагальнення [1]. Між образом світу, як частиною свідомості особистості, і реальними вчинками, за О.М. Леонтьєвим, стоїть особистість. Формування поняття «професійний образ світу» – одне із завдань навчання спеціальності. Навчання – це формування інваріантного образу світу як орієнтовної основи для ефективної діяльності людини в ньому [3, с. 35].

Способи сприйняття себе та інших тісно пов'язані з особливостями власних особистостей. Зрозуміти індивідуальний погляд людини на світ можна, досліджуючи її думки, почуття і вірування.

Головна мета навчання іноземним мовам – мовна діяльність на мові, що вивчається. Внутрішніми психологічними механізмами мовленнєвої діяльності є процеси сприйняття, розуміння, запам'ятовування і випереджаючого відображення. В основі організації мовленнєвої діяльності лежить «евристичний принцип», «переднастройка» до дій у майбутній ситуації, яка спирається на минулий досвід. Сформовані вміння імовірнісного прогнозування дозволяють швидко приймати адекватні змістові рішення. Пропонуються вправи для розвитку вміння передбачити елементи мови на різних рівнях [4]. Особистість намагається витлумачити думки і почуття для передбачення ймовірної поведінки. За принципом Дж. Келлі, різні люди можуть будувати різні моделі для передбачення поведінки інших і розрізняються за способами використання мови.

О.М. Леонтьев визначає мову як лінгвістичну пам'ять, результат комунікативного досвіду. Формування знань і їх актуалізація залежать від багатьох складових, головна з них – індивідуальні особливості особистості, зокрема лінгвістичні здібності [4].

Підхід до навчання іноземних мов як навчання мовленнєвої діяльності, мовного спілкування за допомогою іноземних мов вперше був сформульований у 1969 р. І.О. Зимньою і О.М. Леонтьєвим. Щоб побудувати мовне висловлювання, носії різних мов повинні здійснити різний аналіз ситуації, цілей, умов мовного спілкування. Опановуючи іноземні мови, ми засвоюємо властивий народу образ світу, бачення світу через призму національної культури, одним із найважливіших компонентів якої (і засобом оволодіння нею) є мова [3, с. 33].

Оволодіння іноземною мовою орієнтоване не тільки на діяльність і спілкування, тобто на співрозмовника, і не тільки на образ світу, тобто на свідомість, а й на особистість учня: мотивацію, установку, проблему «Я» і особистісної та групової ідентичності. Особлива проблема – ставлення людини до мови і установка на мовлення цією мовою. У французів є поняття *langue de plaisir*: на мові має бути приємно говорити. Спілкування на іноземній мові – це спосіб актуалізації та реалізації особистості, особливий шлях самоствердження (Laine, 1995).

Важко створити чисту двомовність без усвідомленого зіставлення фактів двох мов. Ефективно таке зіставлення систем рідної та досліджуваної мов, при якому предметом порівняння є не самі системи рідної і досліджуваної мов, а їх функціональні навантаження. Зіставлення мов для цілей навчання повинно бути підпорядковано головній меті – навчанню адекватної комунікації на мові, що вивчається.

Література:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский. – Изд. 5, испр. – Издательство «Лабиринт», М., 1999. – 352 с.
2. Зимняя И.А. Лингвopsиxология речево́й де́ятельности. – М.: Московский психолого-социальный ин-т, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. – 432 с. (Серия «Психологи Отечества»).
3. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. – 3-е изд. – М.: Смысл; СПб.: Лань, 2003. – 287 с. 4. Лукашенко И.Н. Вероятностное прогнозирование как компонент лингвистических способностей: матеріали IV Міжнародної наукової конференції [«Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи»], (Харків: 25-26 квітня 2013 р.). –: ХДАДМ, 2013. – С. 238-242.

ТЮТОРСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АНГЛІЇ

Анотація. *Тьюторська система навчання в Англії постійно розвивається і удосконалюється відповідно до запитів сучасного суспільства. Вона знайшла свій відбиток не тільки у вищій освіті, а й на інших щаблях навчання.*

Ключові слова: тьютор, тьюторство, приватний тьютор, академічний тьютор, онлайн тьюторство.

Annotation. *The tutorial teaching system in England is constantly developing and improving due to changing society demands. It is reflected not only in higher education, but also at other stages of education.*

Key words: tutor, tutoring, private tutor, online tutoring.

Освіта – найважливіший стратегічний напрям соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Великого значення набуває проблема покращення якості освіти, впровадження нових форм і методів роботи з учнями, створення умов, що сприяють особистісному розвитку людини.

Для сучасної особистості актуальним є пошук свого шляху в житті, здобуття власного досвіду. Проте в мінливому суспільстві часом дуже важко самостійно здійснити правильний вибір, розібратися в проблемних ситуаціях, розробити стратегічний план і зробити перші кроки. Реформоване освітнє середовище потребує нового фахівця, який зможе побудувати індивідуальну освітню програму, сприятиме формуванню компетентної, вільної, ініціативної, відповідальної людини, що вміє діяти в умовах невизначеності.

Саме таким фахівцем є тьютор (з англ. мови tutor – наставник, домашній учитель, репетитор, опікун).

Існує велика кількість підходів до визначення терміну «тьютор». Зі словника «Термінологія в системі додаткової професійної освіти» тьютор – особа, викладач, який полегшує процес навчання, чиє завдання – бути знаючим наставником своїх вихованців [4]. Для П. Г. Щедровицького тьютор – це «консультант учня, який може допомогти йому виробити індивідуальну освітню програму, самовизначитися до самого процесу навчання і до окремих елементів цього процесу...» [5]. На думку С. Змеєва «тьютор – це наставник, член контингенту для навчання дорослих людей, який здійснює постійну допомогу одному або декільком дорослим, які навчаються, у вирішенні питань організації навчання» [3]. Білицька Є. В. розглядає тьюторську систему як систему індивідуального навчання, супровід і підтримку учнів, засновану на ідеї педагогічного пошуку, націлену на становлення особистості, академічне і філософське зростання учнів і розвиток умінь самостійно здобувати потрібні знання і розвиватися [2].

Вперше тьютор з'явився в Англії, бо саме англійським університетам XII століття була потрібна людина, яка б виступала посередником між професором та

студентом, підтримуючи процеси самоосвіти та самореалізації. Тьютор допомагає складати індивідуальний план занять, контролював процес навчання та готував до здачі іспитів. Він не мав спеціальної тьюторської освіти, проте мав власний досвід, проводив наукові дослідження, жив університетським життям. Джон Локк – відомий англійський педагог XVII століття – говорив, що тьютор не лише забезпечує засвоєння учнем знань: «Завдання тьютора – розвинути потенційні можливості дитини, що підготувало б до справи її життя. Тьюторська освіта – це процес формування характеру, побудова складу розуму і тіла. Мета тьютора – не лише навчити дитину всьому, що відомо, а виховати її в любові і повазі до знання». Таким чином, тьюторська система зайняла центральне місце в навчанні.

В наш час тьютор успішно функціонує в провідних закладах освіти Англії, США, Японії, Німеччини, Франції, Фінляндії тощо. Отже, існує декілька видів і форм тьюторської системи навчання в залежності від рівня освітньої установи, сектора освітніх послуг, особливостей та потреб учнів, мети і результату тьюторського супроводу.

У сфері дошкільної та початкової освіти Англії широко користуються послугами приватних тьюторів, які працюють поза навчальним закладом за певну плату. Знайти приватного тьютора можна в спеціальних тьюторських агенствах. У загальноосвітніх школах існує посада тьютора класу або групи учнів, в обов'язки якого входить налагодження контакту з батьками, контроль навчальних досягнень учнів, допомога в подоланні кризових ситуацій. Завдяки тьюторам учні почувають себе комфортно і впевнено. Вони в будь-який час у разі потреби можуть звернутися до тьютора і отримати допомогу.

Тьюторський супровід також відіграє важливу роль у домашній освіті, коли дитина здобуває знання в стінах власного будинку, не відвідуючи школу. За словами С. Девіса в Англії прослідковується тенденція збільшення кількості приватних тьюторів, які забезпечують якісну освіту і конкурентоспроможність підростаючого покоління [6].

Широкого розповсюдження в останні роки набуло академічне тьюторство, направлене на поліпшення ефективності навчання студентів, які прагнуть мати певну перевагу серед однолітків. Академічні тьютори зустрічаються з учнями регулярно протягом семестру, допомагаючи їм у різних ситуаціях, спрямованих на підвищення рівня успішності в школі, університеті чи іншому навчальному закладі. Академічні тьютори готують учнів до вступних іспитів у вищі навчальні заклади [1].

Студентське тьюторство є певним видом допомоги менш здібним товаришам. Поради студента-тьютора сприймаються з більшою готовністю та бажанням, ніж аналогічна допомога педагога. Студенти-тьютори здобувають знання за рахунок спеціальних програм та спостерігаючи за роботою досвідчених тьюторів.

У зв'язку з комп'ютеризацією усіх сфер життя сучасного суспільства в останні роки значну популярність здобуло онлайн-тьюторство, яке дозволяє учню і тьютору налагодити зв'язок в будь-який час в межах мережі Інтернет. Такий вид тьюторства може мати кілька різновидів: тактичне, академічне і стратегічне онлайн-тьюторство. Тактичні тьютори можуть вступати в онлайн-взаємодію в критичні моменти, коли необхідна реабілітація, якщо порушуються структура і порядок діяльності або відсутній прогрес. Стратегічні тьютори здійснюють планування, що передує процесу

тьюторства і включає визначення чисельності групи, індивідуальний підбір членів групи. Головним завданням академічних онлайн-тьюторів є допомога у вивченні певних предметів, відповіді на питання, що цікавлять студентів, проведенні дослідження тощо [1].

Слід зазначити, що більшість тьюторів у закладах дистанційного навчання Англії працюють погодинно, їм нараховується заробітна плата, враховуючи кількість учнів та кількість годин. Для якісної роботи тьютора у навчальних закладах унікають переваження тьютора.

В Англії велика увага приділяється дотриманню належного професійного рівня тьюторів. Їх добирають за відповідними критеріями особистісних якостей та фахових знань. Тьютором може стати лише висококваліфікований фахівець, який володіє глибокими знаннями іноземної мови, комп'ютера, психології та загальною культурою. Тільки такий професіонал може створити умови для розвитку студента, які б не обмежували його свободи і сприяли б вихованню відповідальності у виборі та прийнятті рішень, забезпечували реалізацію потреб, інтересів та творчого потенціалу. Тьюторам надаються усі необхідні для роботи матеріали: розробки з питань теорії та методики викладання предметів, психологічні та методичні поради, відеоканали, аудіоканали тощо.

Отже, основними тенденціями розвитку тьюторської системи навчання в Англії в наш час є проникнення даної системи не тільки в сферу університетської освіти, але і в шкільне навчання, приватну, домашню і дистанційну освіту; розширення кола учнів, в яке можуть входити і дорослі, люди з обмеженими можливостями; поява нових форм і видів тьюторства. Так, постійно розвиваючись і вдосконалюючись, тьюторська система навчання в Англії не втрачає своєї актуальності.

Література:

1. Белицкая, Е.В. Тенденции развития тьюторской системы обучения в современном образовании Англии / Е.В. Белицкая // Изв. Волгогр. гос. пед. ун-та. — 2012. — №1. — С. 132—135
2. Белицкая Е. В. Тьюторская система обучения в современном образовании Англии: автореф. дис. канд. пед. наук: (13.00.01) / Е. В. Белицкая ; науч. рук. Н. Е. Воробьев; Волгоградский гос. соц.-пед. ун-т. – Волгоград: Перемена, 2012. – 25 с.
3. Змеев, С. И. Основы андрагогики: учебное пособие для вузов / Сергей Иванович Змеев М.: Флинта: Наука, 1999. – 152 с.
4. Терминология в системе дополнительного профессионального образования: словарь. – М.: ИПК госслужбы. – 2001. – 107 с.
5. Щедровицкий П. Г. Проблема индивидуальности: сборник научных трудов по материалам IV Всероссийской научной тьюторской конференции. Томск, 2000. С. 13–25.
6. Davies S. School Choice by Default? Understanding the Growing Demand for Private Tutoring in Canada // American Journal of Education. 2004. №110(3)

IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF TRAINING FUTURE MANAGERS FOR INTERCULTURAL PROFESSIONAL INTERACTION COMPETENCE IN THE PEDAGOGICAL SYSTEM OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

Abstract. *The article highlights pedagogical conditions of training future managers for intercultural professional interaction as one of managers' professional competence, such as: 1) creation of intercultural professional communicative learning environment; 2) facilitating communication; 3) students' self-managed and autonomous learning. The principles specific for training will-be managers the intercultural professional interaction competence are the principle of the rationality in the relationships and the harmonization of the relationships.*

Key words: pedagogical conditions, intercultural professional interaction competence, intercultural professional communicative learning environment, facilitating communication, training future managers; higher educational establishment.

The concept "pedagogical conditions" is notoriously difficult to define as scientists demonstrate various scientific approaches to the mentioned scientific phenomenon. Despite the terminological ambiguity and vagueness of the concept, scientists are unanimous in the following characteristics of the phenomenon [3]:

pedagogical conditions are the component of the pedagogical system, and are also the component of the integral pedagogical process;

pedagogical conditions are the set of purposeful influenceable measures of educational resources and educational processes on all components of the integral pedagogical process;

internal components of pedagogical conditions foster the development of a student's personality while external components of pedagogical conditions are tools to create a procedural component of the pedagogical system, that is an environment in which learning more easily could occur;

implementation of pedagogical conditions in the pedagogical system ensures the effective functioning and development of the pedagogical system and also improves students' educational performance and increases productivity at the individual and the organizational levels of the pedagogical system.

Since pedagogical conditions encompass all sorts of interventions, they specify the educational process at the macro level (the design of curricula and programs) and the micro level (the design of lessons and modules) [5]. It implies that pedagogical conditions are directed at three key aspects of training, such as: management of the integral pedagogical process, organization of the pedagogical system and provision of the delivery system, that is

messages and strategies that will be included in the instruction and, therefore, in communication between students and teachers. Thus, pedagogical conditions perform three main functions: managing, organizing, facilitating.

According to their functions, pedagogical conditions are classified as [2]: *organizational pedagogical conditions* – management of procedural aspect of the educational system organization through a series of measures to ensure the purposeful, planned development of the educational process; *psychological pedagogical conditions* – provision of educational interventions on personality development of educational process agents (teachers and students) as one of the factors increasing the efficiency of the educational process; *designing pedagogical conditions* – purposeful selection, design and implementation of program content, forms, methods, means of pedagogical interaction to achieve teaching objectives to ensure the effective solution of educational problems.

A new paradigm of instructional design is intended to support learning in all its varieties and forms and create the learner-centered instructional design model [4].

The driving force of this model that provides positive influence on a student's personality development and his or her academic performance is the interactions or communication between the instructor–learner, learner–learner.

Thus, the first pedagogical condition to train will-be managers intercultural professional interaction is a psychological pedagogical condition that provides facilitating communication between the student-teacher and student–student. Facilitating communication is based on a new type of relationship between all agents of the pedagogical process. The main idea of the concept “facilitating communication” implies that every human being is self-worth, he or she has inherent virtues and capacity for self-management and the desire for personal development. The principle of facilitating communication is the interlocutors' unquestioning positive perception of each other (congruence) and empathy that foster the manifestation of positive, constructive social nature of any person in the process of interaction with other people. Lack of criticism, friendly atmosphere of “student-teacher” and “student–student” relations promotes students' sustainable motivation for acquiring intercultural professional interaction competence. A student who feels supported by the teacher intensifies his or her learning activities and gradually moves on from surface learning and passive attitude own learning styles and activities.

Facilitating communication performs the following functions:

influential and informative function: interactions influence the formation of students' value orientations as axiological dominants by creating an appropriate learning environment. Facilitating communication as a form of pedagogical interaction is a value-transforming interaction between the agents of the pedagogical process that causes changes in cognitive, volitional, emotional spheres of a personality;

emotive function: the mechanism of socialization of the individual affects the nature of human relationships, thereby activating personal growth;

cognitive function: each interaction requires considerable introspection of an interaction participant and promotes a student's self-reflection by realizing the way other people perceive his or her identity, attributes, behavior, emotions, abilities;

communicative function: a positive attitude towards the other interaction participant creates comfortable conditions for communication, increases the student's self-confidence, establishes trusting relationships between all agents of the pedagogical process;

empathetic function: the teacher's interest in the student's learning problems helps to maintain communication and find solutions to resolve the problems and increase the student's performance;

creative function: "the enhancement of man", treating the student as a unique individual, "ideal interaction partner" helps avoid conflicts and alleviate possible tension between the interlocutors. Teachers use various forms of incentives (approval, praise, encouragement, gratitude); training students is based preferably on problem-based learning that facilitates students' learning and improves their performance.

The second pedagogical condition, a designing pedagogical one, is to create intercultural professional communicative learning environment that provides the conditions for the student's self-development and adapt him or her to the future professional career. The learning environment is considered by Kozyrev in three aspects: philosophical aspect; methodological aspect and socio-psychological one.

The philosophical approach directs the learning environment to disclose the student's general cultural knowledge and activate his or her personal experience.

The methodological approach is aimed to design the educational process as a translator of humanistic values between agents of the pedagogical process. The learning environment is defined as a system of interaction between the pedagogical process agents who are aware of the consequences of their communicative actions on other participants.

Socio-psychological approach determines the learning environment as a social communication environment that regulates the person's relationship with other members of society through communication and transmission of knowledge, values, value orientation.

Intercultural environment can be defined as co-existence of representatives of different cultures under the same social, economic conditions that makes individuals interact at the macro level (e.g., level of countries, nations) and at the micro level (e. g., personal level).

In the context of our mini-research we define the concept "intercultural professional communicative learning environment" as requirements to selection, design and implementation of program content, forms, methods, means of pedagogical interaction conducive to the formation of will-be managers' intercultural professional interaction competence.

Intercultural professional communicative learning environment performs the following functions:

motivational and value-orientation function: future managers are introduced to the goals and values of intercultural professional interaction;

informative function: teachers provide information about intercultural professional interaction that will facilitate the effective implementation of future professional functions to students; activation of students' previous experience of intercultural interaction; teachers provide students with algorithms of information processing;

communicative and regulatory function: organization of mutual students' activities guided by the principle of rationality in the relationship and the principle of harmonization which facilitate the assimilation of humanistic relations experience;

cognitive function: students' familiarization with intercultural differences and similarities, intercultural concepts of representatives of different cultures;

sense-making function: students are becoming aware of the influence of their communication actions on further relations between representatives of different cultures;

organizational function: the learning environment constructs the pedagogical system of training future managers intercultural professional interaction competence and provides feedback between the agents of the pedagogical process; teachers evaluate learners' performance and determine what strategies, forms, methods will be used for students to achieve the desired results.

As Bolotov and Serikov state, competence is the product of education and self-education as well, the result of a personality's self-development and self-management in learning, generalization of activity and personal experience and application the knowledge and skills in active use [1]. The essence of learning is autonomous and self-managed learning grounded on a student's self-control and self-assessment. Thus, the effectiveness of training future managers intercultural professional interaction competence depends largely on students' abilities to manage their own learning activities. So, the third pedagogical condition, an organizational one, is to train students to manage their own learning activities without the teacher to pursuit deep learning.

The algorithm of students' self-management in learning consists of the following stages: *goal-setting* as a regulator of self-management in learning; the student realizes his or her own pursuit of learning and identifies the gaps between "what is" and "what should be," i. e. the student's personal needs in learning are converted by him or her to goals (learning outcomes) or achieved results which determine what skills, knowledge, and attitudes are required to perform the future professional tasks successfully; *choice of the means* necessary to achieve these goals; *decision-making*: when and under what conditions the goals can be achieved by the chosen means; *implementation* of decisions; *self-assessment* of learning outcomes and achieved results; the analysis of the causes of academic failure or success; *accumulation* of the student's individual experience focused on the results and ways of self-development.

Thus, the pedagogical conditions to train future managers for intercultural professional interaction competence such as: 1) facilitating communication; 2) creation of intercultural professional communicative learning environment; 3) students' self-managed and autonomous learning influence the outcome of training will-be managers. Students' academic performance depends significantly on the implementation of the aforementioned pedagogical conditions in the pedagogical system of higher educational establishments.

References:

1. Bolotov, V. A., Serikov, V. V. Competence model: from the idea to the educational program / V. A. Bolotov, V. V. Serikov // *Pedagogy*. – 2003. – №10. – pp.14-18.
2. Ippolitova, N., Sterhova, N. Analysis of the notion "pedagogical conditions": essence and classification / N. Ippolitova, N. Sterhova // *General and Professional Education*. – 2012. – №1. – pp. 8-14.
3. Lytvyn A.V. Methodological principles of the concept of "teaching conditions" /: for applicants seeking for academic degree / A.V. Lytvyn. – Lviv, spol, 2014. – 76 p.
4. Reigeluth, C. (1999). What is instructional-design theory and how is it changing? In C.Reigeluth (Ed.), *Instructional-design theories and models* (Vol. 2, pp. 5–29). Mahwah, NJ: Erlbaum.
5. Seels, B. & Glasgow, Z. (1998). *Making instructional design decisions*. Second Edition. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall, Inc.

Л. М. Червонська

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

І. М. Пащенко

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музичного виховання
Бердянського державного
педагогічного університету

ЗНАЧЕННЯ МУЗИЧНОГО СУПРОВОДУ НА УРОКАХ КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ

Ключові слова: музичний супровід, класичний танець.

Key words: musical accompaniment, classical dance.

Актуальність зазначеної проблеми зумовлена необхідністю дослідження питань щодо визначення ролі музичного супроводу на уроках класичного танцю. Деякі науковці, серед яких Б. Забута [1], Є. Зайцев [2], Ю. Колесниченко [2], Л. Цветкова [3], Л. Ярмолович [4] та інші, розглядали проблему музичного оформлення уроку класичного танцю, разом з тим цілий ряд актуальних питань зазначеної проблеми лишаються поза дослідницькою увагою.

Класичний танець – базова система формування засобів виразності хореографічного мистецтва. Видатні балетмейстери та хореографи такі як, А. Ваганова, Н. Базарова, В. Костровицька, Р. Захаров, Р. Ярмолович та інші, розглядали систему виховання класичним танцем як передумову значного розширення пластичних можливостей людини, зазначаючи важливість забезпечення відповідного музичного супроводу [1, с.33].

Класичний танець допомагає студентам вивчати основи хореографічного мистецтва, розвивати необхідні професійні якості і дані – як фізичні, так і психологічні, і художні. Музика, яка звучить на уроці класичного танцю, має прищеплювати студентам усвідомлене ставлення до музичного твору, вміння слухати музичну фразу, орієнтуватися в характері музики, її ритмічному малюнку, динаміці. Музичний розвиток студентів-хореографів має відбуватись на основі вивчення естетики музики, широкого ознайомлення з кращими зразками класичної музичної літератури шляхом слухання музики, аналізу її змісту і форми [2, с.31].

Варто відзначити, що основним завданням педагога та концертмейстера в оформленні уроку класичного танцю є прищеплення свідомого ставлення студента до конструктивних особливостей музичного твору [2, с.32]. На уроках класичного танцю потрібно приділяти увагу не тільки ритмічному, а й емоційному зв'язку музики

і танцю, тому перші кроки на уроках повинні супроводжуватися високохудожньою музикою.

Під музичним супроводом уроку класичного танцю слід розуміти музичну композицію, що має закінчену форму, яка побудована в повній відповідності з танцювальним рухом за характером, фразуванням, ритмічним малюнком, динамікою тощо. Ця музична композиція має підкреслювати всі особливості даного танцювального руху засобами музичної характеристики і тим самим допомагатиме учню підвищити рівень та якість свого виконання [4, с.11].

Музичний супровід на уроці класичного танцю має організовувати усі рухи у часі, в умовах певного темпу і ритму. Крім того, музичний супровід має виявляти особливості танцювального руху: його характер, ритмічний малюнок, динаміку, фразування та ін. Педагогу з хореографії та концертмейстерові слід добирати музичні мелодії відповідно до характеру виконуваного руху, доступними та виразними, емоційними, такими, що підвищують настрій та працездатність учнів. Основним завданням музичного супроводу уроку класичного танцю є розвиток музичності, зокрема розвиток в учнів музичного смаку, ритмічності, розуміння взаємозв'язку класичного танцю та музики.

Основним критерієм відбору музичного матеріалу для супроводу уроку є виражені танцювальні властивості музики. Відомо, що музика для танцю характеризується періодичністю, квадратністю, переважно гомофонним складом викладу, мелодійністю, особливим ладом темпо-ритму. Для музичного супроводу уроків класичного танцю часто використовується не весь твір, а його фрагмент (шістнадцять чи тридцять два такти), що робить вибір музичного матеріалу більш широким: в творах досить розгорнутих, як правило, присутні кілька тем, які можна використовувати для музичного супроводу на уроці класичного танцю. Використання повного музичного твору на уроках класичного танцю можливе лише, наприклад, для супроводу *adagio*, *temps lie* або великого *allegro* на середині залу.

Розпочинається і закінчується урок класичного танцю поклоном, який може виконуватися в розмірі $3/4$ і $4/4$. Далі на уроці класичного танцю розпочинається робота з екзерсису біля станка, що складається з наступних рухів в певній послідовності поступово ускладнюючись: *plie* (музичний розмір $-4/4$, $3/4$); *battement tendu* ($2/4$); *battement tendu jete* ($2/4$); *rond de jambe par terre* ($3/4$, $6/8$); *battement fondu* ($4/4$, $3/4$); *battement frappe* ($2/4$); *rond de jambe en l'air* ($2/4$, $3/4$); *petit battement sur le cou-de-pied* ($2/4$); *adagio* ($3/4$, $4/4$); *grand battement jete* ($2/4$, $3/4$). Усі рухи на уроці виконуються по чергово з кожної ноги. Спочатку кожен рух виконується необхідною кількістю раз з правої ноги, а потім цей самий танцювальний елемент повторяється з лівої ноги. Музичний супровід танцювальних елементів, що виконується по чергово з правої та лівої ноги, має бути тотожним. Послідовність виконання рухів в класі майже завжди одна і та ж, завдяки чому, музичний супровід стає різноманітнішим, динамічним, вільним, і застосовується для відображення різних комбінацій, протиставлення дводольного і тридольного розмірів, повільного і швидкого темпів.

Майже кожен рух та комбінацію супроводжують: *вступ* (*preparation*) – підготовчий рух, що передує усій комбінації, під час якої учень готується до виконання заданого руху; *закінчення* – заключний рух, що повертає фігуру учня в початкове положення. З метою правильного музичного оформлення *preparation* концертмейстеру

потрібно у музичному творі, що використовується на уроці класичного танцю знайти декілька тактів вступного характеру і скористатися ними для показу нового характеру і темпу. В музичному оформленні закінчення танцювальної комбінації має бути відображено двотактом в розмірі 2/4, що закінчується стійким звуком – повним кадансом. Багатоваріантність танцювальних комбінацій несе в собі можливість різноманітних музичних рішень, які можуть бути підкреслені різноманітністю тональностей, метрики, ритмічних малюнків, фактур акомпанементу.

Таким чином, вдало підібраний музичний супровід, взаєморозуміння хореографа та концертмейстера – є успіхом у проведенні уроку класичного танцю у повному об'ємі.

Література

1. Забута Б. І. Музичне забезпечення хореографічних постановок: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Б. І. Забута. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 196 с.
2. Зайцев Є. В., Колесниченко Ю. В. Основи народно-сценічного танцю. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації / Є. В. Зайцев, Ю. В. Колесниченко. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416 с.
3. Цветкова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю: підручник / Л. Ю. Цветкова. – К.: Альтерпрес, 2013. – 324 с.
4. Яромлович Л. И. Принципы музыкального оформления урока классического танца / Л. И. Яромлович. – Л., 1968. – 144 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ХІМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність формування знань з хімічної безпеки. Проаналізовано літературні джерела та навчально-методичні матеріали підготовки бакалаврів та магістрів хімії у контексті формування компетентності з хімічної безпеки.

Ключові слова: хімічна безпека, компетентність з хімічної безпеки, підготовка вчителя хімії.

Key words: chemical safety, competence on Chemical Safety, chemistry teacher training.

Сучасні вимоги до рівня кваліфікації та конкурентноздатності педагога сформовані з урахуванням фахових компетентностей. Учитель хімії ХХІ ст. повинен бути компетентним, насамперед, у галузі хімії, а також суміжних галузях знань, орієнтуватися у великому обсязі інформації та вміти аналізувати її відповідно до завдань і потреб сьогодення. Під час підготовки вчителя хімії необхідно враховувати підходи до побудови та вивчення курсу хімії у загальноосвітніх навчальних закладах. Оскільки, оновлена програма з хімії для 7 – 9 класів передбачає більш глибоку реалізацію принципів інтеграції, диференціації, гуманізації, зв'язку теорії з життям. Варто зауважити, що у пояснювальній записці цієї програми висвітлюють необхідність застосування компетентнісного підходу, формування предметної і ключової компетентностей учня, його екологічної культури та навичок безпечного поводження з речовинами [2]. Також в освітній програмі бакалавра хімії мають бути враховані світові тенденції розвитку хімічної освіти, її роль у вирішенні глобальних проблем людства.

Хімічна безпека, поводження з хімічними речовинами – ключові проблеми, що об'єднують міжнародну спільноту. В червні 1992 р. у Ріо-де-Жанейро відбулася конференція Організації об'єднаних націй (ООН) з питань навколишнього середовища та розвитку, на якій було визначено основні напрямки міжнародної стратегії в галузі хімічної безпеки: розуміння хімічного фактору як інтегральної небезпеки для здоров'я людини та довкілля; створення на міжнародному і національному рівні структур, які спеціалізовано вивчають проблеми хімічної безпеки; розробка «національних профілів» з раціонального використання хімічних речовин з метою визначення пріоритетних напрямів координації діяльності для забезпечення хімічної безпеки; розширення і активізація діяльності з оцінки ризику виробництва і застосування хімічних речовин; гармонізація класифікації та маркування хімічних речовин; обмін інформацією щодо токсичних речовин і пов'язаних з ними факторів ризику; розробка програм, що сприятимуть змен-

шенню дії хімічних речовин; попередження незаконного міжнародного обігу токсичних та небезпечних речовин; зміцнення національного потенціалу раціонального використання хімічних речовин [3].

Поставлені завдання реалізовано шляхом прийняття низки міжнародних нормативно-правових документів Базельської, Роттердамської, Стокгольмської конвенцій, Узгодженої на глобальному рівні системи класифікації та маркування хімічних речовин, Міжнародної програми з хімічної безпеки, Стратегічного підходу до міжнародного регулювання хімічними речовинами, Глобального плану дій. У зазначених документах одним із механізмів вирішення ряду проблем хімічної безпеки є просвітницька та освітня діяльність.

В Україні затверджено Концепцію підвищення рівня хімічної безпеки (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1517-р від 17 грудня 2008 р.), у якій передбачено розробку і виконання, починаючи із загальноосвітніх навчальних закладів, освітніх програм з питань культури поводження з хімічними речовинами, виховання загальної культури поводження з такими речовинами та формування відповідального ставлення громадян до використання хімічних речовин у процесі їх життєвого циклу – виробництва, зберігання, транспортування, використання, торгівлі, вилучення з обігу та утилізації або знешкодження, шляхом підготовки і видання методичних посібників і довідкової літератури, розроблення стандартів з питань поводження з небезпечними хімічними речовинами [1].

Відтак, актуальним постає питання підготовки вчителя хімії, який буде компетентним у галузі хімічної безпеки. Одним із перших кроків вирішення зазначеної проблеми стало проведення 25 – 26 лютого 2011 р. на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова міжнародної науково-практичної конференції «Хімічна освіта в контексті хімічної безпеки: стан проблеми і перспективи». Основна мета конференції об'єднання зусиль викладачів системи загальної та вищої освіти, представників академічної та вузівської науки, експертів, представників міністерств і відомств, профільних громадських організацій для вирішення низки проблем хімічної освіти, пов'язаних з сучасними аспектами хімічної безпеки.

Аналіз навчально-методичних, фахових джерел та тез конференції [5], засвідчив що питання хімічної безпеки, як невід'ємної складової хімічної освіти, досліджено фрагментарно. У своїх публікаціях Н.О. Александрович, О.О. Грустлін, О.В. Ковальчук, О.М. Ковтун, З.В. Котляр, М.В. Корчмелюк, Р.М. Кравченко, К.В. Курко, Н.С. Махоткіна, Т.С. Нінова, М.Г. Паливода, Н.О. Шинкарук, О.В. Шкутова розглядають хімічну безпеку як складову екологічної освіти та екологічного виховання. Проблемою безпеки на уроках хімії, зокрема переліком нормативних документів і документації з охорони праці в кабінеті хімії, розробкою інструкцій з техніки безпеки для проведення практичних робіт, лабораторних дослідів, займаються О.А. Дубовик, Н.Й. Дуброва, Р.О. Сергуніна. У роботах О.О. Кривов'яз та В.О. Хоменко проаналізовано шкільний хімічний експеримент у контексті хімічної безпеки. Деякі аспекти реалізації проблем хімічної безпеки у шкільному курсі хімії дослідили О.А. Блажко (наведено перелік сформованих знань та умінь учнів щодо зазначених питань); О.В. Волощук, Н.В. Кусяк (більш повна реалізація міжпредметних зв'язків); Ю.Д. Бойчук, С.О. Маліков, Т.М. Святська (виконання екологічних проєктів). Впровадження елементів знань з хімічної безпеки у курси хімічних дисциплін вищих навчаль-

них закладів опрацьовували Т.В. Левандовська, Ю.В. Коннова («Прикладна хімія»); В.С. Толмачова («Прикладні аспекти хімії»); А.О. Григорьева, І.А. Хоружая («Основи неорганічної, органічної та біологічної хімії»); Н.В. Кухельна («Хімія навколишнього середовища»); Т.О. Шенаєва («Екохімія та охорона навколишнього середовища»); Н.А. Прибора («Техніка демонстраційного експерименту»). На думку А.С. Ножко питання хімічної безпеки є складовими курсу «Охорона безпеки та життєдіяльності». У роботі О.А. Голуба, О.В. Гордієнко, С.Д. Ісаєва, М.Ю. Корнілова, П.П. Попеля висвітлено значення сучасної хімічної номенклатури і термінології для розв'язання деяких складових хімічної безпеки. М.С. Пак обґрунтувала вивчення питань хімічної безпеки у системі неперервної хімічної освіти. Ж.В. Замай розглянула можливість використання аспектів хімічної безпеки у післядипломній освіті. Проблема формування поняття про хімічну безпеку у курсі хімії загальноосвітніх та вищих навчальних закладів досліджували С.В. Роман, Л.М. Крючок, О.М. Ковтун, О.Н. Речицький, С.Ф. Решнова, В.С. Толмачова. Деякі аспекти хімічної безпеки, зокрема вплив неорганічних та органічних токсикантів (важкі метали, стійкі органічні забрудники, поліциклічні ароматичні вуглеводні тощо) на здоров'я людини та довкілля висвітлено у наукових здобутках Л.С. Астаф'євою, О.К. Долгань, В.О. Ісідоровим, О.О. Сперанською, Н.В. Чибісовою, О.М. Цигульовою [5].

Розроблено та впроваджено у підготовку бакалавра та магістра хімії курси та спецкурси, в яких висвітлено деякі аспекти хімічної безпеки: «Хімічний аналіз об'єктів довкілля», «Органічні забруднювачі» автор С.Д. Ісаєв, Національний університет «Києво-Могилянська академія»; «Хімічна екологія» та «Аналітична хімія довкілля» автори В.М. Сомов, Ж.О. Кормош, В.В. Демчук, Волинський національний університет імені Лесі Українки; «Екологічна хімія», «Прикладні аспекти хімії» автор Т.В. Старова, Криворізький державний педагогічний університет; «Хімічний захист рослин» автор Н.П. Дерев'янко, «Хімія харчових домішок і вітамінів» та «Аналіз токсичних речовин у харчових продуктах» автор Н.П. Лашко, Запорізький національний університет; «Вплив хіміко-небезпечних речовин на довкілля» автор С.А. Волкова, Херсонський державний університет; «Хімія пестицидів та регуляторів росту рослин» автора не зазначено, Полтавський національний університет імені В.Г. Короленка; «Екоаналітична хімія» та «Хімія тензидів та детергентів» автора не зазначено, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна; «Екологічна хімія» автора не зазначено, Львівський національний університет імені Івана Франка та Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; «Основи хімічної безпеки» автори А.А. Іщенко, В.С. Толмачова, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова [4].

Отже, проведений аналіз літературних джерел та практики підготовки бакалаврів та магістрів хімії виявив необхідність формування компетентності з хімічної безпеки як складової сучасної фахової підготовки майбутнього вчителя.

Література

1. Про схвалення Концепції підвищення рівня хімічної безпеки: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1571 від 17.12.2008 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1571-2008-%D1%80> (Дата звернення 27.08.2016)

2. Програма з хімії для 7 – 9 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/ximiya-08-06-2015.pdf> (Дата звернення 27.08.2016)
3. Программа действий. Повестка дня на 21 век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении. – М.: Изд. Центра «За наше общее будущее», 1993 – 70 с.
4. Толмачова В.С. Програма варіативної навчальної дисципліни (за вибором студента) «Основи хімічної безпеки» для напряму підготовки 6.040101 Хімія* / В.С. Толмачова, А.А. Іщенко. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 22 с.
5. Хімічна освіта в контексті хімічної безпеки: стан проблеми і перспективи: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. В.П. Покася, В.С. Толмачової (видання друге, доповнене). – К.: В-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 228 с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МИТНИКІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Ключові слова: реформування, професійна підготовка, митник

Keywords: reforming, professional training, customs officer

В умовах реформування митної системи професійна підготовка фахівців митної служби набуває особливої актуальності та потребує впровадження якісних змін відповідно до потреб польського суспільства та ЄС, а також урахування вимог міжнародних освітніх професійних стандартів, що дасть змогу фахівцям митної служби ефективно виконувати свої професійні функції.

Ваговий внесок в науку та освіту Республіки Польщі у висвітлення проблеми забезпечення якості вищої освіти у Польщі зробили польські науковці, зокрема такі як: М. Піскевича (M. Piskiewicz), М. Вуйцицька (M. Wójcicka), З. Клос (Z. Klos), А. Козеркевіч (A. Kozierkiewicz), М. Лещинська (M. Leszczyńska); підготовку митників В. Чижович (W. Czyżowicz), К. Рачковський (K. Raczkowski), М. Борковські (M. Borkowski), Б. Гурнік (B. Górnik) та ін

Співробітники митної служби, які діють відповідно до основних положень Конституції РП та турбуються про загальне благо громадян, повинні працювати відповідно до чинного законодавства, бути чесними, пунктуальними, ввічливими, охайними, повинні професійно, чесно та неупереджено виконувати свої професійні обов'язки, поважати право, життя, гідність інших, не використовувати своє службове становище для досягнення будь-якої особистої вигоди, не допускати конфліктних ситуацій, будувати ділові відносини на основі спільної відповідальності, співробітництва, рівності, товариства, взаємної поваги, підтримки та обміну досвідом, повинні прагнути поліпшувати свою професійну кваліфікацію, виконувати офіційні накази вищих інстанцій, розумно використовувати державні кошти, охороняти гідність, престиж, репутацію митної служби [2].

Для реалізації зазначеного завдання в Республіці Польща були створені та активно функціонують вищі навчальні заклади, які здійснюють професійну підготовку працівників, які в майбутньому матимуть змогу працювати в митних органах. Цілями освітніх програм яких є поглиблення та актуалізація знань необхідних для ефективного виконання функціональних обов'язків, передбачених чинним законодавством; адаптація знань і умінь до змін нормативної бази для здійснення організаційної, функціональної та іншої діяльності в митній службі; оволодіння сучасними методами та інструментами, необхідними для виконання службових зобов'язань; оволодіння іноземними мовами та інформаційними технологіями. Отже, досконале виконання фахівцями митної служби своїх професійних обов'язків потребує наявності комплексу знань із різних галузей: митної справи, права, міжнародних відно-

син, економіки та підприємництва, іноземної мови, менеджменту, адміністрування, митної політики, інформатики, транспорту, сфери обслуговування, інформаційної безпеки тощо.

Для цілісного розуміння окресленої проблематики звернемося до історії існування митної служби Республіки Польща. Перші згадки про митників на польській території датуються майже тисячу років тому назад. Ще в ті часи слуги тодішнього правителя короля Болеслава Сміливого збирали мито з усіх, хто перетинав річку Буг. Першим документом, в якому згадувалася митна система в Польщі була Гнезненська булла (Bulla Gnieźnieńska), опублікована 7 липня 1136 року. В ній перераховувалися численні монастирі та абатства, які збирали данину в митні комори. Перші польські митні тарифи встановлено на рубежі XII – XIII століть та мали назву «Колобжеский тариф» (Taryfa Kołobrzaska) з 1159 р., «Плоский тариф» (Taryfa Płocka) з 1203 р., «Щецинський тариф» (Taryfa Szczecińska) з 1257р. В XIV столітті королі Владислав Локетек і Казимир Великий створили польську митну адміністрацію. Наприкінці правління династії П'ястів в Польщі в 1367 році в документах з'являється слово «мито». У 1764 році Сейм встановив загальне мито, вводячи фіксовану плату мита для всіх держав. В рамках фінансової реформи в 1765 році було засновано 8 провінцій і 113 митних комор. На чолі провінції стояв митний суперінтендант. В Варшавському герцогстві було створено митну адміністрацію. Станом на 1812р. у Герцогстві діяло 10 департаментів і 71 митна комора. Мито збиралося в розмірі 2% від вартості товару. Після встановлення незалежності Другої Республіки в 1918 році було відновлено роботу митної адміністрації. А в лютому 1920 року було створено Департамент митної служби Міністерства фінансів. В Другій Республіці структура митної адміністрації виглядала наступним чином: Митний департамент Міністерства фінансів; Митний директорат (Варшава, Гданськ, Львів, Познань, Мисловице); Митні управління I класу – 61, II класу – 123, митні філії – 20. Найважливішим актом, що регулював митні питання у Другій Республіці був випущений акт про митне право 27 жовтня 1933 р. У 1938 році в митній адміністрації працювало близько 3 500 осіб. Після закінчення Другої світової війни в 1945 році було створено Міністерство фінансів, а в ньому Департамент мита. У Гдині, Глівіце, Кракові, Познані та Варшаві обрали посадовців в га-

Рисунок 1. Стратегії діяльності Митної служби Республіки Польща (1999-2020рр.)

лузі митної справи, яких згодом було названо митними органами. Митна система постійно удосконалювалася. Так, після 1945 року було видано ряд законів щодо митної справи [4]. Найважливішими з них були: Закон про систему і сферу діяльності митної адміністрації від 14.02.1952р. Ним встановлено Центральну раду з питань митної служби, як центрального органу митної адміністрації; Закон про митне право, прийнятий 14.07.1961р., який було створено на основі Митного закону 1933р. та Закону 14.02.1954р. Ним було засновано Головне митне управління; Закон про митне право (1975р.); Закон про митне право (1989 р.); Закон про митний кодекс (1997р.); Закон про митну службу (1999р.); Закон про митне право (2004р.); Постанова 187/2008 «Про модернізацію митної служби на 2009-2011рр». (2008р.) [3]; Закон про митну службу РП (2009 р.), який досі залишається чинним із внесеними змінами; Програма антикорупційної політики митної служби РП на 2010-2013+рр. (2010р.);

Протягом свого існування Митна служба Республіки Польща висвітлювала напрямки діяльності в стратегіях (рис.1) [4].

Після вступу Польщі до ЄС 1 травня 2004р., в митній службі функціонували 14 митниць, 52 митних управління і 175 митних відділів (з них 55 прикордонних). До 30 квітня 2004 р. діяли 14 митниць, 67 митних управлінь і 277 митних відділів (з них 135 прикордонних). Це означає, що після вступу до ЄС ліквідовано 12 митних управлінь і 102 митних відділи (з них 80 прикордонних) [1]. Насьогодні діяльність митної служби РП визначається законом «Про митну службу» зі змінами (2009). Станом на 1 серпня 2015р. до організаційної структури митної служби входять 16 митниць, 45 митних управлінь та 141 митний відділ (з них 49 прикордонних) [4].

Важливими прерогативами у роботі митної служби є спрямованість на досягнення та виконання вимог ЄС. Для цього є необхідним подальше проведення митних реформ. Зокрема, в 2016 році під час брифінгу політиків РП та заступника міністра фінансів М. Банася було представлено проект закону про Національну фінансову адміністрацію, до складу якої ввійде митна служба. Незважаючи на певні труднощі, зокрема протестних настроїв митників РП, Міністерство фінансів Польщі продовжує роботу з реформування, вбачаючи в цьому єдино правильний вектор руху розбудови дієвішої системи виконання поставлених завдань в митній та податковій сферах.

Отже, враховуючи сутність, завдання, напрями діяльності митної служби польської держави, потреби ЄС, перед освітянською спільнотою Республіки Польща постало завдання – підготувати майбутніх фахівців митної служби, які б задовольняли потреби, вимоги та стратегічні цілі Республіки Польщі та ЄС.

Література:

1. Реформування митної системи Польщі / І. Г. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. – 2009. – № 2. – С. 20-29.
2. Kodeks etyki funkcjonariusza służby celnej [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: <http://www.mf.gov.pl/sluzba-celna/dzialalnosc/kodeks-etyki>
3. Program modernizacji Siuiby Celnej w latach 2009-2011. [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: <http://solid.home.pl/nik/z1.pdf>
4. Służba Celna [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: <http://www.mf.gov.pl/sluzba-celna/>

Ol'viya Vysotska,
teacher of foreign

Languages department for humanities, L'viv
Ivan Franko National University

USING ORAL METHOD FOR CREATING NATURAL SPEECH SITUATIONS IN HEE

Key words: mindset, successful, consistency, educational process, modern methods, foreign languages, communicate, active listening lesson, fluency booster lesson, English learners.

The natural speech situation is a situation in which a person carries out acts of speech activity. That speech activity has dependent character, unambiguously declares A. A. Leontiev, stating, that “speech activity, as such, does not exist” and that “there is only a system of speech actions which are included in any other activity...” [4]. Thus, it is necessary to determine, whether there is such need, which could transform speech activity into the independent act of behaviour for the decision of the question put by us. The so-called need for dialogue is mentioned as such in the methodical literature [2]. Dialogue is not a subject of any special need, but the phenomenon inevitably accompanying behaviour of any person. It is possible to come to such definition of the dialogue if to take into account, that the needs that determine the behaviour of a person are human needs, and their satisfaction is possible only through an establishment of certain contacts with other people. A dialogue, thus, is not an end in itself, it serves for the achievement of other purposes, and speech activity in the form of which it is basically carried out, is the best means of a dialogue. So, speech activity, as a specifically human kind of activity, is included in any act of behaviour of a person as soon as there is a necessity for an establishment of communication with other people in the process of its development. It is possible to explain the tendency, apparently, its universal character, while recognizing independence of speech activity that is by realizing necessity of the communication between members of the given group of people. However, though it sounds as a paradox, in view of the universality, speech activity has no independence. It is present

everywhere but as independent from other kinds of activity, speech activity by itself is not present anywhere. Moreover, it accomplishes function of service of all human activity.

Having come to the conclusion, that speech activity is not an independent form of behaviour and that it carries out the function of service of all behaviour of the person, we thus have created a basis for definition of its structural features. It becomes particularly clear, that speech activity represents the system of speech actions. Thus, from the point of view of general structure of behaviour, nothing tells speech action from any other action. It means, that, as well as any other action, speech action: 1) has not got its own purpose, but serves the purpose of the act of behaviour in which it is included; 2) may serve different acts of behaviour [5].

It is possible to construct a consideration that will result in the definition of a speech situation mentioned above. Its essence is in the following: the behaviour of the person may be carried out, incorporating speech actions, but it, certainly, may be carried out while not containing them. Thus it is, proceeding from this, possible to name speech a situation causing inclusion of speech actions in the structure of behaviour. So it remains unclear what forces a person to include the speech actions constructed on a material of this or that foreign language in the act of behaviour when he knows his own mother tongue, which with the same success may serve the realization of the act of communication. To answer this question it is necessary to confirm that the act of communication demands the availability of, at least, two persons: a speaker (a person, who is speaking) and a listener (a person, who is listening); the matter is that the listener causes inclusion of speech actions in behaviour; he also determines in what language the given speech actions will be performed.

Thus, it is necessary to mention a question of intrinsic distinction of a natural speech situation from an artificial one frequently created in educational conditions. The matter is that in the methodological literature these two concepts do not differ so precisely. In particular, typical artificial speech situations are frequently referred to as natural ones. The question under consideration is the basic distinction between natural and artificial speech situations. The basic distinction lies in the fact that the natural speech situation is a situation, in which a person, accomplishing acts of speech in the foreign language, represents the subject that is not mainly of educational behaviour, whereas these acts of speech serve in an artificial speech situation to perform an educational task. The matter is that in an artificial speech-situation the need which directs the subject to educational activity is being stimulated, and this is in full conformity with educational conditions in which this situation is created [1].

So, the natural speech situation is a situation in which a subject of education, while accomplishing the acts of speech communication, has the aim of satisfying of some basically not educational need. This cardinal difference of the natural speech situation from the artificial one, underlines also that conditions of its creation in educational process cardinally differ from conditions of creation of an artificial speech situation. Proceeding from this, apparently, it is possible to speak about conditions which interfere with creation of natural speech situations and which, on the contrary, promote their creation in educational conditions. Speaking about creation of natural speech situations in educational conditions, we shall also allocate at first this or that factor interfering with their creation and then offer a way of its neutralization which is to be understood as a condition favourable for the creation of natural speech situations. The subject of education should accomplish basically not educational be-

haviour in the natural speech situation. Thus, we are to mention that foreign language, being the discipline of education, interferes greatly with the creation of a natural speech situation. Therefore, in this connection, the subject of education obtains the prejudice to correlate the activity connected with a foreign language, to educational, and it is necessary to tell, that it is a serious reason for this purpose. That is why it is sometimes difficult to pass from the educational behaviour on to not educational one when a natural speech situation occurs. For elimination of this difficulty in the subject of education it is necessary from the very beginning of educational process to develop such approach to the foreign language in the basis of which there is its practical value as a means of communication. Thus the teacher is to use for this purpose foreign language at most as a means of communication, i. e. s/he should use it not only for transfer of information connected with the educational process, but also for transfer of such information which is not practically connected with the educational process (in any communication the teacher, for example, may tell, what has happened to him on the way to the University or something of the kind). Thus, a foreign language will be connected with two fields of activity for the subject of education: 1) the sphere of only educational activity; 2) the sphere of non-educational activity.

One more feature of the educational conditions connected with the creation of the natural speech situation, is considered to be the inevitable fact, that the subject of education and the teacher (i.e. actual participants of a dialogue in foreign language) in the educational process occupy quite certain places: the teacher trains, the subject of education is taught. In this connection the student expects that any action of the teacher is directed on teaching him.

When the teacher suddenly tries to adjust an easy conversation to the subject of education, a divergence between expected and valid reasons causes a condition of some uncertainty in the subject of education which, to some extent, prevents him from taking part in this conversation easily. It is necessary for the teacher to avoid specific aspects of the professional work at the moment of creation of a natural speech situation for the elimination of this difficulty (divergence). It is possible to attribute to them deliberate correction of mistakes, more or less imperative intonation. On the contrary, the teacher is by all means (a pose or deliberate tone) emphasize, that at present he distracts himself from the acts of training and that he is extremely interested in the topic of conversation in this situation.

It is possible to underline one more factor interfering with the successful creation of the natural speech situations. It is the fear of the student to make a mistake while talking a foreign language. It is quite clear, that this fear is quite proved, though different individuals are subjected to it in a different degree and if the teacher aspires to create natural speech situations, he should in any way try to neutralize it. It can be achieved first of all by the reasonable approach of the teacher to the fact of making a mistake. It should be based on the fact that a mistake is a normal phenomenon of the process of training and should not be perceived by the teacher with increased emotionality, and the consecutive performance of a principle will bring us up to the constructive attitude to mistakes of the subject of education. The teacher can neutralize the fear of making mistakes by the subject of education when correcting mistakes in natural speech situations only in the case of need (as though accidentally submitting the correct form) [6].

It is obviously possible to make the following generalization: in teaching everything is connected with the necessity to accomplish an educational task, it is necessary to recognize it as an obstacle in a way of creation of the natural speech situation; and, on the contrary, the

more we manage to distract the student from the educational behaviour at the present moment, the more the success in creation of the natural speech situation is guaranteed to us [3]. The further detailed elaboration of a question would result in the necessity of a statement of concrete receptions of the creation of natural speech situations for educational purposes.

References

1. Берман И. М., Бухбиндер В. А. Ситуативность и обучение устной речи // Иностранный язык в школе. – 1964. – № 5.
2. Зимняя И. А. Психология слушания и говорений: Автореф. дис.... докт. филол. наук. – М., 1973.
3. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. – М., 1978.
4. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. – М., 1969.
5. Леонтьев А. А., Носенко З. Л. Общая и прикладная психолингвистика. – М., 1973.
6. Palmer H. E. The Oral Method of Teaching Languages. – Cambridge, 1923.

ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

У статті показані результати експериментальної перевірки ефективності використання ДІ у професійній підготовці майбутніх ММК. Доведено, що динаміка інтересів, яка склалася, зумовила зміну мотивації студентів до навчання. Аргументовано, що сформованість позитивної мотивації до освоєння професійно значущих та інноваційних знань, умінь, навичок найтіснішим чином, пов'язана з пізнавальною активністю студентів. Вони не просто взаємозв'язані, а й взаємно впливають одна на іншу: чим яскравіше позитивний характер мотивації до навчання, тим вища пізнавальна активність студентів, і навпаки.

Ключові слова: менеджер маркетингових комунікацій, ділова гра, педагогічний експеримент, дослідницько-експериментальна група, експериментальна група, контрольна група.

В статті показані результати експериментальної перевірки ефективності використання ДІ в професійній підготовці майбутніх ММК. Доказано, що динаміка інтересів ситуації, обумовила зміну мотивації студентів до навчання. Аргументовано, що сформованість позитивної мотивації до освоєння професійно значущих та інноваційних знань, умінь, навичок найтіснішим чином, пов'язана з пізнавальною активністю студентів. Вони не просто взаємозв'язані, а й взаємно впливають одна на іншу: чим яскравіше позитивний характер мотивації до навчання, тим вища пізнавальна активність студентів, і навпаки.

Ключевые слова: менеджер маркетинговых коммуникаций, деловая игра, педагогический эксперимент, опытно – экспериментальная группа, экспериментальная группа, контрольная группа.

The article shows the results of experimental verification effectiveness use of DI in the training of future CMI. It is proved that the dynamics of interests that prevailed, led to a change students motivation to learn. Argued that the formation of positive motivation to the development of professionally significant and innovative knowledge, skills closely related to the cognitive activity of students. They do not just inter bound, but mutually influence one another: the brighter positive nature of motivation to learn, the greater the cognitive activity of students and vice versa.

Keywords: marketing communications manager, business card, pedagogical experiment, research and experimental group, the experimental group, the control group.

Постановка проблеми. Серед педагогічних засобів активізації процесу навчання у ВНЗ особливе місце належить діловій грі (ДІ), котра становить цілеспрямовану організацію навчально-ігрових взаємодій студентів у процесі моделювання ними цілісної професійної діяльності фахівця.

Методи активного навчання (МАН) (дискусії, ділові ігри, моделювання педагогічних ситуацій тощо) відображають суть майбутньої професії, формують професійні якості фахівця, становлять своєрідний полігон, на якому студенти можуть відпрацьовувати професійні навички в умовах, які наближені до реальних. Глибокий аналіз помилок студентів, який проводиться під час підведення підсумків, знижує ймовірність їх повторення в реальному житті.

Ця особливість й зумовлює використання ігрових методів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показали чисельні дослідження, одним із ефективних засобів навчання у ВНЗ є ділова гра (ДГ), котра містить у собі необхідні проблемні ситуації [1], що сприяють розвитку пізнавальної активності студентів ВНЗ. ДГ як педагогічний засіб – це цілеспрямовано організована навчально-ігрова взаємодія студентів.

Ді у ВНЗ займалися А.О. Вербицький, П.І. Підкасистий, А.М. Смолкін, Ж.С. Хайдаров. Науковці розглядають ДГ як цілеспрямовану організацію навчально-ігрових взаємодій студентів у процесі моделювання ними цілісної професійної діяльності фахівця. Ці ігри стали відомими у ВНЗ у формі ДІ спрямованих на формування й вироблення конкретних умінь діяти в реальних умовах, вести пошук інформації, котрої не дістає, розв'язувати загальні проблеми, що виникають у навчанні, намічати варіанти дій, приймати рішення в змінених умовах.

Сучасна дидактика звертається до навчальної ДГ, справедливо вбачає в ній резерви збільшення ефективності педагогічного спілкування, навчальну продуктивність властивих для неї елементів змагання, безпосередності, зацікавленості тощо [1]. Серед переваг, які відзначають звичайно, характеризуючи особливості використання ДГ з навчальною метою, слід відзначити збільшення мотивації, стимулювання ініціативи й творчого мислення, залучення до навчальної діяльності практично всіх студентів, набуття досвіду співробітництва, встановлення міжпредметних зв'язків, створення «неформального середовища» для навчання та сприятливих передумов для формування різноманітних стратегій розв'язування завдань, «структурування» знань, які можуть використовуватися в різноманітних галузях, об'єднання розрізних уявлень у «складну та збалансовану картину світу» тощо.

Мета статті – показати результати експериментальної перевірки ефективності використання ДІ у професійній підготовці майбутніх менеджерів маркетингових комунікацій (ММК) в економічному ВНЗ і мотивації (з інтересами, що лежать у їх основі) студентів до освоєння професійно значущих та інноваційних знань, умінь і навичок.

Виклад основного матеріалу. До кількісного складу дослідних груп (експериментальних і контрольних) входили студенти кількох академічних груп різних спеціальностей, які на час проведення експерименту вивчали одні й ті самі навчальні дисципліни «Організація праці менеджера», «Операційний менеджмент», «Електронна комерція», «Інформаційні системи в менеджменті», «Економіка підприємства», «Основи менеджменту», «Маркетинг», «Реклама в системі маркетингу», «Маркетингова діяльність підприємства», «Маркетингова політика комунікацій», «Міжнародний маркетинг».

Із метою одержання необхідних даних у ДЕР використовувався комплекс взаємопов'язаних методів, зокрема вивчення документації ВНЗ, педагогічне спостереження, вивчення і узагальнення масового та передового педагогічного досвіду, педагогічний експеримент, математичні та статистичні методи обробки інформації,

а також системний аналіз тестів. Комплексна багатоетапна методика тестування та контролю професійних знань і вмінь студентів упродовж усього періоду дослідження дала можливість виявити рівень їхніх знань на різних етапах ДЕР. Для організації ДЕР було використано окремі положення низки наукових робіт [1; 2 та ін.].

В узагальненому вигляді результати нашої ДЕР виглядають так.

Для оцінки ефективності проведення конкретного ігрового заняття ми користувалися чотирьохрівневою моделлю Д. Кіркпатріка [3; 4].

Рівень 1. Рівень реакції. Оцінка ефективності заняття на основі думок (реакції) учасників ділової гри (ДГ), закладених в оцінній анкеті, яка заповнюється відразу безпосередньо після закінчення гри.

Рівень 2. Рівень засвоєних знань. Вимір знань або системи знань до і після ДГ дає можливість для порівняння результатів.

Рівень 3. Рівень сформованості навичок. Вимір навичок до і після заняття з використанням імітаційних технологій дає матеріал для оцінювання ефективності навчання.

Рівень 4. Зміна в структурі повсякденної діяльності педагога. Включене спостереження, зворотний зв'язок і самооцінка можуть бути інструментами виміру ефективності навчання з цього параметру.

Ця модель оцінювання ефективності, в цілому, може бути спроектована на всю ігротехнічну діяльність викладача у межах окремого конкретного предмета.

Проте доцільно, як засвідчує досвід, визначити комплекс показників загального характеру, що більше підходять для оцінювання ефективності проведеної ДЕР. Такими показниками стали: 1) пізнавальна активність студентів; 2) мотивація до освоєння професійних та інноваційних знань; 3) розвиненість навичок співпраці (спільної діяльності); 4) почуття колективної відповідальності; 5) розвиненість презентаційних умінь і навичок студентів; 6) самооцінка студентів; 7) розвиненість комунікативних умінь і навичок студентів; 8) розвиненість комунікативних умінь викладача (викладачів).

На основі наведеного комплексу критеріїв й оцінювалася ефективність організаційної моделі використання ДІ у професійній підготовці ММК у ВНЗ.

Зупинимось детальніше на одержаних результатах.

Одними з найбільш значущих, на наш погляд, показників є пізнавальна активність студентів, що проявляється, зокрема, найяскравіше в рівні навченості майбутніх ММК, оскільки пізнавальна активність формується на основі підвищення ін-

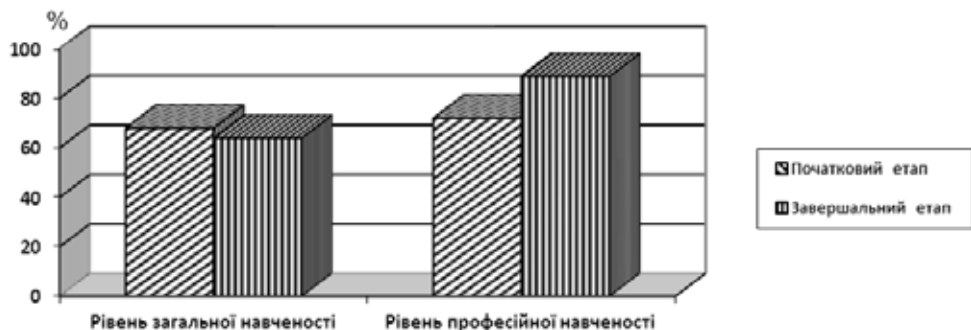

Рис. 1. Динаміка рівня навченості студентів.

тересу до навчального заняття і до тих проблем, які моделюються і розігруються в ДІ. А це, у свою чергу, позитивно впливає на рівень навченості студентів.

Як показала практика, доцільно розглядати два види навченості: загальну і власне професійну. Результати діагностики цього показника на початковому і завершальному етапах ДЕР, а також їх динаміка представлені на рис. 1.

Динаміка показників, представлених на рис. 1, дозволяє зробити висновок про ефективність виконаної роботи. Згідно з одержаними даними, на першому етапі ДЕР рівень загальної навченості респондентів (студентів ВНЗ) складав 68 %, рівень навченості в сфері професійних дисциплін – 72 %. На завершальному етапі експерименту ці показники, набули значення відповідно 84 % і 89 %. Позитивна динаміка склала 16 % і 17 % відповідно.

Якісний еквівалент змін, що сталися, виразився в тому, що студенти стали одержувати і засвоювати значну кількість інформації, заснованої на прикладах конкретної дійсності, що, врешті-решт, зумовило придбання учасниками експерименту навичок ухвалення конструктивних розв'язків і підвищення їхньої пізнавальної активності.

Різниця між початковими (і, відповідно, завершальними) значеннями рівня загальної та професійної навченості респондентів, тобто більш висока стартова позиція рівня навченості в сфері професійних дисциплін, пояснюється тим, що ДЕР проводилася на базі Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, що здійснює професійну підготовку кваліфікованих фахівців і, отже, блоку професійних спеціалізованих дисциплін, що характеризується переважанням, в навчальному плані. Крім того, впроваджені нами ігрові технології у формі ДІ також мали професійно орієнтований зміст.

Найбільші утруднення у сфері підвищення пізнавальної активності професійних навичок студентів у межах використання ДІ у професійній підготовці ММК ми випробували в процесі переведення когнітивного аспекту діяльності респондентів у діяльнісно-практичний. Попри те, що ДГ за основним задумом незалежно від теми переслідувала мету зіткнення студента з професійною діяльністю, практикою його діяльності як фахівця, її ігрова ситуація була об'єктивно спрощена, спотворюючи реальні міжособистісні та ділові стосунки.

Сформованість позитивної мотивації до освоєння професійно значущих та інноваційних знань, умінь, навичок найтіснішим чином, як показала ДЕР, пов'язана з розглянутим вище показником – пізнавальною активністю студентів. Вони не просто взаємозв'язані, а й взаємно впливають одна на іншу: чим яскравіше позитивний характер мотивації до навчання, тим вища пізнавальна активність респондентів, і навпаки.

У ДЕР ми виходили з того, що в основі сформованої або такої, що формується позитивної мотивації лежать інтереси студентів. Власне, від спрямованості цих інтересів і залежить характер навчальної мотивації. Найбільше уваги, нами було приділено інтересам, пов'язаним із конкурентоспроможністю, самореалізацією і саморозвитком студента як кваліфікованого фахівця. Одержані в процесі експерименту результати виглядають так.

За даними дослідження, більшість респондентів (314 осіб, що склало

74,9 % від загальної кількості опитаних) до розряду основних інтересів цієї сфери на початковому етапі експерименту відносили бажання розкріпатися і придбати впевненість у собі шляхом засвоєння техніки швидкого встановлення ділового контакту. 162 респонденти (38,7 %) відзначили своє бажання опанувати прийоми і техніку впливу на інших людей у процесі взаємодії з ними. 194 особи (46,3 %) цікавили питання оволодіння технікою репутаційного менеджменту, тобто технологіями управління своєю репутацією і програмуванням своєї підсвідомості на успіх. Опанувати навички ведення конструктивних переговорів хотіли 114 опитуваних (27,2 %). Лише 19 осіб (4,5 %) цікавилися освоєнням навичок презентації інформації, формування іміджу.

Подібний розклад цифрових даних був викликаний тим, що низка студентів відбирали одночасно декілька варіантів відповіді.

Отже, на початковому етапі нашої експериментальної діяльності інтереси студентів носили, переважно, особистісно-побутову спрямованість і були зосереджені не на формуванні професійно значущих умінь, навичок, якостей, не на розвитку власної професійної компетентності, а на забезпеченні особистісної успішності в соціально-побутовій сфері (вплив на людей, впевненість у собі, створення репутації і т.д.).

У результаті ДЕР, що проводилася, перелік інтересів набув такого вигляду.

Зменшилася кількість студентів, що розглядають техніку швидкого встановлення ділового контакту як засобу особистісного розкріпачення з 74,9 % до 62,8 %. Така незначна динаміка була зумовлена тим, що зміни, що сталися в цій групі респондентів, носили не кількісний, а якісний характер: бажання особистісного розкріпачення поступилося місцем бажанню придбання впевненості в собі як фахівця, тобто бажанню використати техніку швидкого встановлення ділового контакту в професійних цілях, для професійної самореалізації. Також дещо знизилася кількість респондентів, що цікавляться прийомами і технікою впливу на інших людей у процесі взаємодії з ними (з 38,7 % до 21,2 %) за рахунок збільшення інтересу до техніки по-

Рис. 2. Динаміка інтересів студентів

ліпшення процесу вербального й експресивного взаєморозуміння з діловими партнерами (цей інтерес на завершальному етапі експерименту відзначили 73 респонденти, що склало 17,4 %). Залишилася практично незмінною кількість студентів, що бажають опанувати техніку репутаційного менеджменту, тобто технологіями управління своєю репутацією і програмування своєї підсвідомості на успіх (43,9 %). Збільшилася доля зацікавлених навичками ведення конструктивних переходів із метою підвищення своєї конкурентоспроможності (з 27,2 % до 42,4 %). Кількість студентів, зацікавлених навичками презентації інформації і формування іміджу зростає з 4,5 % до 20,4 %.

Наочніше динаміку показників можна побачити на рис. 2.

Разом зі зміною старих інтересів спостерігалось виникнення нових. Так, з'явився інтерес до придбання знань різних стратегій взаємодії для створення команди і навичок їх гнучкого використання (136 осіб, тобто 32,5 %), до навичок мотивування інших людей і розвитку в них прихильності до фірми (98 опитаних, що становить 23,4 %); до техніки поліпшення процесу вербального й експресивного взаєморозуміння з діловими партнерами (73 респонденти, що складає 17,4 %).

Динаміка інтересів, що склалася, зумовила зміну мотивації респондентів до навчання (в тому числі, за допомогою ДІ), що сформувалася на початковому етапі експерименту.

Якщо на початковому етапі ДЕР перше місце займала потреба в пристосуванні особистісних взаємовідносин із викладачами й однокурсниками до обставин, що змінюються (40,9 %), то на завершальному етапі вперед вийшов виклик інтелекту, інтуїції, працездатності й активності фахівця з боку найбільш актуальних професійних проблем (проблем із сфери реальної практичної професійної діяльності) (46,4 % проти початкових 31,8 %). Відповідно, інше місце став займати такий мотив, як потреба пристосовувати особистісні взаємовідносини до обставин, що міняються (набувши значення 28,9 %).

Такий мотив, як бажання контролювати ситуацію, себе і партнера з взаємодії з метою збереження влади зберіг третю позицію, дещо понизивши в процесі цього своє кількісне значення (з 27,3 % до 24,7 %). На наш погляд, це пояснюється тим, що ДІ, відтворюючи реальну ситуацію професійної діяльності, все таки не може забезпечити її повної подібності зі справжньою. В силу цього у студентів об'єктивно не виникає необхідності зберігати владу і лідерство у колективі в якості кваліфікованого фахівця. Крім того, присутність викладача, що має ширші теоретичні і практичні знання, уміння, навички та компетентність на занятті, що проходить у формі ДІ, з психологічної точки зору перешкоджає здійсненню повноцінного контролю за ситуацією учасниками взаємодії.

Крім того, ДЕР зумовила необхідність звернення уваги на такий аспект, як мотивація студентів.

Висновки. Отже, усі розглянуті мотиви (з інтересами, що лежать у їх основі) розділялися на 2 великих групи, що представляють 1) внутрішню і 2) зовнішню мотивацію. Перша об'єднувала всі мотиви, пов'язані з бажанням самих студентів навчатися, а інша – мотиви, зумовлені необхідністю в навчанні. Ці групи мотивів також характеризувалися певною динамікою в процесі проведення експерименту.

Література:

1. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю. К. Бабанский [монография]. – М.: Педагогика, 1982. – 192 с.

2. Введение в научное исследование по педагогике: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Ю. К. Бабанский, В. И. Журавлев, В. К. Розов и др.; под ред. В. И. Журавлева. – М. : Просвещение, 1988. – 239 с.
3. Киркпатрик Джеймс Д. Три шага к эффективности обучения Электронный ресурс. / Джеймс Д. Киркпатрик, Венди Кайсер Киркпатрик. – Доступ к ресурсу: http://www.jobsmarket.ru/?get_page=239&content_id=15964925.
4. Лазарева Нина. Модель оценки эффективности обучения Д. Киркпатрика. Электронный ресурс / Нина Лазарева. – Доступ к ресурсу: <http://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1434>.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ВНЗ

У вітчизняних вищих навчальних закладах накопичено цікавий досвід роботи, спрямований на формування валеологічної культури у студентів. Узагальнивши досвід можна виділити наступне:

- удосконалення змісту навчальної дисципліни „Валеологія” шляхом доповнення інформацією щодо розв’язання проблем збереження, зміцнення здоров’я людини в історичному вітчизняному та зарубіжному аспектах. Особливий інтерес у цьому плані викликають теоретичні та практичні доробки китайської освітньої системи, що зумовлює доцільність його творчого використання в українській вищій школі. Так, наприклад, важливим засобом формування культури здоров’я студентів вищих навчальних закладів у КНР є ушу, під час занять ушу фізичний розвиток молодих людей досягається за рахунок відповідних фізичних вправ, але вони мають значні педагогічні можливості не тільки в напрямі фізичного розвитку молоді людини, але й формуванню її як морально й духовно багаті особистості. Формування традиційних китайських оздоровчих систем починалося ще в епоху стародавнього Китаю. Використання традиційних народних оздоровчих систем у сучасних китайських ВНЗ сприяє забезпеченню підготовки студентів у фізичному та валеологічному напрямах. В КНР існує потужна традиційна система формування культури здоров’я, яка застосовується у вищій школі та спрямована на загартування та зміцнення здоров’я людини. Розвинуті країни світу удосконалюють форми і методи еколого-валеологічної освіти, що зумовлює доцільність його творчого використання в українській вищій школі;
- систематизація і структурування навчального матеріалу дисципліни „Безпека життєдіяльності” в напрямі поглиблення знань щодо надання першої медичної допомоги при нещасних випадках та надзвичайних ситуаціях, безпечної організації життя людини у повсякденній діяльності;
- реалізація особистісно орієнтованого підходу до формування структурних компонентів валеологічної компетентності у студентів на основі різних інтерактивних методів навчання;
- формування у студентів позитивної мотивації, усвідомлення особистої причетності до здоров’язбереження та здоров’ятворення на основі впровадження різних форм та методів самостійної роботи.

Актуалізується використання різних видів туризму в процесі формування еколого- валеологічної культури студентської молоді. Такий досвід реалізується в Херсонському державному університеті.. Адже Херсонщина – благодатна і щедра земля, яка має унікальні природно-кліматичні умови. На її території є багато природних комплексів з різноманітним рослинним та тваринним світом, гірськими породами, ґрунтами, кліматом і водами.

Херсонська область розташована на півдні України по обох берегах нижньої течії Дніпра. Омивається Чорним і Азовським морями, а також Каховським водосховищем та озером Сиваш. На лівобережжі Дніпра простягаються Олешківські піски – єдина в Європі пустеля.

Унікальні куточки природи на Херсонщині – це біосферні заповідники.

Чорноморський біосферний заповідник – епіцентр гніздових, перелітних і зимових зупинок птахів в Північному Причорномор'ї, «Асканія – Нова» – єдина у світі ділянка первинного степу, яка ніколи не використовувалася для потреб сільськогосподарства. На заповідних землях можна зустріти американських бізонів, кафрських буйволів, сайгаків (найдавніші копитні, ровесники мамонтів), лам, шотландських поні, диких коней, муфлонів, страусів, верблюдів, антилоп, оленів, фазанів, павичів, рожевих пеліканів, чорноголових чайок і безліч лебедів.

Таврійський край має всі можливості для розвитку рекреаційно-оздоровчої галузі. Уздовж морського узбережжя тягнуться низькі піщані острови, півострови і коси: Джарилгач, Ягорлицький кут, Арабатська Стрілка, Тендрівська та Кінбурська коси з родовищами лікувальних грязей, ропи, соляними озерами, джерелами мінеральних вод.

Херсонщина – унікальний природний комплекс, один з екологічно чистих регіонів України, який щороку відвідують понад мільйон туристів з різних куточків нашої держави та інших країн світу. Таким чином різні види туризму успішно використовуються з метою формування еколого-валеологічної культури студентів різних вузів.

Підґрунтям для набуття молодими людьми валеологічних знань і навичок є не тільки зміст офіційних здоров'язбережувальних програм, курсів, семінарів, але й історичні традиції, що створювались впродовж тисячоліть.

Отже, можна підсумувати, що успішність процесу формування культури здоров'я студентів ВНЗ значною мірою залежить від плідної інтеграції й координації зусиль різних державних і громадських організацій а також на нашу думку, необхідне широке залучення ЗМІ до пропаганди здорового способу життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бурлакова І.А. Формування ідеології здоров'я у студентів вищих навчальних закладів/ І.А.Бурлакова, В.В.Мостіпан // Основи здоров'я та фізична культура. – 2007. – № 2. – С. 10-11.
2. Природа і природні ресурси Херсонщини: рек. покажч./ Херсонський державний університет; [упоряд.: Л.В. Корж, В.Ю. Штуріна; ред. Н.А. Арустамова; бібліогр. ред. Л.С. Воїнова]. – Херсон: ХДУ, 2013.– 36 с.